

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011

Reviderad 2016

Läroplan för grundskolan,
förskoleklassen och
fritidshemmet 2011

Reviderad 2016

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:19) om kunskapskrav för grundskolans ämnen.

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:22) om kursplan i samiska.

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:23) om kunskapskrav för samiska.

Tredje upplagan (2016)

Denna upplaga har kompletterats med kunskapskrav för läsning i årskurs 1 i svenska och svenska som andraspråk. Läroplanen har även kompletterats med en del om syfte och centralt innehåll för förskoleklassen respektive fritidshemmet. Dessutom har texten i avsnitt 2.5 Övergång och samverkan reviderats. I den här upplagan av läroplanen finns även kursplan och kunskapskrav för samiska.

Andra upplagan (2015)

Den andra upplagan kompletterades med kursplan och kunskapskrav för moderna språk, kinesiska samt kursplan och kunskapskrav för modersmål, de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib.

I den första upplagan av läroplanen fanns kunskapskraven publicerade i tabellform. Tabellerna finns nu endast på Skolverkets webbplats.

Beställningsadress:
Wolters Kluwers kundservice
106 47 Stockholm
Tel: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
www.wolterskluwer.se/offentligapublikationer

ISBN: 978-913832691-6
Upplaga 1
Foto: Michael McLain
Grafisk produktion: Typoform AB
Tryck: Elanders Sverige AB, Mölnlycke 2016

Inledning

Skolförmerna grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan har var sin läroplan. Tillsammans med de av Skolverket fastställda föreskrifterna för kunskapskrav utgör den en samlad läroplan för respektive skolförme.

De samlade läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan innehåller fem delar:

- 1. Skolans värdegrund och uppdrag
- 2. Övergripande mål och riktlinjer för utbildningen
- 3. Förskoleklassen
- 4. Fritidshemmet
- 5. Kursplaner som kompletteras med kunskapskrav

För grundskolan är skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer för utbildningen samt kursplanerna förordningar som fastställs av regeringen. Grundskolans kunskapskrav är myndighetsföreskrifter som fastställs av Skolverket.

För grundsärskolan, specialskolan och sameskolan är skolans värdegrund och uppdrag och övergripande mål och riktlinjer för utbildningen förordningar som fastställs av regeringen. Grundsärskolans kursplaner och kunskapskrav är myndighetsföreskrifter som fastställs av Skolverket. I specialskolan används huvudsakligen grundskolans kursplaner och kunskapskrav. För ett antal ämnen i specialskolan finns ytterligare kursplaner som fastställs av Skolverket. I sameskolan används grundskolans kursplaner samt en kursplan i samiska som fastställs av Skolverket.

Skolans värdegrund och uppdrag

De samlade läroplanernas första del är i princip likalydande för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Denna del gäller även för förskoleklassen och fritidshemmet.

Mål och riktlinjer

I de samlade läroplanernas andra del anges övergripande mål och riktlinjer för utbildningen under rubrikerna Normer och värden, Kunskaper, Elevernas ansvar och inflytande, Skolan och omvärlden samt Bedömning och betyg. Det finns även riktlinjer under rubriken Skola och hem samt Övergång och samverkan. Här anges också rektorns ansvar. Denna del är likalydande för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan förutom de övergripande målen om kunskaper. Specialskolan har ett mål och sameskolan har två mål utöver de mål som finns för grundskolan. För grundsärskolan finns anpassade mål för grundsärskolan och för träningsskolan. Den samlade läroplanens andra del gäller i tillämpliga delar för förskoleklassen och fritidshemmet.

Förskoleklassen

I de samlade läroplanernas tredje del finns syfte och centralt innehåll för förskoleklassen.

Fritidshemmet

I de samlade läroplanernas fjärde del finns syfte och centralt innehåll för fritidshemmet.

Kursplaner och kunskapskrav

I de samlade läroplanernas femte del finns de kursplaner och kunskapskrav som gäller för respektive skolform. Kursplanerna innehåller ämnets syfte och centrala innehåll.

Kursplanerna inleds med motiven till varför ämnet finns i respektive skolform. Därefter anges syftet med och de långsiktiga målen för undervisningen i ämnet. I det centrala innehållet anges vad som ska behandlas i undervisningen. Det centrala innehållet är utformat så att det lämnar utrymme för läraren att göra egna fördjupningar eller tillägg. Kunskapskraven anger kunskapsnivån för godtagbara kunskaper och för de olika betygsstegen.

Innehåll

1. Skolans värdegrund och uppdrag	7
2. Övergripande mål och riktlinjer	12
2.1 Normer och värden	12
2.2 Kunskaper	13
2.3 Elevernas ansvar och inflytande.....	15
2.4 Skola och hem	16
2.5 Övergång och samverkan	16
2.6 Skolan och omvärlden	17
2.7 Bedömning och betyg	18
2.8 Rektorns ansvar	18
3. Förskoleklassen	20
Förskoleklassens syfte och centrala innehåll.....	20
4. Fritidshemmet	24
Fritidshemmets syfte och centrala innehåll.....	24
5. Kursplaner	28
5.1 Bild	28
5.2 Engelska	34
5.3 Hem- och konsumentkunskap	42
5.4 Idrott och hälsa.....	48
5.5 Matematik	55
5.6 Moderna språk.....	65

5.7 Modersmål	79
<i>Modersmål utom nationella minoritetsspråk</i>	79
<i>Modersmål – finska som nationellt minoritetsspråk</i>	87
<i>Modersmål – jiddisch som nationellt minoritetsspråk</i>	102
<i>Modersmål – meänkieli som nationellt minoritetsspråk</i>	118
<i>Modersmål – romani chib som nationellt minoritetsspråk</i>	134
5.8 Musik	149
5.9 Biologi	156
5.10 Fysik	166
5.11 Kemi	177
5.12 Geografi.....	187
5.13 Historia	196
5.14 Religionskunskap	206
5.15 Samhällskunskap.....	215
5.16 Samiska	225
5.17 Slöjd	241
5.18 Svenska	247
5.19 Svenska som andraspråk	259
5.20 Teckenspråk för hörande.....	271
5.21 Teknik	278

1. Skolans värdegrund och uppdrag

Grundläggande värden

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande. Undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell.

Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.

Förståelse och medmännisklighet

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där.

Saklighet och allsidighet

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla föräldrar ska med samma förtroende kunna skicka sina barn till skolan, förvissade om att barnen inte blir ensidigt påverkade till förmån för den ena eller andra åskådningen.

Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart ta avstånd från det som strider mot dem.

En likvärdig utbildning

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.

Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsroller. Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet.

Rättigheter och skyldigheter

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan.

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

Skolans uppdrag

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare. Skolan ska präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet. Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.

Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna ska kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ.

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen.

En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap.

I all undervisning är det angeläget att anlägga vissa övergripande perspektiv. Genom ett *historiskt perspektiv* kan eleverna utveckla en förståelse för samtiden och en beredskap inför framtiden samt utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande.

Genom ett *miljöperspektiv* får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.

Ett *internationellt perspektiv* är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella

perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.

Det *etiska perspektivet* är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska präglade skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden.

Skolans uppdrag att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion i den enskilda skolan om kunskapsbegrepp, om vad som är viktig kunskap i dag och i framtiden och om hur kunskapsutveckling sker. Olika aspekter på kunskap och lärande är naturliga utgångspunkter i en sådan diskussion. Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet.

Skolan ska främja elevernas harmoniska utveckling. Detta ska åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och en utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet. Ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande.

Skolan ska stimulera varje elev att bilda sig och växa med sina uppgifter. I skolarbetet ska de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Även hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas.

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.

God miljö för utveckling och lärande

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.

Varje skolas utveckling

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

2. Övergripande mål och riktlinjer

I de övergripande målen anges de normer och värden samt de kunskaper som alla elever bör ha utvecklat när de lämnar grundskolan. Målen anger inriktningen på skolans arbete.

2.1 NORMER OCH VÄRDEN

Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor,
- aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper, och
- visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

Läraren ska

- klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet,

- öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem,
- uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling,
- tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen, och
- samarbeta med hemmen i elevernas fostran och klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbete.

2.2 KUNSKAPER

Skolan ska ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Dessa ger också en grund för fortsatt utbildning.

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

Mål

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt,
- kan kommunicera på engelska i tal och skrift samt ges möjligheter att kommunicera på något ytterligare främmande språk på ett funktionellt sätt,
- kan använda sig av matematiskt tänkande för vidare studier och i vardagslivet,
- kan använda kunskaper från de naturvetenskapliga, tekniska, samhällsvetenskapliga, humanistiska och estetiska kunskapsområdena för vidare studier, i samhällsliv och vardagsliv,
- kan lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt sätt,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden,
- har fått kunskaper om och insikt i det svenska, nordiska och västerländska kulturarvet samt fått grundläggande kunskaper om de nordiska språken,

- har fått kunskaper om de nationella minoriteternas (judar, romer, urfolket samerna, sverigefinnar och tornedalingar) kultur, språk, religion och historia,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- har fått kunskaper om samhällets lagar och normer, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar i skolan och i samhället,
- har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling,
- har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället,
- kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud,
- kan använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande, och
- kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- uppmärksamma och stödja elever i behov av särskilt stöd, och
- samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.

Läraren ska

- ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan,
- ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel,
- stimulera, handleda och ge särskilt stöd till elever som har svårigheter,
- samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen, och
- organisera och genomföra arbetet så att eleven
 - – utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,
 - – upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,
 - – får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling,
 - – successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar,
 - – får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang, och
 - – får möjlighet att arbeta ämnesövergripande.

2.3 ELEVERNAS ANSVAR OCH INFLYTANDE

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska omfatta alla elever. Elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem. Informationen och formerna för elevernas inflytande ska anpassas efter deras ålder och mognad. Eleverna ska alltid ha möjlighet att ta initiativ till frågor som ska behandlas inom ramen för deras inflytande över utbildningen.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö,
- successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, och
- har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.

Läraren ska

- utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan,
- svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetsätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad,
- verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen,
- svara för att eleverna får pröva olika arbetsätt och arbetsformer,
- tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen, och
- förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.

2.4 SKOLA OCH HEM

Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång ska skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.

Läraren ska

- samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling, och
- hålla sig informerad om den enskilda elevens personliga situation och iakttä resppekt för elevens integritet.

2.5 ÖVERGÅNG OCH SAMVERKAN

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande. Skolan ska även samverka med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det ska även finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar.

Riktlinjer

Läraren ska

- i samverkan med förskollärare i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande,
- i samverkan med arbetslaget i förskolan, lärare i övriga berörda skolformer och fritidshemmet förbereda eleverna och deras vårdnadshavare inför övergångar,
- vid övergångar särskilt uppmärksamma elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och
- ta tillvara möjligheter till kontinuerligt samarbete om undervisningen i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

2.6 SKOLAN OCH OMVÄRLDEN

Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan. De ska också få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden,
- har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och
- har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och
- bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska

- bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning, och
- medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället.

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska

- informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och
- vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

2.7 BEDÖMNING OCH BETYG

Betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven har uppnått de nationella kunskapskrav som finns för respektive ämne. Som stöd för betygssättningen finns ämnes-specifika kunskapskrav för olika betygssteg.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- utvecklar ett allt större ansvar för sina studier, och
- utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna.

Riktlinjer

Läraren ska

- genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling,
- utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn,
- med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov, och
- vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

2.8 REKTORNS ANSVAR

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas,
- skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, t.ex. bibliotek, datorer och andra hjälpmedel,
- undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver,

- kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan,
- resursfördelningen och stödåtgärderna anpassas till den värdering av elevernas utveckling som lärare gör,
- undervisningen i olika ämnesområden samordnas så att eleverna får möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet,
- i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, exempelvis miljö, trafik, jämställdhet, konsumentfrågor, sex och samlevnad samt riskerna med tobak, alkohol och andra droger,
- samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande,
- samverkan kommer till stånd med förskolan för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete,
- formerna för samarbete mellan skolan och hemmen utvecklas och att föräldrarna får information om skolans mål och sätt att arbeta och om olika valalternativ,
- samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning,
- den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning,
- personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter,
- skolans internationella kontakter utvecklas, och
- skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.

3. Förskoleklassen

Förskoleklassens syfte och centrala innehåll

Undervisningen i förskoleklassen ska utgå från den värdegrund och det uppdrag samt de övergripande mål och riktlinjer som framgår av del 1 och 2 i denna läroplan. Denna del kompletterar del 1 och 2 genom att förtydliga syftet med och det centrala innehållet i undervisningen i förskoleklassen samt hur undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utvecklas i riktning mot de kunskapskrav som senare kommer att ställas i den aktuella obligatoriska skolformen.

Syfte

Undervisningen i förskoleklassen ska syfta till att stimulera elevernas allsidiga utveckling och lärande. Undervisningen ska ta sin utgångspunkt i elevernas behov och intressen samt i det kunnande och de erfarenheter som eleverna tidigare har tillägnat sig, men också kontinuerligt utmana eleverna vidare genom att inspirera till nya upptäckter och kunskaper. I undervisningen ska eleverna erbjudas en variation av arbetsätt, uttrycksformer och lärmiljöer som gynnar övergången från förskola till skola och fritidshem. Därigenom ska undervisningen i förskoleklassen bidra till kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande samt förbereda eleverna för fortsatt utbildning.

Undervisningen syftar till att främja elevernas fantasi, inlevelse och förmåga att lära tillsammans med andra genom lek, rörelse och skapande genom estetiska uttrycksformer samt med utforskande och praktiska arbetsätt. I undervisningen ska eleverna genom leken ges möjlighet att bearbeta intryck, pröva olika identiteter, utveckla kreativitet samt sin förmåga att samarbeta och kommunicera. Undervisningen ska uppmuntra och utmana eleverna att pröva egna och andras idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla kreativitet, nyfikenhet och tilltro till sin egen förmåga.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla goda kamratrelationer samt känna tillhörighet och trygghet i elevgruppen. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla och pröva sin identitet och sina uppfattningar i möte och samspel med andra. Undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara. I undervisningen ska eleverna också ges möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska principer, arbetsätt och processer genom att de får vara delaktiga, utöva inflytande och ta ansvar i verksamheten. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla tilltro till sig själva samt sin förmåga att samarbeta och att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt.

Undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för och sin förmåga att kommunicera med tal- och skriftspråk genom att ge dem möjligheter att läsa, lyssna på samt skriva och samtala om såväl skönlitteratur

som andra typer av texter och händelser. Dessutom ska undervisningen i de vardagliga aktiviteterna på olika sätt skapa möjligheter för elever med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt modersmål. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften.

Undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för matematik och förståelse för hur matematik kan användas i olika situationer. Eleverna ska därför utmanas och stimuleras att använda matematiska begrepp och resonemang för att kommunicera och lösa problem på olika sätt med olika uttrycksformer samt för att utforska och beskriva sin omvärld.

Vidare ska undervisningen bidra till att utveckla elevernas intresse för och kunskaper om natur, teknik och samhälle genom att ge dem möjligheter att utforska, ställa frågor kring och samtala om företeelser och samband i omvärlden. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling. Undervisningen ska även utmana och stimulera elevernas intresse för olika tider, platser och kulturer.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga genom att få delta i fysiska aktiviteter och vistelse i olika naturmiljöer. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att uppleva rörelseglädje och därigenom utveckla sitt intresse för att vara fysiskt aktiva. Vidare ska undervisningen bidra till en förståelse för hur fysisk aktivitet kan påverka hälsa och välbefinnande.

Genom undervisningen i förskoleklassen ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- pröva och utveckla idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling,
- skapa och upprätthålla goda relationer samt samarbeta utifrån ett demokratiskt och empatiskt förhållningssätt,
- kommunicera i tal och skrift i olika sammanhang och för skilda syften,
- skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer,
- använda matematiska begrepp och resonemang för att kommunicera och lösa problem,
- utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, och
- röra sig allsidigt i olika miljöer samt förstå vad som kan påverka hälsa och välbefinnande.

Centralt innehåll

Undervisningen ska behandla följande centrala innehåll.

Språk och kommunikation

- Samtala, lyssna, ställa frågor och framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden som är bekanta för eleverna, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.
- Samtala om innehåll och budskap i olika typer av texter.
- Berättande texter, sakprosatexter och texter som kombinerar ord, bild och ljud.
- Bokstäver och andra symboler för att förmedla budskap.
- Rim, ramsor och andra ordlekar.
- Digitala verktyg och medier för kommunikation.
- Säker och ansvarsfull kommunikation, även i digitala sammanhang.
- Ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter. Hur ord och yttranden kan uppfattas av och påverka en själv och andra.

Skapande och estetiska uttrycksformer

- Skapande genom lek, bild, musik, dans, drama och andra estetiska uttrycksformer.
- Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig.
- Tolka och samtala om innehåll och budskap i olika estetiska uttryck.
- Digitala verktyg för framställning av olika estetiska uttryck.

Matematiska resonemang och uttrycksformer

- Enkla matematiska resonemang för att undersöka och reflektera över problemställningar samt olika sätt att lösa problem.
- Naturliga tal och deras egenskaper och hur de kan användas för att ange antal och ordning. Del av helhet och del av antal.
- Matematiska begrepp och olika uttrycksformer för att utforska och beskriva rum, läge, form, riktning, mönster, tid och förändring.

Natur, teknik och samhälle

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom observationer, mätningar och samtal om iakttagelser. Hur elevnära företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder eller enkla tabeller och diagram.
- Normer och regler i elevernas vardag, till exempel i lekar och spel, och varför regler kan behövas.

- Demokratiska värderingar och principer, i sammanhang som är bekanta för eleverna. Hur gemensamma beslut kan fattas och hur konflikter kan hanteras på ett konstruktivt sätt.
- Barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, rättvisa och könsroller.
- Naturen och människors levnadsvillkor på hemorten och andra platser under olika tider, utifrån elevernas erfarenheter och intressen.
- • Sortering och gruppering av växter och djur samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Kemiska och fysikaliska fenomen som är bekanta för eleverna, till exempel övergång från is till vatten, friktion och synliga astronomiska fenomen.
- Några vanliga tekniska lösningar i elevernas vardag, hur de är uppbyggda, fungerar och skulle kunna förbättras.
- Byggande och konstruktion med hjälp av olika material, redskap och tekniker.
- Hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.

Lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse

- Initiera, organisera och delta i lekar av olika slag.
- Fysiska aktiviteter inomhus och utomhus under olika årstider och i olika väder.
- Säkerhet och hänsyn till miljö och andra människor vid vistelse i olika naturmiljöer.
- Kost, sömn och fysisk aktivitet och hur de påverkar hälsa och välbefinnande.

4. Fritidshemmet

Fritidshemmets syfte och centrala innehåll

Undervisningen i fritidshemmet ska utgå från den värdegrund och det uppdrag samt de övergripande mål och riktlinjer som framgår av del 1 och 2 i denna läroplan. Denna del kompletterar del 1 och 2 genom att förtydliga syftet med och det centrala innehållet i undervisningen i fritidshemmet. Begreppet undervisning ska ges en vid tolkning i fritidshemmet där omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet.

Syfte

Undervisningen i fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid. Detta ska ske genom att undervisningen tar sin utgångspunkt i elevernas behov, intressen och erfarenheter, men också att eleverna kontinuerligt utmanas ytterligare genom att de inspireras till nya upptäckter. I undervisningen ska eleverna erbjudas en variation av arbetssätt, uttrycksformer och lärmiljöer som integrerar omsorg och lärande.

Undervisningen i fritidshemmet kompletterar förskoleklassen och skolan genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt, upplevelsebaserat och grupporienterat samt utgå från elevernas behov, intressen och initiativ. Undervisningen syftar till att främja elevernas fantasi och förmåga att lära tillsammans med andra genom lek, rörelse och skapande genom estetiska uttrycksformer samt med utforskande och praktiska arbetssätt. I undervisningen ska eleverna genom leken ges möjlighet att bearbeta intryck, pröva sin identitet, utveckla kreativitet samt sin förmåga att samarbeta och kommunicera. I undervisningen ska eleverna uppmuntras och utmanas att pröva egna och andras idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla kreativitet, nyfikenhet och tilltro till sin egen förmåga. Undervisningen i fritidshemmet ska komplettera förskoleklassen och skolan även genom att erbjuda eleverna rekreation och vila för hälsa och välbefinnande.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla goda kamratrelationer samt känna tillhörighet och trygghet i elevgruppen. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla och pröva identiteter och uppfattningar i möte och samspel med andra. Undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara. I undervisningen ska eleverna också ges möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska principer, arbetssätt och processer genom att de får vara delaktiga, utöva inflytande och ta ansvar i verksamheten. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att utveckla tilltro till sig själva samt sin förmåga att samarbeta och att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt.

Undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för och sin förmåga att kommunicera med olika språkliga uttrycksformer. Dessutom ska undervisningen sträva efter att på olika sätt skapa möjligheter för elever

med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt modersmål. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften.

Vidare ska undervisningen bidra till att utveckla elevernas intresse för och kunskaper om natur, teknik och samhälle genom att ge dem möjligheter att utforska, ställa frågor kring och samtala om företeelser och samband i omvärlden. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att använda matematik för att beskriva omvärlden och lösa vardagliga problem. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling. Genom att eleverna får vistas i natur och samhälle ska undervisningen också stärka deras möjligheter att ta del av ett aktivt förenings-, kultur- och friluftsliv i närmiljön.

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla en allsidig rörelseförmåga genom att få delta i fysiska aktiviteter och vistelse i olika naturmiljöer. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att uppleva rörelseglädje och därigenom utveckla ett intresse för att vara fysiskt aktiva. Vidare ska undervisningen bidra till en förståelse för hur fysisk aktivitet och utevistelse kan påverka hälsa och välbefinnande.

Genom undervisningen i fritidshemmet ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- pröva och utveckla idéer, lösa problem och omsätta idéerna i handling,
- ta hänsyn till personliga behov av balans mellan aktivitet och vila,
- skapa och upprätthålla goda relationer samt samarbeta utifrån ett demokratiskt och empatiskt förhållningssätt,
- kommunicera med språkliga uttrycksformer i olika sammanhang och för skilda syften,
- skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer,
- utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, samt
- röra sig allsidigt i olika miljöer samt förstå vad som kan påverka hälsa och välbefinnande.

Centralt innehåll

Undervisningen ska behandla följande centrala innehåll.

Språk och kommunikation

- Samtala, lyssna, ställa frågor samt framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.
- Samtala om olika typer av texter.
- Digitala verktyg och medier för kommunikation.

- Säker och ansvarsfull kommunikation, även i digitala sammanhang.
- Ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter. Hur ord och yttranden kan uppfattas av och påverka en själv och andra.

Skapande och estetiska uttrycksformer

- Skapande genom olika estetiska uttrycksformer, till exempel lek, bild, musik, dans och drama.
- Olika material, redskap och tekniker för att skapa och uttrycka sig.
- Tolka och samtala om olika estetiska uttryck.
- Digitala verktyg för framställning av olika estetiska uttryck.

Natur och samhälle

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom samtal, studiebesök och digitala medier. Hur företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder.
- Matematik som redskap för att beskriva vardagliga företeelser och för att lösa vardagliga problem.
- Byggande och konstruktion med hjälp av olika material, redskap och tekniker.
- Normer och regler i elevernas vardag, till exempel i lekar och spel, och varför regler kan behövas.
- Etnicitet, könsroller, kroppsideal och konsumtion samt kritisk granskning av hur dessa företeelser framställs i medier och populärkultur.
- Demokratiska värderingar och principer, i sammanhang som är bekanta för eleverna. Hur gemensamma beslut kan fattas och hur konflikter kan hanteras på ett konstruktivt sätt.
- Barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.
- Närsamhällets och föreningslivets utbud av aktiviteter och platser för kultur, fritid och rekreation.
- Orientera sig i närmiljön och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse

- Initiera, organisera och delta i lekar av olika slag.
- Idrotter och andra fysiska aktiviteter inomhus och utomhus under olika årstider och i olika väder.
- Utevistelse under olika årstider, samt närmiljöns möjligheter till vistelse i naturen och på andra platser för fysisk aktivitet och naturupplevelser.

- Säkerhet och hänsyn till miljö och andra människor vid vistelse i olika naturmiljöer. Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.
- Livsstilens betydelse för hälsan, till exempel hur kost, sömn och balansen mellan fysisk aktivitet och vila påverkar det psykiska och fysiska välbefinnandet.

5. Kursplaner

5.1 BILD

Bilder har stor betydelse för människors sätt att tänka, lära och uppleva sig själva och omvärlden. Vi omges ständigt av bilder som har till syfte att informera, övertala, underhålla och ge oss estetiska och känslomässiga upplevelser. Kunskaper om bilder och bildkommunikation är betydelsefulla för att kunna uttrycka egna åsikter och delta aktivt i samhällslivet. Genom att arbeta med olika typer av bilder kan människor utveckla sin kreativitet och bildskapande förmåga.

Syfte

Undervisningen i ämnet bild ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur bilder skapas och kan tolkas. Genom undervisningen ska eleverna få erfarenheter av visuell kultur där film, foto, design, konst, arkitektur och miljöer ingår.

I undervisningen ska eleverna ges möjligheter att utveckla kunskaper om hur man framställer och presenterar egna bilder med olika metoder, material och uttrycksformer. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar sin kreativitet och sitt intresse för att skapa. Den ska också uppmuntra eleverna att ta egna initiativ och att arbeta på ett undersökande och problemlösande sätt.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur bildbudskap utformas i olika medier. Undervisningen ska också ge eleverna möjligheter att diskutera och kritiskt granska olika bildbudskap och bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om bilder i olika kulturer, både historiskt och i nutid. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjlighet att använda sina kunskaper om olika typer av bilder i det egna bildskapandet.

Genom undervisningen i ämnet bild ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- kommunicera med bilder för att uttrycka budskap,
- skapa bilder med digitala och hantverksmässiga tekniker och verktyg samt med olika material,
- undersöka och presentera olika ämnesområden med bilder, och
- analysera historiska och samtida bilders uttryck, innehåll och funktioner.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Bildframställning

- Framställning av berättande bilder, till exempel sagobilder.
- Teckning, måleri, modellering och konstruktion.
- Fotografering och överföring av bilder med hjälp av datorprogram.

Redskap för bildframställning

- Olika element som bygger upp en bild: färg, form, linje, yta samt för- och bakgrund.
- Några verktyg för teckning, måleri, modellering, konstruktioner och fotografering och hur dessa benämns.
- Plana och formbara material, till exempel papper, lera, gips och naturmaterial och hur dessa kan användas i olika bildarbeten.

Bildanalys

- Informativa bilder, till exempel läroboksbilder och hur de är utformade och fungerar.
- Historiska och samtida bilder och vad bilderna berättar, till exempel dokumentära bilder från hemorten och konstbilder.

I årskurs 4–6

Bildframställning

- Framställning av berättande och informativa bilder, till exempel serier och illustrationer till text.
- Teckning, måleri, tryck och tredimensionellt arbete.
- Återanvändning av bilder i eget bildskapande, till exempel i collage och bildmontage.
- Fotografering och filmande samt redigering i datorprogram.

Redskap för bildframställning

- Olika element som bygger upp och skapar rumslighet i bilder, till exempel linjer och färg och hur dessa kan användas i bildskapande arbete.
- Verktyg för teckning, måleri, trycktekniker, tredimensionellt arbete, fotografering, filmande och digital bildbehandling och hur dessa benämns.
- Plana och formbara material och hur dessa kan användas i olika bildarbeten.

Bildanalys

- Reklam- och nyhetsbilder, hur de är utformade och förmedlar budskap.
- Konst-, dokumentärbilder och arkitektoniska verk från olika tider och kulturer, hur de är utformade och vilka budskap de förmedlar.

- Ord och begrepp för att kunna läsa, skriva och samtala om bilders utformning och budskap.

I årskurs 7–9

Bildframställning

- Framställning av berättande informativa och samhällsorienterande bilder om egna erfarenheter, åsikter och upplevelser.
- Kombinationer av bild, ljud och text i eget bildskapande.
- Återanvändning av bilder, material och föremål i eget bildskapande, till exempel i installationer.
- Digital bearbetning av fotografier och andra typer av bilder.
- Presentationer av eget bildskapande.
- Rättigheter och skyldigheter, etik och värderingar när det gäller bruk av bilder samt yttrandefrihet och integritet i medier och övriga sammanhang.

Redskap för bildframställning

- Former, färger och bildkompositioner samt deras betydelsebärande egenskaper och hur dessa kan användas i bildskapande arbete.
- Material och verktyg för två- och tredimensionellt arbete och hur dessa kan användas för bestämda syften.

Bildanalys

- Bilder som behandlar frågor om identitet, sexualitet, etnicitet och maktrelationer och hur dessa perspektiv kan utformas och framställas.
- Massmediebilders budskap och påverkan och hur de kan tolkas och kritiskt granskas.
- Samtida konst- och dokumentärbilder samt konstverk och arkitektoniska verk från olika tider och kulturer i Sverige, Europa och övriga världen. Hur bilderna och verken är utformade och vilka budskap de förmedlar.
- Ord och begrepp för att kunna läsa, skriva och samtala om bilders utformning och budskap.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan framställa några olika typer av berättande och informativa bilder som kommunicerar erfarenheter, åsikter och upplevelser med ett **enkelt** bildspråk och **delvis** genomarbetade uttrycksformer så att budskapet framgår. I arbetet kan eleven använda några olika tekniker, verktyg och material på ett **i huvudsak fungerande** sätt för att skapa olika uttryck. Dessutom kombinerar eleven några olika bildelement på ett **i huvudsak fungerande** sätt.

Eleven kan i det bildskapande arbetet **bidra till att utveckla** idéer inom några olika ämnesområden genom att återanvända samtida eller historiska bilder och bearbeta andra uppslag och inspirationsmaterial. Under arbetsprocessen **bidrar eleven till att formulera och välja handlingsalternativ som leder framåt**. Dessutom kan eleven presentera sina bilder med viss anpassning till syfte och sammanhang. Eleven kan också ge **enkla** omdömen om arbetsprocessen och kvaliteten i bildarbetet.

Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om uttryck, innehåll och funktion i bilder från olika tider och kulturer och gör kopplingar till egna erfarenheter, andra bilder och företeelser i omvärlden.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan framställa några olika typer av berättande och informativa bilder som kommunicerar erfarenheter, åsikter och upplevelser med ett **utvecklat** bildspråk och **relativt väl** genomarbetade uttrycksformer så att budskapet framgår. I arbetet kan eleven använda några olika tekniker, verktyg och material på ett **relativt väl fungerande och varierat** sätt för att skapa olika uttryck. Dessutom kombinerar eleven några olika bildelement på ett **relativt väl** fungerande sätt.

Eleven kan i det bildskapande arbetet **utveckla delvis egna** idéer inom några olika ämnesområden genom att återanvända samtida eller historiska bilder och bearbeta andra uppslag och inspirationsmaterial. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som med någon bearbetning leder framåt**. Dessutom kan eleven presentera sina bilder med **relativt god** anpassning till syfte och sammanhang. Eleven kan också ge **utvecklade** omdömen om arbetsprocessen och kvaliteten i bildarbetet.

Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om uttryck, innehåll och funktion i bilder från olika tider och kulturer och gör kopplingar till egna erfarenheter, andra bilder och företeelser i omvärlden.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan framställa några olika typer av berättande och informativa bilder som kommunicerar erfarenheter, åsikter och upplevelser med ett **välutvecklat** bildspråk och **väl** genomarbetade uttrycksformer så att budskapet framgår. I arbetet kan eleven använda

några olika tekniker, verktyg och material på ett **väl fungerande, varierat och idérikt** sätt för att skapa olika uttryck. Dessutom kombinerar eleven några olika bildelement på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan i det bildskapande arbetet **utveckla egna** idéer inom några olika ämnesområden genom att återanvända samtida eller historiska bilder och bearbeta andra uppslag och inspirationsmaterial. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som leder framåt**. Dessutom kan eleven presentera sina bilder med **god** anpassning till syfte och sammanhang. Eleven kan också ge **välutvecklade** omdömen om arbetsprocessen och kvaliteten i bildarbetet.

Eleven kan föra **utvecklade och väl** underbyggda resonemang om uttryck, innehåll och funktion i bilder från olika tider och kulturer och gör kopplingar till egna erfarenheter, andra bilder och företeelser i omvärlden.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan framställa olika typer av berättande och informativa bilder som kommunicerar erfarenheter, åsikter och upplevelser med ett **enkelt** bildspråk och **delvis** genomarbetade uttrycksformer så att budskapet framgår. I arbetet kan eleven använda olika tekniker, verktyg och material på ett i **huvudsak** fungerande sätt och **prövar** då hur dessa kan kombineras för att skapa olika uttryck. Dessutom kombinerar eleven former, färger och bildkompositioner på ett i **huvudsak** fungerande sätt.

Eleven kan i det bildskapande arbetet **bidra till att utveckla** idéer inom olika ämnesområden genom att återanvända samtida eller historiska bilder och bearbeta andra uppslag och inspirationsmaterial. Under arbetsprocessen **bidrar eleven till att formulera och välja handlingsalternativ som leder framåt**. Dessutom kan eleven presentera sina bilder med **viss** anpassning till syfte och sammanhang. Eleven kan också ge **enkla** omdömen om arbetsprocessen och visar då på **enkla** samband mellan uttryck, innehåll, funktion och kvalitet i bildarbetet.

Eleven kan tolka såväl samtida som historiska bilder och visuell kultur och för då **enkla och till viss del** underbyggda resonemang med kopplingar till egna erfarenheter, andra verk och företeelser i omvärlden. Dessutom beskriver eleven bildernas och verkens uttryck, innehåll och funktion på ett **enkelt** sätt med **viss** användning av ämnesspecifika begrepp.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan framställa olika typer av berättande och informativa bilder som kommunicerar erfarenheter, åsikter och upplevelser med ett **utvecklat** bildspråk och **relativt väl** ge-

nomarbetade uttrycksformer så att budskapet framgår. I arbetet kan eleven använda olika tekniker, verktyg och material på ett **relativt väl fungerande och varierat** sätt och **prövar och omprövar** då hur dessa kan kombineras för att skapa olika uttryck. Dessutom kombinerar eleven former, färger och bildkompositioner på ett **relativt väl fungerande** sätt.

Eleven kan i det bildskapande arbetet **utveckla delvis egna** idéer inom olika ämnesområden genom att återanvända samtida eller historiska bilder och bearbeta andra uppslag och inspirationsmaterial. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som efter någon bearbetning leder framåt**. Dessutom kan eleven presentera sina bilder med **relativt god** anpassning till syfte och sammanhang. Eleven kan också ge **utvecklade** omdömen om arbetsprocessen och visar då på **förhållandevis komplexa** samband mellan uttryck, innehåll, funktion och kvalitet i bildarbetet.

Eleven kan tolka såväl samtida som historiska bilder och visuell kultur och för då **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang med kopplingar till egna erfarenheter, andra verk och företeelser i omvärlden. Dessutom beskriver eleven bildernas och verkens uttryck, innehåll och funktion på ett **utvecklat** sätt med **relativt god** användning av ämnesspecifika begrepp.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan framställa olika typer av berättande och informativa bilder som kommunicerar erfarenheter, åsikter och upplevelser med ett **välutvecklat** bildspråk och **väl** genomarbetade uttrycksformer så att budskapet framgår. I arbetet kan eleven använda olika tekniker, verktyg och material på ett **väl fungerande, varierat och idérikt** sätt och **prövar och omprövar** då **systematiskt** hur dessa kan kombineras för att skapa olika uttryck. Dessutom kombinerar eleven former, färger och bildkompositioner på ett **väl fungerande** sätt.

Eleven kan i det bildskapande arbetet **utveckla egna** idéer inom olika ämnesområden genom att återanvända samtida eller historiska bilder och bearbeta andra uppslag och inspirationsmaterial. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som leder framåt**. Dessutom kan eleven presentera sina bilder med **god** anpassning till syfte och sammanhang. Eleven kan också ge **välutvecklade** omdömen om arbetsprocessen och visar då på **komplexa** samband mellan uttryck, innehåll, funktion och kvalitet i bildarbetet.

Eleven kan tolka såväl samtida som historiska bilder och visuell kultur och för då **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang med kopplingar till egna erfarenheter, andra verk och företeelser i omvärlden. Dessutom beskriver eleven bildernas och verkens uttryck, innehåll och funktion på ett **välutvecklat** sätt med **god** användning av ämnesspecifika begrepp.

5.2 ENGELSKA

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Engelska språket omger oss i vardagen och används inom så skilda områden som politik, utbildning och ekonomi. Kunskaper i engelska ökar därför individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv.

Syfte

Undervisningen i ämnet engelska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i engelska språket och kunskaper om områden och sammanhang där engelska används samt tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talad och skriven engelska, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till.

I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Undervisningen ska även ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om och förståelse för olika livsvillkor samt sociala och kulturella företeelser i områden och i sammanhang där engelska används.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i talat språk och texter från olika källor. De ska också ges förutsättningar att kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation. Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för språk och kulturer och förmedla nytta av språkkunskaper.

Genom undervisningen i ämnet engelska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- förstå och tolka innehållet i talad engelska och i olika slags texter,
- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådda,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och
- reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och delar av världen där engelska används.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Intressen, personer och platser.
- Vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang och områden där engelska används.

Lyssna och läsa – reception

- Tydligt talad engelska och texter från olika medier.
- Enkla instruktioner och beskrivningar.
- Olika former av enkla samtal och dialoger.
- Filmerna och dramatiska berättelser för barn.
- Sånger, ramsor, dikter och sagor.
- Ord och fraser i närmiljön, till exempel på skyltar, i reklam och andra enkla texter.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Enkla presentationer.
- Enkla beskrivningar och meddelanden.
- Sånger, ramsor och dramatiseringar.

I årskurs 4–6

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer, platser, händelser och aktiviteter.
- Åsikter, känslor och erfarenheter.
- Vardagsliv, levnadssätt och sociala relationer i olika sammanhang och områden där engelska används.

Lyssna och läsa – reception

- Tydligt talad engelska och texter från olika medier.
- Muntliga och skriftliga instruktioner och beskrivningar.
- Olika former av samtal, dialoger och intervjuer.
- Filmerna och dramatiska berättelser för barn och unga.
- Sånger, sagor och dikter.

- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talat språk och texter, till exempel att anpassa lyssnande och läsning efter framställningens form och innehåll.
- Olika sätt att söka och välja texter och talat språk på engelska från internet och andra medier.
- Språkliga företeelser som uttal, intonation, grammatiska strukturer och stavning samt fasta språkliga uttryck i det språk som eleverna möter.
- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta olika typer av framställningar och samtal.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar i sammanhängande tal och skrift.
- Språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd när språket inte räcker till, till exempel omformuleringar.
- Språkliga strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor och bekräftande fraser och uttryck.
- Språkliga företeelser för att förtydliga och berika kommunikationen som uttal och intonation, stavning och interpunktion, artighetsfraser och andra fasta språkliga uttryck samt grammatiska strukturer.

I årskurs 7–9

Kommunikationens innehåll

- Aktuella och för eleverna välbekanta ämnesområden.
- Intressen, vardagliga situationer, aktiviteter, händelseförlopp samt relationer och etiska frågor.
- Åsikter, erfarenheter, känslor och framtidsplaner.
- Levnadsvillkor, traditioner, sociala relationer och kulturella företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används.

Lyssna och läsa – reception

- Talad engelska och texter från olika medier.
- Talad engelska med viss regional och social färgning.
- Muntliga och skriftliga instruktioner och beskrivningar.
- Olika former av samtal, dialoger, intervjuer och muntliga framställningar.
- Skönlitteratur och annan fiktion även i talad, dramatiserad och filmatiserad form.
- Sånger och dikter.
- Muntlig och skriftlig information samt diskussioner och argumentation med olika syften, till exempel nyheter, reportage och tidningsartiklar.
- Strategier för att uppfatta detaljer och sammanhang i talat språk och texter, till exempel att anpassa lyssnande och läsning efter framställningens form, innehåll och syfte.
- Olika sätt att söka, välja och värdera texter och talat språk på engelska från internet och andra medier.
- Språkliga företeelser som uttal, intonation, grammatiska strukturer, satsbyggnad, ord med olika stilvärden samt fasta språkliga uttryck i det språk eleverna möter.
- Hur texter och talat språk kan varieras för olika syften och sammanhang.
- Hur sammanbindande ord och andra uttryck används för att skapa struktur och språkligt sammanhängande helheter.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Olika sätt att bearbeta egna framställningar för att variera, tydliggöra, precisera och anpassa dem efter deras syften.
- Muntliga och skriftliga berättelser, beskrivningar och instruktioner.
- Samtal och diskussioner samt argumentation.
- Språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd när språket inte räcker till, till exempel omformuleringar, frågor och förklaringar.
- Språkliga strategier för att bidra till och aktivt medverka i samtal genom att ta initiativ till interaktion, ge bekräftelse, ställa följdfrågor, ta initiativ till nya frågeställningar och ämnesområden samt för att avsluta samtalet.
- Språkliga företeelser för att förtydliga, variera och berika kommunikationen som uttal, intonation och fasta språkliga uttryck, grammatiska strukturer och satsbyggnad.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **det mest väsentliga** av innehållet i tydligt talad, enkel engelska i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta, och göra **enstaka enkla** förbättringar av, egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talad, enkel engelska i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt även genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **helheten och uppfatta väsentliga detaljer** i tydligt talad, enkel engelska i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **översiktligt** redogöra för och kommentera innehållet och **detaljer** samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar samt i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **översiktligt** några företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i talad engelska i måttligt tempo samt i lättillgängliga texter i olika genrer. Eleven visar sin förståelse genom att **översiktligt** redogöra för, diskutera och kommentera innehåll och detaljer samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer kan eleven formulera sig **enkelt, begripligt och relativt sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion i olika sammanhang kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt** samt **i någon mån anpassat** till syfte, mottagare och situation. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **i huvudsak fungerande** strategier som **i viss mån löser problem** i och förbättrar interaktionen.

Eleven diskuterar **översiktligt** några företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används, och kan då också göra **enkla** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta väsentliga detaljer** i talad engelska i måttligt tempo samt i lättillgängliga texter i olika genrer. Eleven visar sin förståelse genom att **välgrundat** redogöra för, diskutera och kommentera innehåll och detaljer samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer kan eleven formulera sig **relativt varierat, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. Eleven **formulerar sig även med visst flyt och i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **välgrundade** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion i olika sammanhang kan eleven uttrycka sig **tydligt och med visst flyt** samt **med viss anpassning** till syfte, mottagare och situation. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **fungerande** strategier som **löser problem** i och förbättrar interaktionen.

Eleven diskuterar **utförligt** några företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används, och kan då också göra **välutvecklade** jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå såväl **helhet som detaljer** i talad engelska i måttligt tempo samt i lättillgängliga texter i olika genrer. Eleven visar sin förståelse genom att **välgrundat och nyanserat** redogöra för, diskutera och kommentera innehåll och detaljer samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk från olika medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar i olika genrer kan eleven formulera sig **relativt varierat, tydligt och sammanhängande**. Eleven **formulerar sig även med flyt och viss anpassning till syfte, mottagare och situation**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **välgrundade** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion i olika sammanhang kan eleven uttrycka sig **tydligt och med flyt** samt **med viss anpassning** till syfte, mottagare och situation. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **väl fungerande strategier som löser problem** i och förbättrar interaktionen **och för den framåt på ett konstruktivt sätt**.

Eleven diskuterar **utförligt och nyanserat** några företeelser i olika sammanhang och områden där engelska används, och kan då också göra **välutvecklade och nyanserade jämförelser** med egna erfarenheter och kunskaper.

5.3 HEM- OCH KONSUMENTKUNSKAP

Livet i hem och familj har en central betydelse för människan. Våra vanor i hemmet påverkar såväl individens och familjens välbefinnande som samhället och naturen. Kunskaper om konsumentfrågor och arbetet i hemmet ger människor viktiga verktyg för att skapa en fungerande vardag och kunna göra medvetna val som konsumenter med hänsyn till hälsa, ekonomi och miljö.

Syfte

Undervisningen i ämnet hem- och konsumentkunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om och intresse för arbete, ekonomi och konsumtion i hemmet. I en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar ska eleverna ges möjlighet att utveckla ett kunnande som rör mat och måltider. Undervisningen ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin initiativförmåga och kreativitet vid matlagning, skapande av måltider och andra uppgifter i hemmet.

Genom undervisningen ska eleverna få möjlighet att utveckla medvetenhet om vilka konsekvenser valen i hushållet får för hälsa, välbefinnande och gemensamma resurser. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om konsumtionens villkor, om sparande, krediter och lån. På så sätt ska eleverna ges förutsättningar att göra välgrundade val när det gäller privatekonomi och kunna hantera olika problem och situationer som en ung konsument kan ställas inför.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om, och ges möjligheter att reflektera över, jämställdhet och arbetsfördelning i hemmet. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om kulturella variationer och traditioner i olika hushåll.

Genom undervisningen i ämnet hem- och konsumentkunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- planera och tillaga mat och måltider för olika situationer och sammanhang,
- hantera och lösa praktiska situationer i hemmet, och
- värdera val och handlingar i hemmet och som konsument samt utifrån perspektivet hållbar utveckling.

Centralt innehåll

I årskurs 1–6

Mat, måltider och hälsa

- Recept och instruktioner och hur de kan läsas och följas samt vanliga ord och begrepp för bakning och matlagning.
- Bakning och matlagning och olika metoder för detta.

- Planering och organisering av arbetet vid tillagning av måltider och andra uppgifter i hemmet.
- Redskap och teknisk utrustning som kan användas vid bakning och matlagning och hur dessa används på ett säkert sätt.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Olika verktyg som stöd för planering av varierade och balanserade måltider samt hur måltider kan fördelas över en dag.
- Måltidens betydelse för gemenskap.

Konsumtion och ekonomi

- Ungas ekonomi, sparande och konsumtion.
- Skillnaden mellan reklam och objektiv konsumentinformation.
- Jämförelser av några vanliga varor, till exempel utifrån jämförpris.

Miljö och livsstil

- Några olika miljömärkningar av produkter och deras betydelse.
- Val och användning av varor och tjänster som används i hemmet och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Återvinning i hemmet och i närområdet och hur den fungerar.
- Olika mattraditioner, till exempel vid firande av högtider.

I årskurs 7–9

Mat, måltider och hälsa

- Jämförelser av recept och beräkning av mängder vid matlagning. Skapande av egna recept.
- Bakning och matlagning och olika metoder för detta. Hur valet av metod påverkar arbetsprocessen och resultatet.
- Planering och organisering av arbetet vid matlagning och andra uppgifter i hemmet.
- Redskap och teknisk utrustning som kan användas vid bakning och matlagning och hur dessa används på ett funktionellt och säkert sätt.
- Hygien och rengöring vid hantering, tillagning och förvaring av livsmedel.
- Individuella behov av energi och näring, till exempel vid idrottande, samt hur måltider kan komponeras efter olika behov.
- Hur man kan arrangera måltider och måltidens betydelse för gemenskap och välbefinnande.

Konsumtion och ekonomi

- Ungas privatekonomi, till exempel att handla över internet, att låna pengar, att handla på kredit eller avbetalning och att teckna abonnemang.
- Hushållets ekonomi och att beräkna kostnaden för boende, konsumtion, resor och krediter.
- Konsumenters rättigheter och skyldigheter.
- Reklamens och mediernas påverkan på individers och grupperns konsumtionsvanor.
- Ställningstaganden vid val av varor och tjänster, till exempel vid inköp av kläder, livsmedel och resor utifrån perspektiven ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.
- Jämförelser av produkter utifrån några olika aspekter, till exempel pris och kvalitet.

Miljö och livsstil

- Hur livsmedel och andra varor produceras och transporteras och hur de påverkar miljö och hälsa.
- Hur man kan hushålla med och ta vara på livsmedel och andra förbrukningsvaror i hemmet.
- Tvätt och rengöring samt olika rutiner och metoder för detta.
- Arbetsfördelning i hemmet ur ett jämställdhetsperspektiv.
- Aktuella samhällsfrågor som rör privatekonomi, mat och hälsa.
- Olika mattraditioner, deras ursprung och betydelse.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan tillaga enkla måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden, och gör det med **viss** anpassning till aktivitetens krav. I arbetet kan eleven använda metoder, livsmedel och redskap på ett **i huvudsak** fungerande och säkert sätt. Eleven kan också ge **enkla** omdömen om arbetsprocessen och resultatet. Därutöver kan eleven föra **enkla** resonemang om varierade och balanserade måltider.

Eleven kan föra **enkla** resonemang om relationen mellan konsumtion och privatekonomi samt om några vanligt förekommande varor och jämför då varorna utifrån deras pris och påverkan på miljö och hälsa. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om skillnader mellan reklam och konsumentinformation.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan tillaga enkla måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden, och gör det med **relativt god** anpassning till aktivitetens krav. I arbetet kan eleven använda metoder, livsmedel och redskap på ett **relativt väl** fungerande och säkert sätt. Eleven kan också ge **utvecklade** omdömen om arbetsprocessen och resultatet. Därutöver kan eleven föra **utvecklade** resonemang om varierade och balanserade måltider.

Eleven kan föra **utvecklade** resonemang om relationen mellan konsumtion och privatekonomi samt om några vanligt förekommande varor och jämför då varorna utifrån deras pris och påverkan på miljö och hälsa. Dessutom för eleven **utvecklade** resonemang om skillnader mellan reklam och konsumentinformation.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan tillaga enkla måltider och genomföra andra uppgifter som hör samman med måltiden, och gör det med **god** anpassning till aktivitetens krav. I arbetet kan eleven använda metoder, livsmedel och redskap på ett **väl** fungerande och säkert sätt. Eleven kan också ge **välutvecklade** omdömen om arbetsprocessen och resultatet. Därutöver kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om varierade och balanserade måltider.

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om relationen mellan konsumtion och privatekonomi samt om några vanligt förekommande varor och jämför då varorna utifrån deras pris och påverkan på miljö och hälsa. Dessutom för eleven **välutvecklade** resonemang om skillnader mellan reklam och konsumentinformation.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som förekommer i ett hem, och gör det med **viss** anpassning till aktivitetens krav. I arbetet kan eleven använda metoder, livsmedel och utrustning på ett säkert och **i huvudsak** fungerande sätt. Eleven väljer tillvägagångssätt och ger **enkla** motiveringar till sina val med hänsyn till aspekterna hälsa, ekonomi och miljö. Eleven kan också ge **enkla** omdömen om arbetsprocessen och resultatet. Därutöver kan eleven föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till individuella behov.

Eleven gör jämförelser mellan olika konsumtionsalternativ och för då **enkla** resonemang med **viss** koppling till konsekvenser för privatekonomi. Eleven kan beskriva och föra **enkla** resonemang om grundläggande rättigheter och skyldigheter för konsumenter och ge exempel på hur de används i olika konsumtionsituationer.

Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang kring konsekvenser av olika konsumtionsval och handlingar i hemmet utifrån frågor som rör en hållbar social, ekonomisk och ekologisk utveckling.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som förekommer i ett hem, och gör det med **relativt god** anpassning till aktivitetens krav. I arbetet kan eleven använda metoder, livsmedel och utrustning på ett säkert och **relativt väl** fungerande sätt. Eleven väljer tillvägagångssätt och ger **utvecklade** motiveringar till sina val med hänsyn till aspekterna hälsa, ekonomi och miljö. Eleven kan också ge **utvecklade** omdömen om arbetsprocessen och resultatet. Därutöver kan eleven föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till individuella behov.

Eleven gör jämförelser mellan olika konsumtionsalternativ och för då **utvecklade** resonemang med **relativt god** koppling till konsekvenser för privatekonomi. Eleven kan beskriva och föra **utvecklade** resonemang om grundläggande rättigheter och skyldigheter för konsumenter och ge exempel på hur de används i olika konsumtionsituationer.

Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang kring konsekvenser av olika konsumtionsval och handlingar i hemmet utifrån frågor som rör en hållbar social, ekonomisk och ekologisk utveckling.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan planera och tillaga måltider och genomföra andra uppgifter som förekommer i ett hem, och gör det med **god** anpassning till aktivitetens krav. I arbetet kan eleven använda metoder, livsmedel och utrustning på ett säkert och **väl** fungerande sätt. Eleven väljer tillvägagångssätt och ger **välutvecklade** motiveringar till sina val med hänsyn till aspekterna hälsa, ekonomi och miljö. Eleven kan också ge **välutvecklade** omdömen om arbetsprocessen och resultatet. Därutöver kan eleven föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om hur varierade och balanserade måltider kan sättas samman och anpassas till individuella behov.

Eleven gör jämförelser mellan olika konsumtionsalternativ och för då **välutvecklade** resonemang med **god** koppling till konsekvenser för privatekonomi. Eleven kan beskriva och föra **välutvecklade** resonemang om grundläggande rättigheter och skyldigheter för konsumenter och ge exempel på hur de används i olika konsumtionssituationer.

Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang kring konsekvenser av olika konsumtionsval och handlingar i hemmet utifrån frågor som rör en hållbar social, ekonomisk och ekologisk utveckling.

5.4 IDROTT OCH HÄLSA

Fysiska aktiviteter och en hälsosam livsstil är grundläggande för människors välbefinnande. Positiva upplevelser av rörelse och friluftsliv under uppväxtåren har stor betydelse för om vi blir fysiskt aktiva senare i livet. Att ha färdigheter i och kunskaper om idrott och hälsa är en tillgång för både individen och samhället.

Syfte

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Genom undervisningen ska eleverna få möta många olika slags aktiviteter. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om vad som påverkar den fysiska förmågan och hur man kan påverka sin hälsa genom hela livet. Eleverna ska även ges förutsättningar för att utveckla goda levnadsvanor samt ges kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper i att planera, genomföra och värdera olika rörelseaktiviteter. Eleverna ska genom undervisningen också utveckla kunskaper om begrepp som beskriver fysiska aktiviteter och ges förutsättningar att ta ställning i frågor som rör idrott, hälsa och livsstil. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra. Undervisningen ska skapa förutsättningar för alla elever att under hela sin skoltid kontinuerligt delta i skolans fysiska aktiviteter och bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga.

Genom undervisningen ska eleverna utveckla förmågan att vistas i utemiljöer och naturen under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om risker och säkerhetsfaktorer i samband med fysiska aktiviteter och hur man agerar i nödsituationer.

Genom undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang,
- planera, praktiskt genomföra och värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil,
- genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer, och
- förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Rörelse

- Grovmotoriska grundformer, till exempel springa, hoppa och klättra. Deras sammansatta former i redskapsövningar, lekar, danser och rörelser till musik, såväl inomhus som utomhus.
- Enkla lekar och danser och deras regler.
- Takt och rytm i lekar, danser och rörelser till musik.
- Lekar och rörelser i vatten. Att balansera, flyta och simma i mag- och ryggläge.

Hälsa och livsstil

- Ord och begrepp för och samtal om upplevelser av lek, hälsa, natur- och utevistelser.

Friluftsliv och utevistelse

- Att orientera sig i närmiljön och enkla kartors uppbyggnad. Begrepp som beskriver rumsuppfattning.
- Lekar och rörelse i natur- och utemiljö.
- Allemansrättens grunder.
- Säkerhet och hänsynstagande i samband med lekar, spel och vid natur- och utevistelser.

I årskurs 4–6

Rörelse

- Sammansatta grundformer i kombination med gymnastikredskap och andra redskap.
- Olika lekar, spel och idrotter, inomhus och utomhus, samt danser och rörelser till musik.
- Takt och rytm i lekar, danser och rörelser till musik.
- Simning i mag- och ryggläge.

Hälsa och livsstil

- Kroppsliga och mentala effekter av några olika träningsformer.
- Kulturella och geografiska förhållanden i närmiljön som påverkar och möjliggör valet av fysiska aktiviteter.
- Förebyggande av skador, till exempel genom uppvärmning.
- Ord och begrepp för och samtal om upplevelser av olika fysiska aktiviteter och träningsformer, levnadsvanor, kroppsuppfattning och självbild.

Friluftsliv och utevistelse

- Att orientera i den närliggande natur- och utemiljön med hjälp av kartor. Kartors uppbyggnad och symboler.
- Lekar och andra fysiska aktiviteter i skiftande natur- och utemiljöer under olika årstider.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.
- Säkerhet och hänsynstagande vid träning, lek, spel, idrott, natur- och utevistelser.
- Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hantering av nödsituationer vid vatten med hjälpredskap.

I årskurs 7–9*Rörelse*

- Komplexa rörelser i lekar, spel och idrotter, inomhus och utomhus, samt danser och rörelser till musik.
- Styrketräning, konditionsträning, rörlighetsträning och mental träning. Hur dessa aktiviteter påverkar rörelseförmågan och hälsan.
- Traditionella och moderna danser samt rörelse- och träningsprogram till musik.
- Olika simsätt i mag- och ryggläge.

Hälsa och livsstil

- Att sätta upp mål för fysiska aktiviteter, till exempel förbättring av konditionen.
- Ord och begrepp för och samtal om upplevelser och effekter av olika fysiska aktiviteter och träningsformer.
- Arbetsställningar och belastning till exempel vid fysiska aktiviteter och förebyggande av skador, genom till exempel allsidig träning.
- Olika definitioner av hälsa, samband mellan rörelse, kost och hälsa och sambandet mellan beroendeframkallande medel och ohälsa.
- Kroppsideal inom idrotten och i samhället i övrigt. Dopning och vilka lagar och regler som reglerar detta.
- Första hjälpen och hjärt- och lungräddning.
- Hur individens val av idrotter och andra fysiska aktiviteter påverkas av olika faktorer, till exempel av kön.

Friluftsliv och utevistelse

- Att orientera i okända miljöer med hjälp av kartor och andra hjälpmedel för positionering.
- Hur olika friluftslivsaktiviteter kan planeras, organiseras och genomföras.
- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.
- Kulturella traditioner i samband med friluftsliv och utevistelse.
- Badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hantering av nödsituationer i och vid vatten med alternativa hjälpredskap, enligt principen för förlängda armen.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan delta i lekar, spel och idrotter som innefattar sammansatta motoriska grundformer i olika miljöer och varierar och anpassar sina rörelser **till viss del** till aktiviteten. I rörelser till musik och i danser anpassar eleven **till viss del** sina rörelser till takt och rytm. Eleven kan även simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge. Eleven kan samtala om egna upplevelser av fysiska aktiviteter och för då **enkla och till viss del** underbyggda resonemang kring hur aktiviteterna kan påverka hälsan och den fysiska förmågan.

Eleven kan genomföra olika aktiviteter i natur och utemiljö med **viss** anpassning till olika förhållanden och till allemansrättens regler. Dessutom kan eleven med **viss** säkerhet orientera sig i bekanta miljöer med hjälp av kartor.

Eleven kan ge **enkla** beskrivningar av hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter. Dessutom kan eleven hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap under olika årstider.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan delta i lekar, spel och idrotter som innefattar sammansatta motoriska grundformer i olika miljöer och varierar och anpassar sina rörelser **relativt väl** till aktiviteten. I rörelser till musik och i danser anpassar eleven sina rörelser **relativt väl** till takt och rytm. Eleven kan även simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge. Eleven kan samtala om egna upplevelser av fysiska aktiviteter och för då **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang kring hur aktiviteterna kan påverka hälsan och den fysiska förmågan.

Eleven kan genomföra olika aktiviteter i natur och utemiljö med **relativt god** anpassning till olika förhållanden och till allemansrättens regler. Dessutom kan eleven med **relativt god** säkerhet orientera sig i bekanta miljöer med hjälp av kartor.

Eleven kan ge **utvecklade** beskrivningar av hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter. Dessutom kan eleven hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap under olika årstider.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan delta i lekar, spel och idrotter som innefattar sammansatta motoriska grundformer i olika miljöer och varierar och anpassar sina rörelser **väl** till aktiviteten. I rörelser till musik och i danser anpassar eleven sina rörelser **väl** till takt och rytm. Eleven kan även simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge. Eleven kan samtala om egna upplevelser av fysiska aktiviteter och för då **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang kring hur aktiviteterna kan påverka hälsan och den fysiska förmågan.

Eleven kan genomföra olika aktiviteter i natur och utemiljö med **god** anpassning till olika förhållanden och till allemansrättens regler. Dessutom kan eleven med **god** säkerhet orientera sig i bekanta miljöer med hjälp av kartor.

Eleven kan ge **välutvecklade** beskrivningar av hur man förebygger skador som är förknippade med lekar, spel och idrotter. Dessutom kan eleven hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap under olika årstider.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan delta i lekar, spel och idrotter som innefattar komplexa rörelser i olika miljöer och varierar och anpassar sina rörelser **till viss del** till aktiviteten och sammanhanget. I danser och rörelse- och träningsprogram till musik anpassar eleven **till viss del** sina rörelser till takt, rytm och sammanhang. Eleven kan även simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge.

Eleven kan på ett i **huvudsak** fungerande sätt sätta upp mål för och planera träning och andra fysiska aktiviteter. Eleven kan även utvärdera aktiviteterna genom att samtala om egna upplevelser och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om hur aktiviteterna tillsammans med kost och andra faktorer kan påverka hälsan och den fysiska förmågan.

Eleven planerar och genomför friluftaktiviteter med **viss** anpassning till olika förhållanden, miljöer och regler. Dessutom kan eleven med **viss** säkerhet orientera sig i okända miljöer och använder då kartor och andra hjälpmedel.

Eleven kan på ett i **huvudsak** fungerande sätt förebygga skador genom att förutse och ge **enkla** beskrivningar av risker som är förknippade med olika fysiska aktiviteter. Dessutom kan eleven hantera nödsituationer vid vatten med alternativa hjälpredskap under olika årstider.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan delta i lekar, spel och idrotter som innefattar komplexa rörelser i olika miljöer och varierar och anpassar sina rörelser **relativt väl** till aktiviteten och sammanhanget. I danser och rörelse- och träningsprogram till musik anpassar eleven sina rörelser **relativt väl** till takt, rytm och sammanhang. Eleven kan även simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge.

Eleven kan på ett **relativt väl** fungerande sätt sätta upp mål för och planera träning och andra fysiska aktiviteter. Eleven kan även utvärdera aktiviteterna genom att samtala om egna upplevelser och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om hur aktiviteterna tillsammans med kost och andra faktorer kan påverka hälsan och den fysiska förmågan.

Eleven planerar och genomför friluftaktiviteter med **relativt god** anpassning till olika förhållanden, miljöer och regler. Dessutom kan eleven med **relativt god** säkerhet orientera sig i okända miljöer och använder då kartor och andra hjälpmedel.

Eleven kan på ett **relativt väl** fungerande sätt förebygga skador genom att förutse och ge **utvecklade** beskrivningar av risker som är förknippade med olika fysiska aktiviteter. Dessutom kan eleven hantera nödsituationer vid vatten med alternativa hjälpredskap under olika årstider.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan delta i lekar, spel och idrotter som innefattar komplexa rörelser i olika miljöer och varierar och anpassar sina rörelser **väl** till aktiviteten och sammanhanget. I danser och rörelse- och träningsprogram till musik anpassar eleven sina rörelser **väl**

till takt, rytm och sammanhang. Eleven kan även simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge.

Eleven kan på ett **väl** fungerande sätt sätta upp mål för och planera träning och andra fysiska aktiviteter. Eleven kan även utvärdera aktiviteterna genom att samtala om egna upplevelser och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om hur aktiviteterna tillsammans med kost och andra faktorer kan påverka hälsan och den fysiska förmågan.

Eleven planerar och genomför friluftaktiviteter med **god** anpassning till olika förhållanden, miljöer och regler. Dessutom kan eleven med **god** säkerhet orientera sig i okända miljöer och använder då kartor och andra hjälpmedel.

Eleven kan på ett **väl** fungerande sätt förebygga skador genom att förutse och ge **välutvecklade** beskrivningar av risker som är förknippade med olika fysiska aktiviteter. Dessutom kan eleven hantera nödsituationer vid vatten med alternativa hjälpmedel under olika årstider.

5.5 MATEMATIK

Matematiken har en flertusenårig historia med bidrag från många kulturer. Den utvecklas såväl ur praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska matematiken som sådan. Matematisk verksamhet är till sin art en kreativ, reflekterande och problemlösande aktivitet som är nära kopplad till den samhälleliga, sociala och tekniska utvecklingen. Kunskaper i matematik ger människor förutsättningar att fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer och ökar möjligheterna att delta i samhällets beslutsprocesser.

Syfte

Undervisningen i ämnet matematik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om matematik och matematikens användning i vardagen och inom olika ämnesområden. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar intresse för matematik och tilltro till sin förmåga att använda matematik i olika sammanhang. Den ska också ge eleverna möjlighet att uppleva estetiska värden i möten med matematiska mönster, former och samband.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper för att kunna formulera och lösa problem samt reflektera över och värdera valda strategier, metoder, modeller och resultat. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla kunskaper för att kunna tolka vardagliga och matematiska situationer samt beskriva och formulera dessa med hjälp av matematikens uttrycksformer.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla förtrogenhet med grundläggande matematiska begrepp och metoder och deras användbarhet. Vidare ska eleverna genom undervisningen ges möjligheter att utveckla kunskaper i att använda digital teknik för att kunna undersöka problemställningar, göra beräkningar och för att presentera och tolka data.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förmågan att argumentera logiskt och föra matematiska resonemang. Eleverna ska genom undervisningen också ges möjlighet att utveckla en förtrogenhet med matematikens uttrycksformer och hur dessa kan användas för att kommunicera om matematik i vardagliga och matematiska sammanhang.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om historiska sammanhang där viktiga begrepp och metoder i matematiken har utvecklats. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjligheter att reflektera över matematikens betydelse, användning och begränsning i vardagslivet, i andra skolämnen och under historiska skeenden och därigenom kunna se matematikens sammanhang och relevans.

Genom undervisningen i ämnet matematik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera och lösa problem med hjälp av matematik samt värdera valda strategier och metoder,
- använda och analysera matematiska begrepp och samband mellan begrepp,
- välja och använda lämpliga matematiska metoder för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter,
- föra och följa matematiska resonemang, och
- använda matematikens uttrycksformer för att samtala om, argumentera och redogöra för frågeställningar, beräkningar och slutsatser.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Taluppfattning och tals användning

- Naturliga tal och deras egenskaper samt hur talen kan delas upp och hur de kan användas för att ange antal och ordning.
- Hur positionssystemet kan användas för att beskriva naturliga tal. Symboler för tal och symbolernas utveckling i några olika kulturer genom historien.
- Del av helhet och del av antal. Hur delarna kan benämnas och uttryckas som enkla bråk samt hur enkla bråk förhåller sig till naturliga tal.
- Naturliga tal och enkla tal i bråkform och deras användning i vardagliga situationer.
- De fyra räknesättens egenskaper och samband samt användning i olika situationer.
- Centrala metoder för beräkningar med naturliga tal, vid huvudräkning och överslagsräkning och vid beräkningar med skriftliga metoder och miniräknare. Metodernas användning i olika situationer.
- Rimlighetsbedömning vid enkla beräkningar och uppskattningar.

Algebra

- Matematiska likheter och likhetstecknets betydelse.
- Hur enkla mönster i talföljder och enkla geometriska mönster kan konstrueras, beskrivas och uttryckas.

Geometri

- Grundläggande geometriska objekt, däribland punkter, linjer, sträckor, fyrhörningar, trianglar, cirklar, klot, koner, cylindrar och rätblock samt deras inbördes relationer. Grundläggande geometriska egenskaper hos dessa objekt.
- Konstruktion av geometriska objekt. Skala vid enkel förstoring och förminskning.

- Vanliga lägesord för att beskriva föremåls och objekts läge i rummet.
- Symmetri, till exempel i bilder och i naturen, och hur symmetri kan konstrueras.
- Jämförelser och uppskattningar av matematiska storheter. Mätning av längd, massa, volym och tid med vanliga nutida och äldre måttenheter.

Sannolikhet och statistik

- Slumpmässiga händelser i experiment och spel.
- Enkla tabeller och diagram och hur de kan användas för att sortera data och beskriva resultat från enkla undersökningar.

Samband och förändringar

- Olika proportionella samband, däribland dubbelt och hälften.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning i enkla situationer.
- Matematisk formulering av frågeställningar utifrån enkla vardagliga situationer.

I årskurs 4–6

Taluppfattning och tals användning

- Rationella tal och deras egenskaper.
- Positionssystemet för tal i decimalform. Det binära talsystemet och talsystem som använts i några kulturer genom historien, till exempel den babyloniska.
- Tal i bråk- och decimalform och deras användning i vardagliga situationer.
- Tal i procentform och deras samband med tal i bråk- och decimalform.
- Centrala metoder för beräkningar med naturliga tal och enkla tal i decimalform vid överslagsräkning, huvudräkning samt vid beräkningar med skriftliga metoder och miniräknare. Metodernas användning i olika situationer.
- Rimlighetsbedömning vid uppskattningar och beräkningar i vardagliga situationer.

Algebra

- Obekanta tal och deras egenskaper samt situationer där det finns behov av att beteckna ett obekant tal med en symbol.
- Enkla algebraiska uttryck och ekvationer i situationer som är relevanta för eleven.
- Metoder för enkel ekvationslösning.
- Hur mönster i talföljder och geometriska mönster kan konstrueras, beskrivas och uttryckas.

Geometri

- Grundläggande geometriska objekt däribland polygoner, cirklar, klot, koner, cylindrar, pyramider och rätblock samt deras inbördes relationer. Grundläggande geometriska egenskaper hos dessa objekt.
- Konstruktion av geometriska objekt. Skala och dess användning i vardagliga situationer.
- Symmetri i vardagen, i konsten och i naturen samt hur symmetri kan konstrueras.
- Metoder för hur omkrets och area hos olika tvådimensionella geometriska figurer kan bestämmas och uppskattas.
- Jämförelse, uppskattning och mätning av längd, area, volym, massa, tid och vinkel med vanliga måttenheter. Mätningar med användning av nutida och äldre metoder.

Sannolikhet och statistik

- Sannolikhet, chans och risk grundat på observationer, experiment eller statistiskt material från vardagliga situationer. Jämförelser av sannolikheten vid olika slumpmässiga försök.
- Enkel kombinatorik i konkreta situationer.
- Tabeller och diagram för att beskriva resultat från undersökningar. Tolkning av data i tabeller och diagram.
- Lägesmått medelvärde, typvärde och median samt hur de kan användas i statistiska undersökningar.

Samband och förändring

- Proportionalitet och procent samt deras samband.
- Grafer för att uttrycka olika typer av proportionella samband vid enkla undersökningar.
- Koordinatsystem och strategier för gradering av koordinataxlar.

Problemlösning

- Strategier för matematisk problemlösning i vardagliga situationer.
- Matematisk formulering av frågeställningar utifrån vardagliga situationer.

I årskurs 7–9*Taluppfattning och tals användning*

- Reella tal och deras egenskaper samt deras användning i vardagliga och matematiska situationer.
- Talsystemets utveckling från naturliga tal till reella tal. Metoder för beräkningar som använts i olika historiska och kulturella sammanhang.
- Potensform för att uttrycka små och stora tal samt användning av prefix.

- Centrala metoder för beräkningar med tal i bråk- och decimalform vid överslagsräkning, huvudräkning samt vid beräkningar med skriftliga metoder och digital teknik. Metodernas användning i olika situationer.
- Rimlighetsbedömning vid uppskattningar och beräkningar i vardagliga och matematiska situationer och inom andra ämnesområden.

Algebra

- Innebörden av variabelbegreppet och dess användning i algebraiska uttryck, formler och ekvationer.
- Algebraiska uttryck, formler och ekvationer i situationer som är relevanta för eleven.
- Metoder för ekvationslösning.

Geometri

- Geometriska objekt och deras inbördes relationer. Geometriska egenskaper hos dessa objekt.
- Avbildning och konstruktion av geometriska objekt. Skala vid förminskning och förstoring av två- och tredimensionella objekt.
- Likformighet och symmetri i planet.
- Metoder för beräkning av area, omkrets och volym hos geometriska objekt, samt enhetsbyten i samband med detta.
- Geometriska satser och formler och behovet av argumentation för deras giltighet.

Sannolikhet och statistik

- Likformig sannolikhet och metoder för att beräkna sannolikheten i vardagliga situationer.
- Hur kombinatoriska principer kan användas i enkla vardagliga och matematiska problem.
- Tabeller, diagram och grafer samt hur de kan tolkas och användas för att beskriva resultat av egna och andras undersökningar, till exempel med hjälp av digitala verktyg. Hur lägesmått och spridningsmått kan användas för bedömning av resultat vid statistiska undersökningar.
- Bedömningar av risker och chanser utifrån statistiskt material.

Samband och förändring

- Procent för att uttrycka förändring och förändringsfaktor samt beräkningar med procent i vardagliga situationer och i situationer inom olika ämnesområden.
- Funktioner och räta linjens ekvation. Hur funktioner kan användas för att undersöka förändring, förändringstakt och andra samband.

Problemlösning

- Strategier för problemlösning i vardagliga situationer och inom olika ämnesområden samt värdering av valda strategier och metoder.
- Matematisk formulering av frågeställningar utifrån vardagliga situationer och olika ämnesområden.
- Enkla matematiska modeller och hur de kan användas i olika situationer.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven kan lösa enkla problem i elevnära situationer genom att välja och använda någon strategi med viss anpassning till problemets karaktär. Eleven beskriver tillvägagångssätt och ger enkla omdömen om resultatens rimlighet.

Eleven har grundläggande kunskaper om matematiska begrepp och visar det genom att använda dem i vanligt förekommande sammanhang på ett i huvudsak fungerande sätt. Eleven kan beskriva begreppens egenskaper med hjälp av symboler och konkret material eller bilder. Eleven kan även ge exempel på hur några begrepp relaterar till varandra. Eleven har grundläggande kunskaper om naturliga tal och kan visa det genom att beskriva tals inbördes relation samt genom att dela upp tal. Eleven visar grundläggande kunskaper om tal i bråkform genom att dela upp helheter i olika antal delar samt jämföra och namnge delarna som enkla bråk. Dessutom kan eleven använda grundläggande geometriska begrepp och vanliga lägesord för att beskriva geometriska objekts egenskaper, läge och inbördes relationer. Eleven kan även använda och ge exempel på enkla proportionella samband i elevnära situationer.

Eleven kan välja och använda i huvudsak fungerande matematiska metoder med viss anpassning till sammanhanget för att göra enkla beräkningar med naturliga tal och lösa enkla rutinuppgifter med tillfredsställande resultat. Eleven kan använda huvudräkning för att genomföra beräkningar med de fyra räknesätten när talen och svaren ligger inom heltalsområdet 0–20, samt för beräkningar av enkla tal i ett utvidgat talområde. Vid addition och subtraktion kan eleven välja och använda skriftliga räknetoder med tillfredsställande resultat när talen och svaren ligger inom heltalsområdet 0–200. Eleven kan hantera enkla matematiska likheter och använder då likhetstecknet på ett fungerande sätt. Eleven kan även avbilda och, utifrån instruktioner, konstruera enkla geometriska objekt. Eleven kan göra enkla mätningar, jämförelser och uppskattningar av längder, massor, volymer och tider och använder vanliga måttenheter för att uttrycka resultatet.

Eleven kan beskriva och samtala om tillvägagångssätt på ett i huvudsak fungerande sätt och använder då konkret material, bilder, symboler och andra matematiska uttrycksformer med viss anpassning till sammanhanget. Eleven kan dessutom vid olika slag av undersökningar i välkända situationer avläsa och skapa enkla tabeller och diagram för att sortera och redovisa resultat. Eleven kan föra och följa matematiska resonemang

om val av metoder och räknesätt samt om resultatets rimlighet, slumpmässiga händelser, geometriska mönster och mönster i talföljder genom att ställa och besvara frågor som i huvudsak hör till ämnet.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan lösa enkla problem i elevnära situationer på ett **i huvudsak** fungerande sätt genom att välja och använda strategier och metoder med **viss** anpassning till problemets karaktär. Eleven beskriver tillvägagångssätt på ett **i huvudsak** fungerande sätt och för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om resultatets rimlighet i förhållande till problemsituationen samt kan **bidra till** att ge **något förslag** på alternativt tillvägagångssätt.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om matematiska begrepp och visar det genom att använda dem i **välkända** sammanhang på ett **i huvudsak** fungerande sätt. Eleven kan även beskriva olika begrepp med hjälp av matematiska uttrycksformer på ett **i huvudsak** fungerande sätt. I beskrivningarna kan eleven växla mellan olika uttrycksformer samt föra **enkla** resonemang kring hur begreppen relaterar till varandra.

Eleven kan välja och använda **i huvudsak fungerande** matematiska metoder med **viss** anpassning till sammanhanget för att göra enkla beräkningar och lösa enkla rutinuppgifter inom aritmetik, algebra, geometri, sannolikhet, statistik samt samband och förändring med **tillfredsställande** resultat.

Eleven kan redogöra för och samtala om tillvägagångssätt på ett **i huvudsak fungerande** sätt och använder då bilder, symboler, tabeller, grafer och andra matematiska uttrycksformer med **viss** anpassning till sammanhanget. I redovisningar och samtal kan eleven föra och följa matematiska resonemang genom att ställa frågor och framföra och bemöta matematiska argument på ett sätt som **till viss del för resonemangen framåt**.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan lösa enkla problem i elevnära situationer på ett **relativt väl** fungerande sätt genom att välja och använda strategier och metoder med **förhållandevis god** anpassning till problemets karaktär. Eleven beskriver tillvägagångssätt på ett **relativt väl** fungerande sätt och för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om resultatets rimlighet i förhållande till problemsituationen samt kan **ge något förslag** på alternativt tillvägagångssätt.

Eleven har **goda** kunskaper om matematiska begrepp och visar det genom att använda dem i **bekanta** sammanhang på ett **relativt väl** fungerande sätt. Eleven kan även

beskriva olika begrepp med hjälp av matematiska uttrycksformer på ett **relativt väl** fungerande sätt. I beskrivningarna kan eleven växla mellan olika uttrycksformer samt föra **utvecklade** resonemang kring hur begreppen relaterar till varandra.

Eleven kan välja och använda **ändamålsenliga** matematiska metoder med **relativt god** anpassning till sammanhanget för att göra enkla beräkningar och lösa enkla rutinuppgifter inom aritmetik, algebra, geometri, sannolikhet, statistik samt samband och förändring med **gott** resultat.

Eleven kan redogöra för och samtala om tillvägagångssätt på ett **ändamålsenligt** sätt och använder då bilder, symboler, tabeller, grafer och andra matematiska uttrycksformer med **förhållandevis god** anpassning till sammanhanget. I redovisningar och samtal kan eleven föra och följa matematiska resonemang genom att ställa frågor och framföra och bemöta matematiska argument på ett sätt som **för resonemangen framåt**.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan lösa enkla problem i elevnära situationer på ett **väl** fungerande sätt genom att välja och använda strategier och metoder med **god** anpassning till problemets karaktär. Eleven beskriver tillvägagångssätt på ett **väl** fungerande sätt och för **välutvecklade** och **väl** underbyggda resonemang om resultatens rimlighet i förhållande till problemsituationen samt kan **ge förslag** på alternativa tillvägagångssätt.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om matematiska begrepp och visar det genom att använda dem i **nya** sammanhang på ett **väl** fungerande sätt. Eleven kan även beskriva olika begrepp med hjälp av matematiska uttrycksformer på ett **väl** fungerande sätt. I beskrivningarna kan eleven växla mellan olika uttrycksformer samt föra **välutvecklade** resonemang kring hur begreppen relaterar till varandra.

Eleven kan välja och använda **ändamålsenliga och effektiva** matematiska metoder med **god** anpassning till sammanhanget för att göra enkla beräkningar och lösa enkla rutinuppgifter inom aritmetik, algebra, geometri, sannolikhet, statistik samt samband och förändring med **mycket gott** resultat.

Eleven kan redogöra för och samtala om tillvägagångssätt på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt och använder då bilder, symboler, tabeller, grafer och andra matematiska uttrycksformer med **god** anpassning till sammanhanget. I redovisningar och samtal kan eleven föra och följa matematiska resonemang genom att ställa frågor och framföra och bemöta matematiska argument på ett sätt som **för resonemangen framåt och fördjupar eller breddar dem**.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan lösa olika problem i bekanta situationer på ett i **huvudsak** fungerande sätt genom att välja och använda strategier och metoder med **viss** anpassning till problemets karaktär samt **bidra till att formulera** enkla matematiska modeller som kan tillämpas i sammanhanget. Eleven för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om val av tillvägagångssätt och om resultatens rimlighet i förhållande till problemsituationen samt kan **bidra till** att ge **något** förslag på alternativt tillvägagångssätt.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om matematiska begrepp och visar det genom att använda dem i **välkända** sammanhang på ett i **huvudsak** fungerande sätt. Eleven kan även beskriva olika begrepp med hjälp av matematiska uttrycksformer på ett i **huvudsak** fungerande sätt. I beskrivningarna kan eleven växla mellan olika uttrycksformer samt föra **enkla** resonemang kring hur begreppen relaterar till varandra.

Eleven kan välja och använda i **huvudsak fungerande** matematiska metoder med **viss** anpassning till sammanhanget för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter inom aritmetik, algebra, geometri, sannolikhet, statistik samt samband och förändring med **tillfredsställande** resultat.

Eleven kan redogöra för och samtala om tillvägagångssätt på ett i **huvudsak fungerande** sätt och använder då symboler, algebraiska uttryck, formler, grafer, funktioner och andra matematiska uttrycksformer med **viss** anpassning till syfte och sammanhang. I redovisningar och diskussioner för och följer eleven matematiska resonemang genom att framföra och bemöta matematiska argument på ett sätt **som till viss del för resonemangen framåt**.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan lösa olika problem i bekanta situationer på ett **relativt väl** fungerande sätt genom att välja och använda strategier och metoder med **förhållandevis god** anpassning till problemets karaktär samt **formulera** enkla matematiska modeller som **efter någon bearbetning** kan tillämpas i sammanhanget. Eleven för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om tillvägagångssätt och om resultatens rimlighet i förhållande till problemsituationen samt kan ge **något** förslag på alternativt tillvägagångssätt.

Eleven har **goda** kunskaper om matematiska begrepp och visar det genom att använda dem i **bekanta** sammanhang på ett **relativt väl** fungerande sätt. Eleven kan även beskriva olika begrepp med hjälp av matematiska uttrycksformer på ett **relativt väl** fungerande sätt. I beskrivningarna kan eleven växla mellan olika uttrycksformer samt föra **utvecklade** resonemang kring hur begreppen relaterar till varandra.

Eleven kan välja och använda **ändamålsenliga** matematiska metoder med **relativt god** anpassning till sammanhanget för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter inom aritmetik, algebra, geometri, sannolikhet, statistik samt samband och förändring med **gott** resultat.

Eleven kan redogöra för och samtala om tillvägagångssätt på ett **ändamålsenligt** sätt och använder då symboler, algebraiska uttryck, formler, grafer, funktioner och andra matematiska uttrycksformer med **förhållandevis god** anpassning till syfte och sammanhang. I redovisningar och diskussioner för och följer eleven matematiska resonemang genom att framföra och bemöta matematiska argument på ett sätt **som för resonemangen framåt**.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan lösa olika problem i bekanta situationer på ett **väl** fungerande sätt genom att välja och använda strategier och metoder med **god** anpassning till problemets karaktär samt **formulera** enkla matematiska modeller som kan tillämpas i sammanhanget. Eleven för **välutvecklade** och **väl** underbyggda resonemang om tillvägagångssätt och om resultatens rimlighet i förhållande till problemsituationen samt kan ge **förslag** på alternativa tillvägagångssätt.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om matematiska begrepp och visar det genom att använda dem i **nya** sammanhang på ett **väl** fungerande sätt. Eleven kan även beskriva olika begrepp med hjälp av matematiska uttrycksformer på ett **väl** fungerande sätt. I beskrivningarna kan eleven växla mellan olika uttrycksformer samt föra **välutvecklade** resonemang kring hur begreppen relaterar till varandra.

Eleven kan välja och använda **ändamålsenliga och effektiva** matematiska metoder med **god** anpassning till sammanhanget för att göra beräkningar och lösa rutinuppgifter inom aritmetik, algebra, geometri, sannolikhet, statistik samt samband och förändring med **mycket gott** resultat.

Eleven kan redogöra för och samtala om tillvägagångssätt på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt och använder då symboler, algebraiska uttryck, formler, grafer, funktioner och andra matematiska uttrycksformer med **god** anpassning till syfte och sammanhang. I redovisningar och diskussioner för och följer eleven matematiska resonemang genom att framföra och bemöta matematiska argument på ett sätt **som för resonemangen framåt och fördjupar eller breddar dem**.

5.6 MODERNA SPRÅK

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i flera språk ökar också individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att delta i internationellt studie- och arbetsliv.

Syfte

Undervisningen i ämnet moderna språk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i målspråket och kunskaper om områden och sammanhang där språket används samt tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talat och skrivet språk, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till.

I mötet med talat språk och texter ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Undervisningen ska även ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om och förståelse för olika livsvillkor samt sociala och kulturella företeelser i områden och i sammanhang där språket används.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i talat språk och texter från olika källor. De ska också ges förutsättningar att kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation. Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för språk och kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper.

Genom undervisningen i ämnet moderna språk ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- förstå och tolka innehållet i talat språk och olika slags texter,
- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådda,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, och
- reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser i olika sammanhang och delar av världen där språket används.

Centralt innehåll

I årskurs 4–9, inom ramen för elevens val

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Intressen, vardagliga situationer, personer och platser.
- Åsikter och känslor.
- Vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang och områden där språket används.

Lyssna och läsa – reception

- Tydligt talat språk och texter som är instruerande och beskrivande, till exempel från olika medier.
- Olika former av samtal och dialoger.
- Berättelser och annan fiktion även i talad eller dramatiserad form samt sånger.
- Muntlig och skriftlig information, till exempel på skyltar och i reklam.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Olika sätt att orientera sig i texter och talat språk från internet och andra medier.
- Språkliga företeelser som uttal, intonation, grammatiska strukturer, stavning och interpunktion i det språk som eleverna möter.
- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar i tal och skrift.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel frågor, omformuleringar och gester.
- Språkliga företeelser för att förtydliga och berika kommunikationen som uttal och intonation samt ord, grammatiska strukturer, stavning och interpunktion, artighetsfraser och andra fasta språkliga uttryck.

I årskurs 4–9, inom ramen för språkval

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Vardagliga situationer, intressen, personer, platser, aktiviteter och händelser.
- Åsikter, känslor och erfarenheter.
- Vardagsliv, levnadssätt och sociala relationer i olika sammanhang och områden där språket används.

Lyssna och läsa – reception

- Tydligt talat språk och texter som är instruerande och beskrivande från olika medier.
- Olika former av samtal, dialoger och intervjuer.
- Berättelser och annan fiktion även i talad eller dramatiserad form samt sånger och dikter.
- Muntlig och skriftlig information, till exempel reklam, tidtabeller och notiser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talat språk och texter, till exempel att anpassa lyssnande och läsning till framställningens form och innehåll.
- Olika sätt att söka och välja texter och talat språk från internet och andra medier.
- Språkliga företeelser som uttal, intonation, grammatiska strukturer, stavning och interpunktion i det språk som eleverna möter.
- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta olika typer av framställningar och samtal.

Tala, skriva och samtala – produktion och interaktion

- Presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar i sammanhängande tal och skrift.
- Språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd när språket inte räcker till, till exempel omformuleringar.
- Språkliga strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor och bekräftande fraser och uttryck.
- Språkliga företeelser för att förtydliga och berika kommunikationen som uttal och intonation, stavning och interpunktion, artighetsfraser och andra fasta språkliga uttryck samt grammatiska strukturer.

I årskurs 4–9, inom ramen för elevens val, kinesiska*Kommunikationens innehåll*

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Intressen, vardagliga situationer, personer och platser.
- Vardagsliv och levnadssätt i olika sammanhang och områden där kinesiska används.

Lyssna – reception

- Tydligt talat språk som är instruerande och beskrivande, till exempel från olika medier och i kombination med illustrationer.
- Olika former av dialoger och samtal.
- Sånger och ramsor.
- Information och enkla meddelanden.
- Strategier för att uppfatta fonem, tonem och betydelsebärande ord samt för att dra slutsatser om innehållet.
- Språkliga företeelser i det språk eleverna möter, med betoning på uttal och grundläggande satsstrukturer.
- Hur ord och vardagsfraser används i olika situationer.
- Pinyin som stöd för förståelse av det talade språk eleverna möter.

Tala och samtala – produktion och interaktion

- Enkla presentationer, instruktioner, meddelanden och beskrivningar.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester och frågor.
- Språkliga företeelser för att förtydliga och berika kommunikationen med betoning på uttal och grundläggande satsstrukturer samt fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser.
- Pinyin som ett medel för att utveckla elevernas talade språk, även uttal och ordförråd.

Läsa – reception (förenklade kinesiska tecken)

- Enkla texter som är beskrivande, till exempel från olika medier och i kombination med illustrationer.
- Enkla meddelanden och skrivna dialoger.
- Olika hjälpmedel för läsning, till exempel pinyin, syntetiskt tal och elektroniska ordböcker.
- De förenklade tecknens ursprung, användning och uppbyggnad i de texter eleverna möter, även principer för streckordning och analys av teckendelar.

Skriva – produktion och interaktion (förenklade kinesiska tecken)

- Enkla texter, till exempel presentationer, meddelanden och skrivna dialoger.
- Hur vanligt förekommande tecken som är relevanta för kommunikationens innehåll skrivs för hand, även streckordning.
- Pinyin och andra hjälpmedel, även digitala, som stöd för den skriftliga produktionen och interaktionen.

I årskurs 4–9, inom ramen för språkval, kinesiska*Kommunikationens innehåll*

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Intressen, vardagliga situationer, personer och platser.
- Åsikter och känslor.
- Vardagsliv, levnadssätt och sociala relationer i olika sammanhang och områden där kinesiska används. Kinesiskans utbredning i världen.

Lyssna – reception

- Tydligt talat språk som är instruerande och beskrivande, till exempel från olika medier och i kombination med illustrationer.
- Olika former av dialoger och samtal.
- Berättelser och annan fiktion, även i dramatiserad form, samt sånger och ramsor.
- Information och meddelanden.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet.
- Olika sätt att orientera sig i och välja talat språk från internet och andra medier.
- Språkliga företeelser som uttal, intonation och grammatiska strukturer i det språk eleverna möter.
- Hur ord, fasta språkliga uttryck och vardagsfraser används i olika situationer.
- Pinyin som stöd för förståelse av det talade språk eleverna möter.

Tala och samtala – produktion och interaktion

- Presentationer, instruktioner, meddelanden och beskrivningar i sammanhängande tal.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel omformuleringar, gester och frågor.
- Språkliga företeelser för att förtydliga och berika kommunikationen med betoning på uttal och intonation samt ord, artighetsfraser och andra fasta språkliga uttryck.
- Pinyin som ett medel för att utveckla elevernas talade språk, även uttal och ordförråd.

Läsa – reception (förenklade kinesiska tecken)

- Enkla texter som är instruerande, beskrivande och berättande, till exempel från olika medier och i kombination med illustrationer.
- Meddelanden och information på till exempel skyltar.
- Strategier för att använda hjälpmedel för läsning, till exempel pinyin, syntetiskt tal och elektroniska ordböcker.
- Olika sätt att orientera sig i texter och hitta information på internet och i andra medier.
- De förenklade tecknens ursprung, användning och uppbyggnad i de texter eleverna möter, även principer för streckordning och analys av teckendelar.

Skriva – produktion och interaktion (förenklade kinesiska tecken)

- Presentationer, meddelanden, beskrivningar och skrivna dialoger.
- Hur vanligt förekommande tecken som är relevanta för kommunikationens innehåll skrivs för hand, även streckordning.
- Pinyin och andra hjälpmedel, även digitala, som stöd för den skriftliga produktionen och interaktionen.

Kunskapskrav

Inom ramen för elevens val**Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9**

Eleven kan förstå **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **mycket enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där språket används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i mycket enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **i mycket enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där språket används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där språket används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

M1 M2

Inom ramen för språkval

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det mest väsentliga av innehållet** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där språket används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt även genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse

av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där språket används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

M1 M2

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **helheten och uppfatta väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **översiktligt** redogöra för och kommentera innehåll och **detaljer** samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar samt i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **översiktligt** några företeelser i olika sammanhang och områden där språket används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Inom ramen för elevens val, kinesiska**Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9**

Eleven kan förstå **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i den talade kinesiskan, kan eleven använda sig av **någon strategi** för lyssnande.

I muntliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. I muntlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom kan eleven använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kan förstå **vanliga ord** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven kan använda sig av **några** vanligt förekommande tecken, för att **med viss säkerhet** skriva korta enkla texter för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar i **mycket enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där kinesiska används.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i den talade kinesiskan, kan eleven använda sig av **någon strategi** för lyssnande.

I muntliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. I muntlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kan förstå **vanliga ord och enkla fraser** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven kan använda sig av **några** vanligt förekommande tecken, för att **med säkerhet** skriva korta enkla texter för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar i **mycket enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där kinesiska används.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

M1 M2

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talad, enkel kinesiska i mycket långsamt tempo om välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för **innehåll och detaljer** samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i den talade kinesiskan, kan eleven i **viss utsträckning** använda sig av **strategier** för lyssnande.

I muntliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. I muntlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet** i korta, enkla texter som handlar om välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet.

Eleven kan använda sig av **flera** vanligt förekommande tecken, för att **med säkerhet** skriva korta enkla texter för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel.

Eleven kommenterar i **enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där kinesiska används.

Inom ramen för språkval, kinesiska

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talad, enkel kinesiska i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i den talade kinesiskan, kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande.

Eleven kan **med viss relevans** välja och använda talad kinesiska av enkel karaktär från olika medier i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. I muntlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon** strategi som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kan förstå **vanliga ord och enkla fraser** i korta, enkla texter som handlar om vardagliga och välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken. Eleven visar sin förståelse genom att **i mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i texterna, kan eleven välja och använda sig av **någon lässtrategi**.

Eleven kan hitta och **med viss relevans** använda skriftlig information från olika medier i sin egen produktion och interaktion.

Eleven skriver med hjälp av digitala hjälpmedel och i viss utsträckning även för hand. I skriftliga framställningar med förenklade tecken kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. I skriftlig interaktion med förenklade tecken kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**.

Eleven kommenterar **i mycket enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där kinesiska används, och gör då också enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå det **huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talad, enkel kinesiska i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i mycket enkel form** redogöra för innehåll **och detaljer** samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i den talade kinesiskan, kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av strategier för lyssnande.

Eleven kan **på ett relevant sätt** välja och använda talad kinesiska av enkel karaktär från olika medier i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation, kan eleven bearbeta, och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar.

I muntlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kan förstå **vanliga ord och enkla fraser** i korta, enkla texter som handlar om vardagliga och välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken. Eleven visar sin förståelse genom att **i mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i texterna, kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **lässtrategier**.

Eleven kan **på ett relevant sätt** använda skriftlig information från olika medier i sin egen produktion och interaktion.

Eleven skriver med hjälp av digitala hjälpmedel och i viss utsträckning även för hand. I skriftliga framställningar med förenklade tecken kan eleven formulera sig **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. I skriftlig interaktion med förenklade tecken kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**.

Eleven kommenterar **i mycket enkel form** några företeelser i olika sammanhang och områden där kinesiska används, och gör då också enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta väsentliga detaljer** i tydligt talad, enkel kinesiska i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i enkel form** redogöra för innehåll **och detaljer** samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i den talade kinesiskan, kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande.

Eleven kan **på ett relevant och effektivt sätt** välja och använda talad kinesiska av enkel karaktär från olika medier i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation, kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i korta, enkla texter som handlar om vardagliga och välbekanta ämnen och som är skrivna med förenklade tecken. Eleven visar sin förståelse genom att **i mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i texterna, kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **lässtrategier**.

Eleven kan **på ett relevant och effektivt sätt** använda skriftlig information från olika medier i sin egen produktion och interaktion.

M1 M2

Eleven skriver med hjälp av digitala hjälpmedel och i viss utsträckning även för hand. I skriftliga framställningar med förenklade tecken kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftlig interaktion med förenklade tecken **kan eleven uttrycka sig** enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar.

Eleven kommenterar **i enkel form** några företeelser i olika sammanhang och inom områden där kinesiska används, och gör då också enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

5.7 MODERSMÅL

Modersmål utom nationella minoritetsspråk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Att ha tillgång till sitt modersmål underlättar också språkutveckling och lärande inom olika områden.

Syfte

Undervisningen i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om sitt modersmål. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Undervisningen ska bidra till att eleverna erövrar kunskaper om modersmålets uppbyggnad och blir medvetna om modersmålets betydelse för det egna lärandet i olika skolämnen.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva på modersmålet. I undervisningen ska eleverna möta och få kunskaper om skönlitteratur, annat estetiskt berättande och olika former av sakprosa på modersmålet. Därigenom ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt språk, sin identitet och förståelse för omvärlden. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter. De ska även stimuleras till att uttrycka sig genom andra estetiska uttrycksformer.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet och bli flerspråkiga. Genom undervisningen ska eleverna därför ges möjligheter att utveckla sina kunskaper om kulturer och samhällen där modersmålet talas. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar ett jämförande förhållningssätt till kulturer och språk.

Genom undervisningen i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- använda sitt modersmål som ett medel för sin språkutveckling och sitt lärande,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften, och
- reflektera över traditioner, kulturella företeelser och samhällsfrågor i områden där modersmålet talas utifrån jämförelser med svenska förhållanden.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för att skriva olika typer av texter om för eleven välbekanta ämnen.
- Läsriktning och skrivteckens form och ljud i jämförelse med svenska.
- Ordföljd och interpunktion samt stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter. Jämförelser med svenskans ordföljd, interpunktion och stavningsregler.

Tala, lyssna och samtala

- Muntligt berättande för olika mottagare.
- Uttal, betoning och satsmelodi och uttalets betydelse för att göra sig förstådd.
- Modersmålets uttal i jämförelse med svenskans.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, sagor och myter från olika tider och områden där modersmålet talas. Berättande och poetiska texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Rim, ramsor och gåtor ur modersmålets tradition.
- Beskrivande och förklarande texter för barn med anknytning till traditioner, företeelser och språkliga uttryckssätt i områden där modersmålet talas.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.

Kultur och samhälle

- Traditioner och högtider som eleven möter i olika sammanhang.
- Lekar och musik från områden där modersmålet talas.

I årskurs 4–6

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.

- Modersmålets grundläggande struktur i jämförelse med svenskans.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Muntliga presentationer för olika mottagare.
- Uttal, betoning och satsmelodi samt uttalets betydelse för att göra sig förstådd.
- Modersmålets uttal i jämförelse med svenskans.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, lyrik, sagor och myter från olika tider och områden där modersmålet talas. Berättande och poetiska texter som belyser människors villkor, identitets- och livsfrågor.
- Berättande och poetiska texters typiska språkliga drag samt deras ord och begrepp.
- Beskrivande, förklarande och instruerande texter för barn och unga med anknytning till traditioner, företeelser och språkliga uttrycksätt i områden där modersmålet talas.
- Texternas innehåll och deras typiska ord och begrepp.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Synonymer och motsatsord.

Kultur och samhälle

- Seder, bruk och traditioner i områden där modersmålet talas i jämförelse med svenska seder, bruk och traditioner.
- Skolgång i områden där modersmålet talas i jämförelse med skolgång i Sverige.

I årskurs 7–9

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka skönlitterära texter. Att utläsa texters budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspekar.
- Modersmålets grundläggande struktur i jämförelse med svenskan. Ordbildning och meningsbyggnad på modersmålet i jämförelse med svenskan.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Uttal, betoning och satsmelodi i jämförelse med svenskan samt olika talade variationer av modersmålet.

Berättande texter och sakprosatexter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna, lyrik, dramatik, sagor och myter från olika tider och områden där modersmålet talas. Skönlitteratur som belyser människors villkor, identitets- och livsfrågor.
- Språkliga drag, ord och begrepp i skönlitteratur för ungdomar och vuxna.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas innehåll, typiska språkliga drag samt deras ord och begrepp.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud och deras språkliga och dramaturgiska komponenter. Hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i tv-serier, teaterföreställningar och webbtexter.

Språkbruk

- Översättning av och jämförelser mellan texter på modersmålet och på svenska.
- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.

Kultur och samhälle

- Aktuella samhällsfrågor i områden där modersmålet talas, i jämförelse med liknande frågor i Sverige.
- Kulturella uttrycksformer från områden där modersmålet talas, till exempel bildkonst, musik och arkitektur.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa elevnära och åldersanpassade texter för barn och ungdomar med visst flyt genom att, på ett i **huvudsak fungerande** sätt, välja och använda lässtrategier. Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter och referensramar föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om texternas tydligt framträdande budskap.

Eleven kan utifrån sitt modersmåls särdrag uttrycka sig **enkelt** i skrift med **viss** språklig variation och inslag av ämnesrelaterade ord och begrepp. Eleven använder då med **viss** säkerhet grundläggande regler för språkriktighet och kan stava ord som eleven själv ofta använder och som är vanligt förekommande i elevnära texter. Genom att jämföra modersmålets skriftspråk med svenskt skriftspråk kan eleven föra **enkla** resonemang om likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska.

Eleven kan med ett **i huvudsak fungerande** ord- och begreppsförråd samtala om bekanta ämnen på ett **enkelt** sätt. I samtalen kan eleven ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet. När eleven berättar om vardagliga händelser beskriver eleven dem så att det huvudsakliga innehållet framgår med **viss** tydlighet. Eleven kan utifrån egna referensramar och erfarenheter på ett **enkelt** sätt beskriva och resonera om för eleven viktiga kunskapsområden med anknytning till modersmålet och områden där modersmålet talas.

ML

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa elevnära och åldersanpassade texter för barn och ungdomar med **relativt gott** flyt genom att, på ett **ändamålsenligt** sätt, välja och använda lässtrategier. Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter och referensramar föra **utvecklade** och underbyggda resonemang om texternas tydligt framträdande budskap.

Eleven kan utifrån sitt modersmåls särdrag uttrycka sig **utvecklat** i skrift med **relativt god** språklig variation och inslag av ämnesrelaterade ord och begrepp. Eleven använder då med **relativt god** säkerhet grundläggande regler för språkriktighet och kan stava ord som eleven själv ofta använder och som är vanligt förekommande i elevnära texter. Genom att jämföra modersmålets skriftspråk med svenskt skriftspråk kan eleven föra **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska.

Eleven kan med ett **ändamålsenligt** ord- och begreppsförråd samtala om bekanta ämnen på ett **utvecklat** sätt. I samtalen kan eleven ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som upprätthåller samtalet **relativt väl**. När eleven berättar om vardagliga händelser beskriver eleven dem så att det huvudsakliga innehållet framgår med **relativt god** tydlighet. Eleven kan utifrån egna referensramar och erfarenheter på ett **utvecklat** sätt beskriva och resonera om för eleven viktiga kunskapsområden med anknytning till modersmålet och områden där modersmålet talas.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa elevnära och åldersanpassade texter för barn och ungdomar med **gott** flyt genom att, på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt, använda lässtrategier. Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar **med god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter och referensramar föra **välutvecklade** och underbyggda resonemang om texternas tydligt framträdande budskap.

Eleven kan utifrån sitt modersmåls särdrag uttrycka sig **välutvecklat** i skrift med **god** språklig variation och inslag av ämnesrelaterade ord och begrepp. Eleven använder då med **god** säkerhet grundläggande regler för språkriktighet och kan stava ord som eleven själv ofta använder och som är vanligt förekommande i elevnära texter. Genom att jämföra modersmålets skriftspråk med svenskt skriftspråk kan eleven föra **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska.

Eleven kan med ett **ändamålsenligt och effektivt** ord- och begreppsförråd samtala om bekanta ämnen på ett **välutvecklat** sätt. I samtalen kan eleven ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som upprätthåller samtalet **väl**. När eleven berättar om vardagliga händelser beskriver eleven dem så att det huvudsakliga innehållet framgår med **god** tydlighet. Eleven kan utifrån egna referensramar och erfarenheter på ett **välutvecklat** sätt beskriva och resonera om för eleven viktiga kunskapsområden med anknytning till modersmålet och områden där modersmålet talas.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan läsa olika texter med **flyt** genom att, på ett i **huvudsak fungerande** sätt, välja och använda lässtrategier utifrån olika texters särdrag. Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk.

Eleven kan utifrån sitt modersmåls särdrag skriva olika texter med **begripligt** innehåll och **viss** språklig variation med en i **huvudsak fungerande** kombination av vardagsrelaterade och ämnesrelaterade ord och begrepp. Texterna kännetecknas av **enkla** beskrivningar och **enkel** berättarstruktur. Eleven anpassar på ett **enkelt** sätt sina texters innehåll och språk så att de i **huvudsak** fungerar i de situationer som skrivandet avser. Genom att på ett i **huvudsak** fungerande sätt jämföra och översätta ord, begrepp och fraser mellan modersmålet och svenska kan eleven föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska.

Eleven kan med en i **huvudsak fungerande** kombination av vardagsrelaterat och ämnesrelaterat språk samtala om och diskutera varierande ämnen på ett **enkelt** sätt. I sådana situationer kan eleven ställa frågor och framföra åsikter med **enkla och till viss del** underbyggda argument på ett sätt som **till viss del för samtalen och diskussionerna framåt**. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga redogörelser med i **huvudsak** fungerande inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang kring några kunskapsområden och samhällsfrågor med anknytning till modersmålet och områden där modersmålet talas. Eleven gör då **enkla** jämförelser med egna erfarenheter och förhållanden i Sverige och drar **enkla och till viss del** underbyggda slutsatser om vad dessa kan bero på och leda till.

ML

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan läsa olika texter med **gott flyt** genom att, på ett **ändamålsenligt** sätt, använda lässtrategier utifrån olika texters särdrag. Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna** i olika verk.

Eleven kan utifrån sitt modersmåls särdrag skriva olika texter med **relativt tydligt** innehåll och **relativt god** språklig variation med en i huvudsak fungerande kombination av vardagsrelaterade och ämnesrelaterade ord och begrepp. Texterna kännetecknas av **utvecklade** beskrivningar och **utvecklad** berättarstruktur. Eleven anpassar på ett **utvecklat** sätt sina texters innehåll och språk så att de fungerar **relativt väl** i de situationer som skrivandet avser. Genom att på ett **relativt väl** fungerande sätt jämföra och översätta ord, begrepp och fraser mellan modersmålet och svenska kan eleven föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska.

Eleven kan med en **ändamålsenlig** kombination av vardagsrelaterat och ämnesrelaterat språk samtala om och diskutera varierande ämnen på ett **utvecklat** sätt. I sådana situationer kan eleven ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade och relativt väl** underbyggda argument på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt**. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga redogörelser med **relativt väl** fungerande inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang kring några kunskapsområden och samhällsfrågor med

anknytning till modersmålet och områden där modersmålet talas. Eleven gör då **utvecklade** jämförelser med egna erfarenheter och förhållanden i Sverige och drar **utvecklade** och **relativt väl** underbyggda slutsatser om vad dessa kan bero på och leda till.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan läsa olika texter med **mycket gott** flyt genom att, på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt, använda lässtrategier utifrån olika texters särdrag. Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra **utvecklade** och **relativt väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna eller är dolda** i olika verk.

Eleven kan utifrån sitt modersmåls särdrag skriva olika texter med **tydligt** innehåll och **god** språklig variation med en i huvudsak fungerande kombination av vardagsrelaterade och ämnesrelaterade ord och begrepp. Texterna kännetecknas av **välutvecklade** beskrivningar och **välutvecklad** berättarstruktur. Eleven anpassar på ett **välutvecklat** sätt sina texters innehåll och språk så att de fungerar **väl** i de situationer som skrivandet avser. Genom att **på ett väl** fungerande sätt jämföra och översätta ord, begrepp och fraser mellan modersmålet och svenska kan eleven föra **välutvecklade** och **väl** underbyggda resonemang om likheter och skillnader mellan modersmålet och svenska.

Eleven kan med en **ändamålsenlig och effektiv** kombination av vardagsrelaterat och ämnesrelaterat språk samtala om och diskutera varierande ämnen på ett **välutvecklat** sätt. I sådana situationer kan eleven ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade** och **väl** underbyggda argument på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga redogörelser med **väl** fungerande inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Eleven kan föra **välutvecklade** och **väl** underbyggda resonemang kring några kunskapsområden och samhällsfrågor med anknytning till modersmålet och områden där modersmålet talas. Eleven gör då **välutvecklade** jämförelser med egna erfarenheter och förhållanden i Sverige och drar **välutvecklade** och **väl** underbyggda slutsatser om vad dessa kan bero på och leda till.

Modersmål – finska som nationellt minoritetsspråk

Sverige finnar är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Deras språk – finska – är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i finska som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla flerspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på det nationella minoritetsspråket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att möta och utveckla kunskaper om texter på språket i olika genrer. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga, språklig säkerhet i tal och skrift samt tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar sig och samspelar med andra i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner. Eleverna ska genom undervisningen även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens musik, litteratur och andra estetiska uttrycksformer. Vidare ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om det nationella minoritetsspråkets ursprung, utveckling och nutida status.

Genom undervisningen i finska som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förstå och tolka innehållet i talat språk och olika slags texter,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- reflektera över sociala, historiska och kulturella företeelser i miljöer där språket används, och
- reflektera över språkets ursprung, utveckling och nutida status.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för finska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för skrivande av texter om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Alfabetet på finska samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, dikter, sagor och sånger.
- Faktatexter för barn.
- Texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.

Sverigefinsk kultur

- Sverigefinnarnas kulturliv i form av musik och andra estetiska uttryck.
- Sverigefinnarnas liv i dag med utgångspunkt i deras historia och kultur.

I årskurs 4–6, inom ramen för finska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med hjälp av texternas typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Finskans grundläggande struktur med stavningsregler, böjningsmönster och meningsbyggnad.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

Texter

- Berättande och poetiska texter samt faktatexter för barn och unga från olika tider och områden där finska används.
- Texter som belyser identitets- och livsfrågor samt texter som anknyter till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.
- Likheter och skillnader mellan finskt talspråk och skriftspråk.

Sverigefinsk kultur

- Sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer, till exempel musik, film och skönlitteratur.
- Den finskspråkiga befolkningens historia i Sverige.
- Några samhällsfrågor som berör sverigefinnar i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för finska som förstaspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att tolka och analysera texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med hjälp av deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Finskans struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnen som är välbekanta för eleven samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Några varieteter av talad finska.

Texter

- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.
- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer. Skönlitteratur som belyser identitets- och livsfrågor.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Sverigefinskan i relation till finskan i Finland.

Sverigefinsk kultur

- Traditionell och modern sverigefinsk och finsk musik samt andra estetiska uttryck.
- Finskans ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Organisationer som arbetar för att främja språket och sverigefinsk kultur.
- Några sverigefinska och finska författare och deras verk.
- Historiska och nutida levnadsvillkor och samhällsfrågor i Finland.

I årskurs 1–3, inom ramen för finska som andraspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att förstå och tolka ord och fraser i enkla texter.
- Strategier för skrivande av enkla presentationer, beskrivningar och meddelanden.
- Alfabetet på finska samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel intressen, personer och platser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet i talad finska, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleven möter.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.

- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella företeelser.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.

Sverigefinsk kultur

- Sverigefinnarnas kulturliv i form av musik och andra estetiska uttryck.
- Sverigefinnarnas liv i dag med utgångspunkt i deras historia och kultur.

ML

I årskurs 4–6, inom ramen för finska som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka enkla texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av enkla berättande texter, beskrivningar och instruktioner.
- Språkliga företeelser som stavningsregler och grammatiska strukturer i det språk eleverna möter.
- Olika sätt att orientera sig i texter från internet och andra medier.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel vardagliga situationer, händelser och aktiviteter.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad finska, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Olika sätt att orientera sig i talat språk från internet och andra medier.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter samt enkla texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella företeelser.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.

- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.
- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.

Sverigefinsk kultur

- Sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer, till exempel musik, film och skönlitteratur.
- Den finskspråkiga befolkningens historia i Sverige.
- Några samhällsfrågor som berör sverigefinnar i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för finska som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Berättelser och beskrivningar i form av sammanhängande text.
- Språkliga företeelser som stavning, grammatiska strukturer och fasta språkliga uttryck i det språk eleverna möter.
- Olika sätt att söka och välja texter från internet och andra medier.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad finska, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Olika sätt att söka och välja talat språk från internet och andra medier.

Texter

- Berättelser och annan fiktion för barn och unga. Sånger och dikter.
- Instruerande och beskrivande texter. Texternas syfte, innehåll och några av deras typiska språkliga drag.
- Texter som belyser identitets- och livsfrågor samt texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner, kulturella företeelser och språkliga uttryckssätt.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.

- Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta samtal samt olika typer av muntliga och skriftliga framställningar.
- Likheter och skillnader mellan finskt talspråk och skriftspråk.

Sverigefinsk kultur

- Traditionell och modern sverigefinsk och finsk musik samt andra estetiska uttryck.
- Finskans ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Organisationer som arbetar för att främja språket och sverigefinsk kultur.
- Några sverigefinska och finska författare och vilka verk de är kända för.
- Historiska och nutida levnadsvillkor och samhällsfrågor i Finland.

ML

Kunskapskrav

Inom ramen för finska som förstaspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **i huvudsak** fungerande sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **begripligt** innehåll och **viss** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och **enkel** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar, egna formuleringar och **viss** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **enkelt** sätt. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att ge **enkla** beskrivningar av sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om sverigefinnarnas historia och om några samhällsfrågor som berör gruppen i dag.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **relativt väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **ändamålsenligt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt tydligt** innehåll och **relativt god** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och **utvecklade** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **relativt god** användning av ämnes-specifika ord och begrepp.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **utvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven har **goda** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att ge **utvecklade** beskrivningar av sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om sverigefinnarnas historia och om några samhällsfrågor som berör gruppen i dag.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till mottagaren. Genom att

på ett ändamålsenligt och effektivt sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **tydligt** innehåll och **god** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och **välutvecklade** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **väl** fungerande struktur, **välutvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **välutvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett ändamålsenligt och effektivt sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer. Eleven kan också föra **välutvecklade** och **väl** underbyggda resonemang om sverigefinnarnas historia och om några samhällsfrågor som berör gruppen i dag.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **enkla** och sakliga argument på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **i huvudsak** fungerande sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **viss** språklig variation och **enkel** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **enkel** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar och förklaringar samt **enkelt** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **enkla** och **till viss del** under-

byggda resonemang om **tydligt framträdande** budskap i olika verk. Dessutom kan eleven på ett i **huvudsak** fungerande sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att föra **enkla** och **till viss del** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Vidare ger eleven exempel på hur finska i Sverige skiljer sig från finska i Finland. Eleven för också **enkla** och **till viss del** underbyggda resonemang om levnadsvillkor och samhällsfrågor i Finland under olika tider. Dessutom ger eleven **enkla** beskrivningar av sverigefinsk och finsk musik samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **relativt väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt god** språklig variation och **utvecklade** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **utvecklade** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **utvecklade** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **utvecklade** och **relativt väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande** och **budskap som kan läsas mellan raderna** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett ändamålsenligt sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven har **goda** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att föra **utvecklade** och **relativt väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Vidare ger eleven exempel på

hur finska i Sverige skiljer sig från finska i Finland. Eleven för också **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om levnadsvillkor och samhällsfrågor i Finland under olika tider. Dessutom ger eleven **utvecklade** beskrivningar av sverigefinsk och finsk musik samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **god** språklig variation och **välutvecklad** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **välutvecklad** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **väl fungerande** struktur, **välutvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **välutvecklat** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till tidsaspekter och orsaksamband visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna eller är dolda** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Vidare ger eleven exempel på hur finska i Sverige skiljer sig från finska i Finland. Eleven för också **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om levnadsvillkor och samhällsfrågor i Finland under olika tider. Dessutom ger eleven **välutvecklade** beskrivningar av sverigefinsk och finsk musik samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Inom ramen för finska som andraspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan orientera sig i texter och talat språk av enkel karaktär från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att ge **enkla** beskrivningar av sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om sverigefinnarnas historia och om några samhällsfrågor som berör gruppen i dag.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i mycket enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan orientera sig i texter och talat språk av enkel karaktär från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och**

begripligt med ord, fraser och meningar. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **goda** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att ge **utvecklade** beskrivningar av sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om sverigefinnarnas historia och om några samhällsfrågor som berör gruppen i dag.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

ML

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan orientera sig i texter och talat språk av enkel karaktär från olika medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om sverigefinnarnas historia och om några samhällsfrågor som berör gruppen i dag.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det mest väsentliga av innehållet** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i enkel form** redogöra för och kommentera innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja

och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Eleven för också **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om levnadsvillkor och samhällsfrågor i Finland under olika tider. Dessutom ger eleven **enkla** beskrivningar av sverigefinsk och finsk musik samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå det **huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkelt form** redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt även genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **goda** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Eleven för också **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om levnadsvillkor och samhällsfrågor i

Finland under olika tider. Dessutom ger eleven **utvecklade** beskrivningar av sverigefinsk och finsk musik samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **helheten och uppfatta väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **översiktligt** redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär från olika medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar samt i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om samhälle, historia och kultur i sverigefinsk kontext. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Eleven för också **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om levnadsvillkor och samhällsfrågor i Finland under olika tider. Dessutom ger eleven **välutvecklade** beskrivningar av sverigefinsk och finsk musik samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Modersmål – jiddisch som nationellt minoritetsspråk

Judar är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Deras språk – jiddisch – är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i jiddisch som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla flerspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på det nationella minoritetsspråket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att möta och utveckla kunskaper om texter på språket i olika genrer. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga, språklig säkerhet i tal och skrift samt tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar sig och samspelar med andra i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner. Eleverna ska genom undervisningen även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens musik, litteratur och andra estetiska uttrycksformer. Vidare ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om det nationella minoritetsspråkets ursprung, utveckling och nutida status.

Genom undervisningen i jiddisch som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förstå och tolka innehållet i talat språk och olika slags texter,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- reflektera över sociala, historiska och kulturella företeelser i miljöer där språket används, och
- reflektera över språkets ursprung, utveckling och nutida status.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för jiddisch som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för skrivande av texter, för hand och på dator, om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Alfabetet i tryckstil samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, rim och ramsor, sagor och sånger.
- Faktatexter för barn.
- Texter med anknytning till judiska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till judiska helger och traditioner.

Jiddischkultur

- Sång och andra estetiska uttrycksformer i jiddischkulturen.
- Mattraditioner med anknytning till jiddischkulturen.

I årskurs 4–6, inom ramen för jiddisch som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med hjälp av texternas typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Jiddischens grundläggande struktur med böjningsmönster och meningsbyggnad.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.
- Alfabetet i skrivstil.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

Texter

- Berättande och poetiska texter samt faktatexter för barn och unga från olika tider och områden där jiddisch används.
- Texter som belyser identitets- och livsfrågor samt texter som anknyter till judiska traditioner och företeelser i jiddischkulturen.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp som är specifika för judiska miljöer och traditioner. Idiomatiska uttryck och ordspråk som belyser judiska normer och värderingar, företeelser och uttrycksformer.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven jiddisch.

Jiddischkultur

- Sång och andra estetiska uttrycksformer i jiddischkulturen.
- Levnadssätt historiskt i jiddischspråkiga samhällen samt den judiska befolkningens historia i Sverige.
- Några samhällsfrågor som berör judar i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för jiddisch som förstaspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att tolka och analysera texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med hjälp av deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Jiddischens struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnen som är välbekanta för eleven samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.

Texter

- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.
- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till jiddischkulturen. Skönlitteratur som belyser identitets- och livsfrågor.

Språkbruk

- Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Idiomatiska uttryck och ordspråk som belyser judiska normer och värderingar, företeelser och uttrycksformer.
- Ord och begrepp med anknytning till jiddischkulturen.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.

Jiddischkultur

- Sång och teater i jiddischvärlden från början av 1900-talet, till exempel i USA.
- Jiddischens ursprung och utveckling genom kontakter med olika språk och majoritetssamhällen, samt jiddischens framtid i Sverige och andra delar av världen. Organisationer som arbetar för att främja jiddisch och jiddischkultur.
- Några jiddischförfattare och deras verk.
- Sociala, politiska och kulturella strömningar i jiddischvärlden från slutet av 1800-talet, till exempel *Bund* och jiddischlitteraturens guldålder.
- Förintelsens konsekvenser för jiddisch och jiddischkulturen.

I årskurs 1–3, inom ramen för jiddisch som andraspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att förstå och tolka ord och fraser i enkla texter.
- Strategier för skrivande av enkla presentationer, beskrivningar och meddelanden.
- Skrivtecknens form i tryckstil samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel intressen, personer och platser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet i talad jiddisch, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleven möter.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, rim, ramsor och jiddischsånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till jiddischkulturen.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till judiska helger och traditioner.

Jiddischkultur

- Sång och andra estetiska uttrycksformer i jiddischkulturen.
- Mattraditioner med anknytning till jiddischkulturen.

I årskurs 4–6, inom ramen för jiddisch som andraspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att förstå och tolka korta, enkla texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av enkla berättande texter, beskrivningar och instruktioner.
- Språkliga företeelser som grammatiska strukturer i det språk eleven möter.
- Olika sätt att orientera sig i texter från internet och andra medier.
- Skrivande av texter, för hand och på dator, om ämnen som är välbekanta för eleverna.
- Alfabetet i tryckstil.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel vardagliga situationer, händelser och aktiviteter.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad jiddisch, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Olika sätt att orientera sig i talat språk från internet och andra medier.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor, ord-språk och jiddischsånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter samt enkla texter med anknytning till jiddischkulturen.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp som är specifika för judiska miljöer och traditioner. Idiomatiska uttryck och ordspråk som belyser judiska normer och värderingar, företeelser och uttrycksformer.
- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.

Jiddischkultur

- Sång och andra estetiska uttrycksformer i jiddischkulturen.
- Levnadssätt historiskt i jiddischspråkiga samhällen samt den judiska befolkningens historia i Sverige.
- Några samhällsfrågor som berör judar i dag.

ML

I årskurs 7–9, inom ramen för jiddisch som andraspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Berättelser och beskrivningar i form av sammanhängande text.
- Språkliga företeelser som grammatiska strukturer och fasta språkliga uttryck i det språk eleven möter.
- Olika sätt att söka och välja texter från internet och andra medier.
- Identifiering av bokstäver i skrivstil.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad jiddisch, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Olika sätt att söka och välja talat språk från internet och andra medier.

Texter

- Berättelser och annan fiktion för barn och unga. Sånger, dikter och ordspråk.
- Instruerande och beskrivande texter. Texternas syfte, innehåll och några av deras typiska språkliga drag.

- Texter som belyser identitets- och livsfrågor samt texter med anknytning till jiddischkulturen.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning, Idiomatiska uttryck och ordspråk som belyser judiska normer och värderingar, företeelser och uttrycksformer.
- Ord och begrepp med anknytning till jiddischkulturen.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta samtal och olika typer av muntliga och skriftliga framställningar.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven jiddisch.

Jiddischkultur

- Sång och teater i jiddischvärlden från början av 1900-talet, till exempel i USA.
- Jiddischens ursprung och utveckling genom kontakter med olika språk och majoritetssamhällen samt jiddischens framtid i Sverige och andra delar av världen. Organisationer som arbetar för att främja jiddisch och jiddischkultur.
- Några jiddischförfattare och vilka verk de är kända för.
- Sociala, politiska och kulturella strömningar i jiddischvärlden från slutet av 1800-talet, till exempel *Bund* och jiddischlitteraturens guldålder.
- Förintelsens konsekvenser för jiddisch och jiddischkulturen.

Kunskapskrav

Inom ramen för jiddisch som förstaspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **i huvudsak** fungerande sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **begripligt** innehåll och **viss** språklig variation, för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och **enkel** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar, egna formuleringar och **viss** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **enkelt** sätt. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om jiddischkultur och visar det genom att ge **enkla** beskrivningar av sång och andra estetiska uttryck i jiddischkulturen. Eleven för också **enkla** resonemang om hur människor levde förr i jiddischspråkiga samhällen med **viss** koppling till språkliga uttryck som belyser judiska normer och värderingar, företeelser och uttrycksformer. Dessutom kan eleven föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om den judiska befolkningens historia i Sverige och några samhällsfrågor som berör judar i dag.

ML

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **relativt väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett ändamålsenligt sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt tydligt** innehåll och **relativt god** språklig variation, för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel. Eleven använder då **grundläggande** regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och **utvecklade** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **relativt god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **utvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven har **goda** kunskaper om jiddischkultur och visar det genom att ge **utvecklade** beskrivningar av sång och andra estetiska uttryck i jiddischkulturen. Eleven för också **utvecklade** resonemang om hur människor levde förr i jiddischspråkiga samhällen med **relativt god** koppling till språkliga uttryck som belyser judiska normer och värderingar, företeelser och uttrycksformer. Dessutom kan eleven föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om den judiska befolkningens historia i Sverige och några samhällsfrågor som berör judar i dag.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **tydligt** innehåll och **god** språklig variation, för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller välutvecklade gestaltande beskrivningar och **välutvecklad** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **väl** fungerande struktur, **välutvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **välutvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om jiddischkultur och visar det genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av sång och andra estetiska uttryck i jiddischkulturen. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om hur människor levde förr i jiddischspråkiga samhällen med **god** koppling till språkliga uttryck som belyser judiska normer och värderingar, företeelser och uttrycksformer. Dessutom kan eleven föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om den judiska befolkningens historia i Sverige och några samhällsfrågor som berör judar i dag.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **enkla** och sakliga argument på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **i huvudsak** fungerande sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **viss** språklig variation och **enkelt** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **enkelt** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **i huvudsak fungerande** struktur, **enkla** beskrivningar och förklaringar samt **enkelt** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om **tydligt framträdande** budskap i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om jiddisch och jiddischkultur. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven kan också ge **enkla** beskrivningar av betydelsefulla sociala, politiska och kulturella strömningar och uttryck i olika delar av jiddischvärlden under olika tider. Dessutom kan eleven på ett **enkelt** sätt redogöra för innehåll och budskap i några litterära verk och sånger.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **relativt väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt god** språklig variation och **utvecklade** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **utvecklade** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **utvecklat** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven har **goda** kunskaper om jiddisch och jiddischkultur. Eleven visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven kan också ge **utvecklade** beskrivningar av betydelsefulla sociala, politiska och kulturella strömningar och uttryck i olika delar av jiddischvärlden under olika tider. Dessutom kan eleven på ett **utvecklat** sätt redogöra för innehåll och budskap i några litterära verk och sånger.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **god** språklig variation och **välutvecklade** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **välutvecklade** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **väl fungerande** struktur, **välutvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **välutvecklat** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna eller är dolda** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om jiddisch och jiddischkultur. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven kan också ge **välutvecklade** beskrivningar av betydelsefulla sociala, politiska och kulturella strömningar och uttryck i olika delar av jiddischvärlden under olika tider. Dessutom kan eleven på ett **välutvecklat** sätt redogöra för innehåll och budskap i några litterära verk och sånger.

ML

Inom ramen för jiddisch som andraspråk Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. I skriftliga framställningar kan eleven, med tryckstil, **med viss säkerhet** skriva **enstaka ord och fraser** för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om jiddischkultur och visar det genom att ge **enkla** beskrivningar av sång och andra estetiska uttryck i jiddischkulturen. Eleven för också **enkla** resonemang om hur människor levde förr i jiddischspråkiga samhällen med **viss** koppling till språkliga uttryck som belyser judiska normer och värderingar, företeelser och uttrycksformer. Dessutom kan eleven föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om den judiska befolkningens historia i Sverige och några samhällsfrågor som berör judar i dag.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. I skriftliga framställningar kan eleven, med tryckstil, skriva **ord, fraser och meningar** för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **goda** kunskaper om jiddischkultur och visar det genom att ge **utvecklade** beskrivningar av sång och andra estetiska uttryck i jiddischkulturen. Eleven för också **utvecklade** resonemang om hur människor levde förr i jiddischspråkiga samhällen med **relativt god** koppling till språkliga uttryck som belyser judiska normer och värderingar, företeelser och uttrycksformer. Dessutom kan eleven föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om den judiska befolkningens historia i Sverige och några samhällsfrågor som berör judar i dag.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå det huvudsakliga innehållet och uppfatta väsentliga detaljer i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade

språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. I skriftliga framställningar kan eleven, med tryckstil, skriva **ord, fraser och meningar** för hand och med hjälp av digitala hjälpmedel. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om jiddischkultur och visar det genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av sång och andra estetiska uttryck i jiddischkulturen. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om hur människor levde förr i jiddischspråkiga samhällen med **god** koppling till språkliga uttryck som belyser judiska normer och värderingar, företeelser och uttrycksformer. Dessutom kan eleven föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om den judiska befolkningens historia i Sverige och några samhällsfrågor som berör judar i dag.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det mest väsentliga av innehållet** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om jiddisch och jiddischkultur. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven kan också ge **enkla** beskrivningar av betydelsefulla sociala, politiska och kulturella strömningar och uttryck i olika delar av jiddischvärlden under olika tider. Dessutom kan eleven på ett **enkelt** sätt redogöra för innehåll och budskap i några litterära verk och sånger.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt även genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **goda** kunskaper om jiddisch och jiddischkultur. Eleven visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven kan också ge **utvecklade** beskrivningar av betydelsefulla sociala, politiska och kulturella strömningar och uttryck i olika delar av jiddischvärlden under olika tider. Dessutom kan eleven på ett **utvecklat** sätt redogöra för innehåll och budskap i några litterära verk och sånger.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **helheten och uppfatta väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att översiktligt redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika

medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar samt i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om jiddisch och jiddischkultur. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven kan också ge **välutvecklade** beskrivningar av betydelsefulla sociala, politiska och kulturella strömningar och uttryck i olika delar av jiddischvärlden under olika tider. Dessutom kan eleven på ett **välutvecklat** sätt redogöra för innehåll och budskap i några litterära verk och sånger.

Modersmål – meänkieli som nationellt minoritetsspråk

Tornedalingar är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Deras språk – meänkieli – är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

ML

Syfte

Undervisningen i meänkieli som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla flerspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på det nationella minoritetsspråket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att möta och utveckla kunskaper om texter på språket i olika genrer. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga, språklig säkerhet i tal och skrift samt tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar sig och samspelar med andra i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner. Eleverna ska genom undervisningen även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens musik, litteratur och andra estetiska uttrycksformer. Vidare ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om det nationella minoritetsspråkets ursprung, utveckling och nutida status.

Genom undervisningen i meänkieli som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förstå och tolka innehållet i talat språk och olika slags texter,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- reflektera över sociala, historiska och kulturella företeelser i miljöer där språket används, och
- reflektera över språkets ursprung, utveckling och nutida status.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för skrivande av texter om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Alfabetet på meänkieli samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, sagor, sägner, rim och ramsor.
- Faktatexter för barn.
- Texter med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur, till exempel Ortsnamn och naturbegrepp.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Tornedalingarnas och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Högtider och traditioner under året.
- Tornedalingars och andra meänkielitalandes kulturarv, till exempel i form av lekar, musik och andra estetiska uttryck.

I årskurs 4–6, inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med hjälp av texternas typiska uppbyggnad och språkliga drag.

- Meänkielis grundläggande struktur med stavningsregler, böjningsmönster och meningsbyggnad.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

Texter

- Berättande och poetiska texter samt faktatexter för barn och unga.
- Texter som belyser identitets- och livsfrågor, samt texter som har anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur, till exempel ord som beskriver matkultur och hantverk.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Tornedalingars och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Personer och händelser som har påverkat tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och historia.
- Tornedalingars och andra meänkielitalandes kulturarv i form av matkultur, hantverk och andra estetiska uttryck.
- Några samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att tolka och analysera texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med hjälp av deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Meänkielis struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnen som är välbekanta för eleven, samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.

- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Olika varieteter av talad meänkieli.

Texter

- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.
- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur. Skönlitteratur som belyser identitets- och livsfrågor.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Ord och begrepp för traditioner, näringar och samhällsstrukturer som anknyter till tornedalingars och andra meänkielitalandes kulturarv.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Likheter och skillnader mellan olika varieteter av meänkieli.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Traditionell och modern tornedalsk och andra meänkielitalandes musik samt andra estetiska uttryck.
- Meänkielis ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Den tornedalska kulturens och andra meänkielitalandes kulturs villkor i relation till majoritetssamhället under olika tider. Organisationer som arbetar för att främja meänkieli och den tornedalska kulturen.
- Några tornedalska och andra meänkielitalande författare och deras verk.
- Tornedalingarnas och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella och nutida näringar, till exempel jord- och skogsbruk och turism.

I årskurs 1–3, inom ramen för meänkieli som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka ord och fraser i enkla texter.
- Strategier för skrivande av enkla presentationer, beskrivningar och meddelanden.
- Alfabetet på meänkieli samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel intressen, personer och platser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet i talad meänkieli, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleverna möter.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, sagor, sägner, rim och ramsor.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur, till exempel Ortsnamn och naturbegrepp.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Tornedalingarnas och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Högtider och traditioner under året.
- Tornedalingars och andra meänkielitalandes kulturarv, till exempel i form av lekar, musik och andra estetiska uttryck.

I årskurs 4–6, inom ramen för meänkieli som andraspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att förstå och tolka enkla texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av enkla berättande texter, beskrivningar och instruktioner.
- Språkliga företeelser som stavningsregler och grammatiska strukturer i det språk eleven möter.
- Olika sätt att orientera sig i texter från internet och andra medier.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel vardagliga situationer, händelser och aktiviteter.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad meänkieli, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.

- Olika sätt att orientera sig i talat språk från internet och andra medier.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av skönlitteratur, sagor, sägner, rim och ramsor.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter, samt enkla texter med anknytning till tornedalsk och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till tornedalsk och andra meänkielitalandes kultur, till exempel ord som beskriver matkultur och hantverk.
- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.

Tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur

- Tornedalingarnas och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Personer och händelser som har påverkat tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och historia.
- Tornedalingars och andra meänkielitalandes kulturarv i form av matkultur, hantverk och andra estetiska uttryck.
- Några samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för meänkieli som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Berättelser och beskrivningar i form av sammanhängande text.
- Språkliga företeelser som stavning, grammatiska strukturer och fasta språkliga uttryck i det språk eleven möter.
- Olika sätt att söka och välja texter från internet och andra medier.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad meänkieli, till exempel med hjälp av förförståelse.

- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Olika sätt att söka och välja talat språk från internet och andra medier.

Texter

- Berättelser och annan fiktion för barn och unga. Sånger och dikter.
- Instruerande och beskrivande texter. Texternas syfte, innehåll och några av deras typiska språkliga drag.
- Texter som belyser identitets- och livsfrågor samt andra texter med anknytning till tornedalings och andra meänkielitalandes kultur.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp för traditioner, näringar och samhällsstrukturer som anknyter till tornedalings och andra meänkielitalandes kulturarv.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta ett samtal samt olika typer av muntliga och skriftliga framställningar.

Tornedalings och andra meänkielitalandes kultur

- Traditionell och modern tornedalsk och andra meänkielitalandes musik samt andra estetiska uttryck.
- Meänkielis ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Den tornedalska kulturens och andra meänkielitalandes kulturs villkor i relation till majoritetssamhället under olika tider. Organisationer som arbetar för att främja meänkieli samt tornedalsk och andra meänkielitalandes kultur.
- Några tornedalska och andra meänkielitalande författare och vilka verk de är kända för.
- Tornedalings och andra meänkielitalandes liv i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella och nutida näringar, till exempel jord- och skogsbruk och turism.

Kunskapskrav

Inom ramen för meänkieli som förstaspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till mot-

tagaren. Genom att på ett i **huvudsak** fungerande sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **begripligt** innehåll och **viss** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och **enkel** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med i **huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar, egna formuleringar och **viss** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **enkelt** sätt. Dessutom kan eleven på ett i **huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om tornedalings och andra meänkielitalandes kultur genom att ge **enkla** beskrivningar av betydelsefulla traditioner och kulturella uttryck. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om hur personer och händelser har påverkat tornedalings och andra meänkielitalandes kultur och historia samt om några samhällsfrågor som berör tornedalings och andra meänkielitalande i dag.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **relativt väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **ändamålsenligt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt tydligt** innehåll och **relativt god** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och **utvecklad** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **relativt god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **utvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **goda** kunskaper om tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur genom att ge **utvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner och kulturella uttryck. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om hur personer och händelser har påverkat tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och historia samt om några samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande i dag.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **tydligt** innehåll och **god** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och **välutvecklad** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **väl** fungerande struktur, **välutvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **välutvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner och kulturella uttryck. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang

om hur personer och händelser har påverkat tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och historia samt om några samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande i dag.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **enkla** och sakliga argument på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt med **viss** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspekar på ett **i huvudsak** fungerande sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **viss** språklig variation och **enkel** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **enkel** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **i huvudsak fungerande** struktur, **enkla** beskrivningar och förklaringar samt **enkelt** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om **tydligt framträdande** budskap i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om meänkieli och om tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Vidare ger eleven exempel på likheter och skillnader mellan olika varieteter av meänkieli. Eleven för också **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om traditionella och nutida näringar samt om villkoren för tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur under olika tider. Dessutom ger eleven **enkla** beskrivningar av tornedalsk och meänkielitalandes musik samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **relativt väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspekar på ett **ändamålsenligt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt god** språklig variation och **utvecklad** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **utvecklad** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **utvecklat** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven har **goda** kunskaper om meänkieli och om tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur. Eleven visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Vidare ger eleven exempel på likheter och skillnader mellan olika varieteter av meänkieli. Eleven för också **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om traditionella och nutida näringar samt om villkoren för tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur under olika tider. Dessutom ger eleven **utvecklade** beskrivningar av tornedalsk och meänkielitalandes musik samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt med **god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika text-

typer, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **god** språklig variation och **välutvecklad** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **välutvecklad** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **välfungerande** struktur, **välutvecklade** beskrivningar och förklaringar samt välutvecklat och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar i texterna med **god** koppling till tidsaspekter och orsaksamband visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna eller är dolda** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om meänkieli och om tornedalings och andra meänkielitalandes kultur. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Vidare ger eleven exempel på likheter och skillnader mellan olika varieteter av meänkieli. Eleven för också **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om traditionella och nutida näringar samt om villkoren för tornedalings och andra meänkielitalandes kultur under olika tider. Dessutom ger eleven **välutvecklade** beskrivningar av tornedalsk och meänkielitalandes musik samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Inom ramen för meänkieli som andraspråk Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur genom att ge **enkla** beskrivningar av betydelsefulla traditioner och kulturella uttryck. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om hur personer och händelser har påverkat tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och historia samt om några samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande i dag.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå det **huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i mycket enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt på ett relevant sätt använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven visar **goda** kunskaper om tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur genom att ge **utvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner och kulturella uttryck. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om hur personer och händelser har påverkat tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och historia samt om några samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande i dag.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner och kulturella uttryck. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om hur personer och händelser har påverkat tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur och historia samt om några samhällsfrågor som berör tornedalingar och andra meänkielitalande i dag.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det mest väsentliga av innehållet** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i enkel form** redogöra för och kommentera innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om meänkieli och om tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige.

Eleven för också **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om traditionella och nutida näringar samt om villkoren för tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur under olika tider. Dessutom ger eleven **enkla** beskrivningar av tornedalsk och meänkielitalandes musik samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt även genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och relativt tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **goda** kunskaper om meänkieli och om tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur. Eleven visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Eleven för också **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om traditionella och nutida näringar samt om villkoren för tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur under olika tider. Dessutom ger eleven **utvecklade** beskrivningar av tornedalsk och meänkielitalandes musik, samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **helheten och uppfatta väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar

sin förståelse genom att översiktligt redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar samt i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om meänkieli och om tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Eleven för också **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om traditionella och nutida näringar samt om villkoren för tornedalingars och andra meänkielitalandes kultur under olika tider. Dessutom ger eleven **välutvecklade** beskrivningar av tornedalsk och meänkielitalandes musik, samt av några litterära verk och andra estetiska uttryck.

Modersmål – romani chib som nationellt minoritetsspråk

Romer är en nationell minoritet med flerhundraåriga anor i Sverige. Deras språk – romani chib – är ett officiellt nationellt minoritetsspråk. De nationella minoritetsspråkens ställning i Sverige är i stort behov av att stärkas. För att säkra språkens framtid i landet är det nödvändigt att fler utvecklar språkkunskaper. Språken är viktiga kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen. Att ha kunskaper i språket och om minoritetens kultur kan ge nya perspektiv på den egna identiteten och stärker möjligheterna till deltagande i samhällslivet i Sverige och andra länder.

Syfte

Undervisningen i romani chib som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om språket samt kunskaper om minoritetens kultur. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla flerspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på det nationella minoritetsspråket. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att möta och utveckla kunskaper om texter på språket i olika genrer. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga, språklig säkerhet i tal och skrift samt tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar sig och samspelar med andra i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens historia, kulturella uttryck och traditioner. Eleverna ska genom undervisningen även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om den nationella minoritetens musik, litteratur och andra estetiska uttrycksformer. Vidare ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om det nationella minoritetsspråkets ursprung, utveckling och nutida status.

Genom undervisningen i romani chib som nationellt minoritetsspråk i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förstå och tolka innehållet i talat språk och olika slags texter,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- reflektera över sociala, historiska och kulturella företeelser i miljöer där språket används, och
- reflektera över språkets ursprung, utveckling och nutida status.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för romani chib som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Alfabetet på romani chib samt förhållandet mellan ljud och bokstav.
- Strategier för skrivande av texter om ämnen som är välbekanta för eleven.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, dikter, sagor och sånger.
- Faktatexter för barn.
- Texter med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till romska miljöer, till exempel ord för högtider, religiösa traditioner, romska traditionella dräkter och släktbenämningar.

Romsk kultur

- Traditioner och högtider inom olika romska grupper.
- Romskt kulturarv, till exempel i form av hantverkstraditioner.
- Språkområden där elevernas varieteter av romani chib talas.

I årskurs 4–6, inom ramen för romani chib som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med hjälp av texternas typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Romani chibs grundläggande struktur med stavningsregler, böjningsmönster och meningsbyggnad.

- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

Texter

- Berättande och poetiska texter samt faktatexter för barn och unga från olika tider och områden där romani chib används.
- Texter som belyser identitets- och livsfrågor samt texter som anknyter till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till romsk kultur.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven romani chib.

Romsk kultur

- Romers levnadsvillkor i dag och genom historien i Sverige och andra delar av världen.
- Traditionell och modern romsk matkultur, musik och dans.
- Några samhällsfrågor som berör romer i dag.

I årskurs 7–9, inom ramen för romani chib som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att tolka och analysera texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av olika typer av texter med hjälp av deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Romani chibs struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnen som är välbekanta för eleven samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.

- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.
- Olika varieteter av talad romani chib.

Texter

- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.
- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till romska traditioner och företeelser. Skönlitteratur som belyser identitets- och livsfrågor.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Ord och begrepp med anknytning till romsk kultur.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Några likheter och skillnader mellan olika varieteter av romani chib.

Romsk kultur

- Romskt kulturarv i form av litteratur, musik och andra estetiska uttrycksformer.
- Romani chibs ursprung, utveckling och framtid. Den romska kulturens villkor i relation till olika majoritetssamhällen under olika tider. Organisationer som arbetar för att främja språket och den romska kulturen.
- Några romska författare och deras verk.
- Några samhällsfrågor som berör romer i dag.

I årskurs 1–3, inom ramen för romani chib som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka ord och fraser i enkla texter.
- Strategier för skrivande av enkla presentationer, beskrivningar och meddelanden.
- Alfabetet på romani chib samt förhållandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel intressen, personer och platser.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet i talad romani chib, till exempel med hjälp av förförståelse.

- Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleven möter.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.
- Enkla texter med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till romska miljöer, till exempel ord för högtider, religiösa traditioner, romska traditionella dräkter och släktbenämningar.

Romsk kultur

- Traditioner och högtider inom olika romska grupper.
- Romskt kulturarv, till exempel i form av hantverkstraditioner.
- Språkområden där elevernas varieteter av romani chib talas.

I årskurs 4–6, inom ramen för romani chib som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka enkla texter från olika medier.
- Strategier för skrivande av enkla berättande texter, beskrivningar och instruktioner. Språkliga företeelser som stavningsregler och grammatiska strukturer i det språk eleven möter.
- Olika sätt att orientera sig i texter från internet och andra medier.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel vardagliga situationer, händelser och aktiviteter.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad romani chib, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.
- Olika sätt att orientera sig i talat språk från internet och andra medier.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.
- Enkla instruerande och beskrivande texter.

- Enkla texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter samt enkla texter med anknytning till romska traditioner och kulturella uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Ord och begrepp med anknytning till romsk kultur.
- Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.

Romsk kultur

- Romers levnadsvillkor i dag och genom historien i Sverige och andra delar av världen.
- Traditionell och modern romsk matkultur, musik och dans.
- Några samhällsfrågor som berör romer i dag.

ML

I årskurs 7–9, inom ramen för romani chib som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.
- Berättelser och beskrivningar i form av sammanhängande text.
- Språkliga företeelser som stavning, grammatiska strukturer och fasta språkliga uttryck i det språk eleven möter.
- Olika sätt att söka och välja texter från internet och andra medier.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad romani chib, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.
- Olika sätt att söka och välja talat språk från internet och andra medier.

Texter

- Berättelser och annan fiktion för barn och unga. Sånger och dikter.
- Instruerande och beskrivande texter. Texternas syfte, innehåll och några av deras typiska språkliga drag.

- Texter som belyser identitets- och livsfrågor samt texter med anknytning till romska traditioner och kulturella företeelser.

Språkbruk

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp med anknytning till romsk kultur.
- Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta samtal samt olika typer av muntliga och skriftliga framställningar.
- Likheter och skillnader mellan talad och skriven romani chib.

Romsk kultur

- Romskt kulturarv i form av litteratur, musik och andra estetiska uttrycksformer.
- Romani chibs ursprung, utveckling och framtid. Den romska kulturens villkor i relation till olika majoritetssamhällen under olika tider. Organisationer som arbetar för att främja språket och den romska kulturen.
- Några romska författare och vilka verk de är kända för.
- Några samhällsfrågor som berör romer i dag.

Kunskapskrav

Inom ramen för romani chib som förstaspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **i huvudsak** fungerande sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **begripligt** innehåll och **viss** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och **enkel** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar, egna formuleringar och **viss** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **enkelt** sätt.

Dessutom kan eleven på ett i **huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om romsk kultur och visar det genom att ge **enkla** beskrivningar av estetiska uttryck i den romska kulturen. Eleven för också **enkla** resonemang om romers levnadsvillkor i Sverige och andra delar av världen under olika tider. Dessutom kan eleven föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om några samhällsfrågor som berör romer i dag.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

ML

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **relativt väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **ändamålsenligt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt tydligt** innehåll och **relativt god** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och **utvecklad** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **relativt god** användning av ämnes-specifika ord och begrepp.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **utvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven har **goda** kunskaper om romsk kultur och visar det genom att ge **utvecklade** beskrivningar av estetiska uttryck i den romska kulturen. Eleven för också **utvecklade** resonemang om romers levnadsvillkor i Sverige och andra delar av världen under olika tider. Dessutom kan eleven föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om några samhällsfrågor som berör romer i dag.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **tydligt** innehåll och **god** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och **välutvecklad** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **väl** fungerande struktur, **välutvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **välutvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om romsk kultur och visar det genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av estetiska uttryck i den romska kulturen. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om romers levnadsvillkor i Sverige och andra delar av världen under olika tider. Dessutom kan eleven föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om några samhällsfrågor som berör romer i dag.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **enkla** och sakliga argument på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspejar på ett **i huvudsak** fungerande sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **viss** språklig variation och **enkel** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säker-

het. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **enkel** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **i huvudsak fungerande** struktur, **enkla** beskrivningar och förklaringar samt **enkelt** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om **tydligt framträdande** budskap i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om romani chib och romsk kultur. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven för också **enkla** resonemang om den romska kulturens villkor under olika tider och om några samhällsfrågor som berör romer i dag. Dessutom ger eleven **enkla** beskrivningar av litteratur, musik och andra estetiska uttryck i den romska kulturen.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **relativt väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett ändamålsenligt sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt god** språklig variation och **utvecklad** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **utvecklad** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **utvecklat** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar

eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **goda** kunskaper om romani chib och romsk kultur. Eleven visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven för också **utvecklade** resonemang om den romska kulturens villkor under olika tider och om några samhällsfrågor som berör romer i dag. Dessutom ger eleven **utvecklade** beskrivningar av litteratur, musik och andra estetiska uttryck i den romska kulturen.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **god** språklig variation och **välutvecklad** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **välutvecklad** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **väl fungerande** struktur, **välutvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **välutvecklat** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna eller är dolda** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om romani chib och romsk kultur. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om språkets

ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om den romska kulturens villkor under olika tider och om några samhällsfrågor som berör romer i dag. Dessutom ger eleven **välutvecklade** beskrivningar av litteratur, musik och andra estetiska uttryck i den romska kulturen.

Inom ramen för romani chib som andraspråk Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **vanliga ord och enkla fraser** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med enstaka ord och fraser**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om romsk kultur och visar det genom att ge **enkla** beskrivningar av estetiska uttryck i den romska kulturen. Eleven för också **enkla** resonemang om romers levnadsvillkor i Sverige och andra delar av världen under olika tider. Dessutom kan eleven föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om några samhällsfrågor som berör romer i dag.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja texter och talat språk av enkel

karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och relativt tydligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **goda** kunskaper om romsk kultur och visar det genom att ge **utvecklade** beskrivningar av estetiska uttryck i den romska kulturen. Eleven för också **utvecklade** resonemang om romers levnadsvillkor i Sverige och andra delar av världen under olika tider. Dessutom kan eleven föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om några samhällsfrågor som berör romer i dag.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta väsentliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i långsamt tempo samt i korta, enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **i enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven **i viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om romsk kultur och visar det genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av estetiska uttryck i den romska kulturen. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om romers levnadsvillkor i Sverige och andra delar av världen under olika tider. Dessutom kan eleven föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om några samhällsfrågor som berör romer i dag.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det mest väsentliga** av innehållet i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med ord, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om romani chib och romsk kultur. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven för också **enkla** resonemang om den romska kulturens villkor under olika tider och om några samhällsfrågor som berör romer i dag. Dessutom ger eleven **enkla** beskrivningar av litteratur, musik och andra estetiska uttryck i den romska kulturen.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfatta tydliga detaljer** i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehåll och detaljer samt även genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och relativt**

tydligt med ord, fraser och meningar. Dessutom kan eleven välja och använda sig av några olika strategier som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven visar goda kunskaper om romani chib och romsk kultur. Eleven visar det genom att föra utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven för också utvecklade resonemang om den romska kulturens villkor under olika tider och om några samhällsfrågor som berör romer i dag. Dessutom ger eleven utvecklade beskrivningar av litteratur, musik och andra estetiska uttryck i den romska kulturen.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå helheten och uppfatta väsentliga detaljer i tydligt talat, enkelt språk i lugnt tempo samt i enkla texter om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att översiktligt redogöra för och kommentera innehåll och detaljer samt genom att med gott resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet i det talade språket och texterna kan eleven i viss utsträckning välja och använda sig av strategier för lyssnande och läsning. Eleven kan välja bland texter och talat språk av enkel karaktär och från olika medier samt på ett relevant och effektivt sätt använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I muntliga och skriftliga framställningar av olika slag kan eleven formulera sig enkelt, relativt tydligt och relativt sammanhängande. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra enkla förbättringar av egna framställningar. I muntlig och skriftlig interaktion kan eleven uttrycka sig enkelt och tydligt med ord, fraser och meningar samt i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation. Dessutom kan eleven välja och använda sig av flera olika strategier som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven visar mycket goda kunskaper om romani chib och romsk kultur. Eleven visar det genom att föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang om språkets ursprung, utveckling och framtid i Sverige och andra delar av världen. Eleven för också välutvecklade resonemang om den romska kulturens villkor under olika tider och om några samhällsfrågor som berör romer i dag. Dessutom ger eleven välutvecklade beskrivningar av litteratur, musik och andra estetiska uttryck i den romska kulturen.

5.8 MUSIK

Musik finns i alla kulturer och berör människor såväl kroppsligt som tanke- och känslomässigt. Musik som estetisk uttrycksform används i en mängd sammanhang, har olika funktioner och betyder olika saker för var och en av oss. Den är också en viktig del i människors sociala gemenskap och kan påverka individens identitetsutveckling. I vår tid förenas musik från skilda kulturer och epoker med andra konstformer i nya uttryck. Kunskaper om och i musik ökar möjligheterna att delta i samhällets kulturliv.

Syfte

Undervisningen i ämnet musik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper som gör det möjligt att delta i musikaliska sammanhang, både genom att själva musicera och genom att lyssna till musik.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig musik som uttrycksform och kommunikationsmedel. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskap att använda röst, musikinstrument, digitala verktyg samt musikaliska begrepp och symboler i olika musikaliska former och sammanhang.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla en musikalisk lyhördhet som gör det möjligt att i samarbete med andra skapa, bearbeta och framföra musik i olika former. Undervisningen ska ge eleverna både möjlighet att utveckla en tilltro till sin förmåga att sjunga och spela och ett intresse för att utveckla sin musikaliska kreativitet.

Genom undervisningen ska eleverna utveckla förmågan att uppleva och reflektera över musik. Elevernas erfarenheter av musik ska utmanas och fördjupas i mötet med andras musikaliska erfarenheter. Därigenom ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar sina kunskaper om och förståelse för olika musikkulturer, såväl den egna som andras.

Genom undervisningen i ämnet musik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- spela och sjunga i olika musikaliska former och genrer,
- skapa musik samt gestalta och kommunicera egna musikaliska tankar och idéer, och
- analysera och samtala om musikens uttryck i olika sociala, kulturella och historiska sammanhang.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Musicerande och musikskapande

- Sång och spel i olika former: unison sång, kanon och växelsång samt ensemblespel.
- Imitation och improvisation med rörelser, rytmer och toner.

- Enkla former av musikskapande, till exempel med utgångspunkt i text eller bild.
- Gestaltning av sånger och berättelser med ljud, rytmer och rörelser.

Musikens verktyg

- Röst som instrument med variation av rytm, klang och dynamik.
- Slagverk, stränginstrument och tangentinstrument med variation av rytm, klang och dynamik.
- Rytm, klang, dynamik och tonhöjd som byggstenar för att musicera och komponera musik.
- Musiksymboler, bilder och tecken.

Musikens sammanhang och funktioner

- Associationer, tankar, känslor och bilder som uppkommer när man lyssnar på musik.
- Olika instrument från grupperna blås-, sträng-, tangent- och slagverksinstrument. Hur instrumenten låter och ser ut.
- Musik som knyter an till elevens vardagliga och högtidliga sammanhang, däribland nationalsången och några av de vanligaste psalmerna, samt inblickar i svensk och nordisk barnvisetradition.

I årskurs 4–6

Musicerande och musikskapande

- Sång, melodispel och ackompanjemang i ensembleform i olika genrer.
- Gehörsmusicerande efter musikaliska mönster, till exempel ackordföljder, perioder och kommodeller.
- Imitation och improvisation med röst och instrument, rytmer och toner.
- Musikskapande med utgångspunkt i musikaliska mönster och former, till exempel ackordföljder och basgångar.
- Musikframföranden.

Musikens verktyg

- Röst- och hörselvård vid musikaliska aktiviteter, till exempel uppvärmningsövningar.
- Hälsosamma ljudnivåer och olika typer av musikhörselskydd.
- Röst som instrument för olika vokala uttryck, till exempel sång, jolk och rap.
- Ackord- och melodiinstrument, bas och slagverk för melodi- och rytmspel eller för ackompanjemang.
- Rytm, klang och dynamik, tonhöjd, tempo, perioder, taktarter, vers och refräng som byggstenar för att komponera musik i olika genrer.

- Musiksymboler, grafisk notation, noter och ackordbeteckningar.
- Digitala verktyg för ljud- och musikskapande.

Musikens sammanhang och funktioner

- Ljudets och musikens fysiska, tanke- och känslomässiga påverkan på människan i olika sammanhang. Hur musik används för påverkan och rekreation och i olika rituella sammanhang.
- Ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om musicerande och om intryck samt upplevelser av musik.
- Musik tillsammans med bild, text och dans. Hur olika estetiska uttryck kan samspela.
- Indelningen i stråk-, blås-, sträng-, tangent- och slagverksinstrument.
- Konstmusik, folkmusik och populärmusik från olika kulturer och deras musikaliska karaktärsdrag.

I årskurs 7–9

Musicerande och musikskapande

- Sång, melodispel och ackompanjemang i ensembleform med genretypiska musikaliska uttryck.
- Gehörsmusicerande efter musikaliska mönster i olika genrer.
- Rytmsk och melodisk improvisation till trumkomp, ackordföljder eller melodislingor med röst och instrument.
- Musikskapande i olika genrer, till exempel visor, ljudkompositioner och låtar.
- Musikalisk gestaltning där olika uttrycksformer kombineras.

Musikens verktyg

- Röstvård, hörselvård och orsaker till att musiklyssnande och musicerande kan bidra till hörselskador samt hur hörselskador kan förebyggas.
- Hur rösten kan varieras i flerstämmiga, vokala uttryck i olika genrer.
- Ackord- och melodiinstrument, bas och slagverk för spel i olika ton- och taktarter.
- Rytmsk, klang och dynamik, tonhöjd, tempo, perioder, taktarter, vers, refräng och ackord som byggstenar för att musicera och komponera musik i olika genrer och med varierande instrumentation.
- Musiksymboler och notsystem, noter, tabulatur, ackordbeteckningar och grafisk notation.
- Digitala verktyg för musikskapande, inspelning och bearbetning.

Musikens sammanhang och funktioner

- Ljudets och musikens fysiska, tanke- och känslomässiga påverkan på människan. Musikens funktion för att markera identitet och grupptillhörighet i olika kulturer, med fokus på etnicitet och kön.
- Hur musik används i olika medier, till exempel i film och datorspel.
- Instrument och deras funktion i olika genrer och sammanhang, till exempel i en symfoniorkester eller i ett rockband.
- Konstmusik, folkmusik och populärmusik från olika epoker. Framväxten av olika genrer samt betydelsefulla tonsättare, låtskrivare och musikaliska verk.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan delta i gemensam sång och följer då i **någon mån** rytm och tonhöjd. Eleven kan även spela **delar** av en enkel anpassad melodi-, bas- och slagverksstämma samt **bidra till** ackompanjemang på ett ackordinstrument med **några ackord**. Dessutom sjunger eller spelar eleven på något instrument i **viss mån** med tajming.

Eleven kan, utifrån egna musikaliska idéer, **bidra till att skapa** musik genom att med hjälp av röst, instrument eller digitala verktyg utgå från några enkla musikaliska mönster och former och pröva hur dessa kan **bidra till** en fungerande komposition.

Eleven kan föra **enkla** resonemang om eget och andras musicerande. Eleven kan även uttrycka sig på ett **enkelt** sätt om egna musikupplevelser samt beskriva och ge exempel på hur musik kan påverka människor. Dessutom kan eleven med **viss** säkerhet urskilja och ge exempel på musikaliska karaktärsdrag från olika genrer och kulturer samt med **viss** säkerhet ge exempel på instrument från olika instrumentgrupper.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan delta i gemensam sång och följer då **relativt säkert** rytm och tonhöjd. Eleven kan även spela **övervägande delar** av en enkel anpassad melodi-, bas- och slagverksstämma samt ackompanjera på ett ackordinstrument och byter då **några ackord med flyt**. Dessutom sjunger eller spelar eleven på något instrument med **relativt god** tajming och med **relativt passande karaktär**.

Eleven kan, utifrån egna musikaliska idéer, **skapa** musik genom att med hjälp av röst, instrument eller digitala verktyg utgå från några enkla musikaliska mönster och former och pröva hur dessa kan sättas samman till en i **vissa delar** fungerande komposition.

Eleven kan föra **utvecklade** resonemang om eget och andras musicerande. Eleven kan även uttrycka sig på ett **utvecklat** sätt om egna musikupplevelser samt beskriva och ge exempel på hur musik kan påverka människor. Dessutom kan eleven med **relativt god** säkerhet urskilja och ge exempel på musikaliska karaktärsdrag från olika genrer och kulturer samt med **relativt god** säkerhet ge exempel på instrument från olika instrumentgrupper.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan delta i gemensam sång och följer då med **säkerhet**, rytm och tonhöjd. Eleven kan även spela en enkel anpassad melodi-, bas- och slagverksstämma samt ackompanjera på ett ackordinstrument och byter då **ackord med flyt**. Dessutom sjunger eller spelar eleven på något instrument med **god** tajming och med **passande karaktär**.

Eleven kan, utifrån egna musikaliska idéer, **skapa** musik genom att med hjälp av röst, instrument, eller digitala verktyg utgå från några enkla musikaliska mönster och former och pröva hur dessa kan sättas samman till en i **stora delar** fungerande komposition.

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om eget och andras musicerande. Eleven kan även uttrycka sig på ett **välutvecklat** sätt om egna musikupplevelser och beskriva och ge exempel på hur musik kan påverka människor. Dessutom kan eleven med **god** säkerhet urskilja och ge exempel på musikaliska karaktärsdrag från olika genrer och kulturer samt med **god** säkerhet ge exempel på instrument från olika instrumentgrupper.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan delta i gemensam sång och följer då med **viss** säkerhet rytm och tonhöjd. Eleven kan även spela enkla melodier, bas- och slagverksstämmor med **viss** tajming samt ackompanjera på ett ackordinstrument och byter då ackord med **visst** flyt. Eleven anpassar i **viss mån** sin stämma till helheten genom att lyssna och **till viss del** uppmärksamma vad som sker i musicerandet. Dessutom sjunger eller spelar eleven på något instrument i någon genre med **delvis** fungerande teknik och i **viss mån** passande karaktär. Eleven kan då **bidra till** att bearbeta och tolka musiken till ett **musikaliskt** uttryck.

Eleven kan, utifrån egna musikaliska idéer, **bidra till** att skapa musik genom att med hjälp av röst, instrument, eller digitala verktyg **pröva** hur olika kombinationer av musikaliska byggstenar kan forma kompositioner som har en i **huvudsak** fungerande form.

Dessutom kan eleven kombinera musik med andra uttrycksformer så att de olika uttrycken i **någon mån** samspelar.

Eleven kan även ge **enkla** omdömen om eget och andras musicerande och **bidra** med förslag som kan leda till att det musikaliska arbetet utvecklas. Eleven kan föra **enkla** och **till viss del** underbyggda resonemang om musikens olika funktioner och vilken betydelse den har och historiskt har haft för individer och samhällen. Dessutom kan eleven i **viss** utsträckning urskilja och jämföra musikaliska karaktärsdrag från olika genrer, epoker och kulturer samt med **viss** säkerhet urskilja olika instrument och instrumentgrupper och beskriva deras funktion i olika sammanhang.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan delta i gemensam sång och följer då med **relativt god** säkerhet rytm och tonhöjd. Eleven kan även spela enkla melodier, bas- och slagverksstämmor med **relativt god** tajming samt ackompanjera på ett ackordinstrument och byter då ackord med **relativt gott** flyt. Eleven anpassar sin stämma **relativt väl** till helheten genom att lyssna och i **relativt hög grad** uppmärksamma vad som sker i musicerandet. Dessutom sjunger eller spelar eleven på något instrument i någon genre med **relativt väl** fungerande teknik och passande karaktär. Eleven kan då bearbeta och tolka musiken till ett **delvis personligt musikaliskt** uttryck.

Eleven kan, utifrån egna musikaliska idéer, skapa musik genom att med hjälp av röst, instrument, eller digitala verktyg **pröva** och **ompröva** hur olika kombinationer av musikaliska byggstenar kan forma kompositioner som **efter någon bearbetning har en fungerande form och karaktäristisk stil**. Dessutom kan eleven kombinera musik med andra uttrycksformer så att de olika uttrycken **relativt väl** samspelar.

Eleven kan även ge **utvecklade** omdömen om eget och andras musicerande och ge förslag som **efter någon bearbetning** kan leda till att det musikaliska arbetet utvecklas. Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om musikens olika funktioner och vilken betydelse den har och historiskt har haft för individer och samhällen. Dessutom kan eleven i **relativt hög** utsträckning urskilja och jämföra musikaliska karaktärsdrag från olika genrer, epoker och kulturer samt med **relativt god** säkerhet urskilja olika instrument och instrumentgrupper och beskriva deras funktion i olika sammanhang.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan delta i gemensam sång och följer då med **god** säkerhet rytm och tonhöjd. Eleven kan även spela enkla melodier, bas- och slagverksstämmor med **god** tajming samt ackompanjera på ett ackordinstrument **med passande karaktär** och byter då **ackord med gott** flyt. Eleven anpassar sin stämma **väl** till helheten genom att lyssna och i **hög grad** uppmärksamma vad som sker i musicerandet. Dessutom sjunger eller spelar eleven på något instrument i någon genre med **väl** fungerande teknik och passande karaktär. Eleven kan då bearbeta och tolka musiken till ett **personligt musikaliskt** uttryck.

Eleven kan, utifrån egna musikaliska idéer, skapa musik genom att med hjälp av röst, instrument, eller digitala verktyg **pröva och ompröva** hur olika kombinationer av musikaliska byggstenar kan forma kompositioner som har en **fungerande form och en karaktäristisk stil**. Dessutom kan eleven kombinera musik med andra uttrycksformer så att de olika uttrycken **väl** samspelar.

Eleven kan även ge **välutvecklade** omdömen om eget och andras musicerande och ge förslag som kan leda till att det musikaliska arbetet utvecklas. Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om musikens olika funktioner och vilken betydelse den har och historiskt har haft för individer och samhällen. Dessutom kan eleven i **hög** utsträckning urskilja och jämföra musikaliska karaktärsdrag från olika genrer, epoker och kulturer samt med **god** säkerhet urskilja olika instrument och instrumentgrupper och beskriva deras funktion i olika sammanhang.

Naturorienterande ämnen

5.9 BIOLOGI

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i biologi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som hälsa, naturbruk och miljö. Med kunskaper om naturen och människan får människor redskap för att påverka sitt eget välbefinnande, men också för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet biologi ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om biologiska sammanhang och nyfikenhet på och intresse för att veta mer om sig själva och naturen. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att ställa frågor om naturen och människan utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor med hjälp av både systematiska undersökningar och olika typer av källor. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor. Genom undervisningen ska eleverna också utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och värderas med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att använda och utveckla kunskaper och redskap för att formulera egna och granska andras argument i sammanhang där kunskaper i biologi har betydelse. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att hantera praktiska, etiska och estetiska valsituationer som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet.

Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med biologins begrepp, modeller och teorier samt förståelse för hur dessa utvecklas i samspel med erfarenheter från undersökningar av naturen och människan. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmågan att samtala om, tolka och framställa texter och olika estetiska uttryck med naturvetenskapligt innehåll.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Genom undervisningen ska eleverna få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund samt få perspektiv på hur den har utvecklats och vilken kulturell påverkan den har haft.

Genom undervisningen i ämnet biologi ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper i biologi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet,
- genomföra systematiska undersökningar i biologi, och

- använda biologins begrepp, modeller och teorier för att beskriva och förklara biologiska samband i människokroppen, naturen och samhället.

Centralt innehåll

Undervisningen i de naturorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 1–3

Året runt i naturen

- Jordens, solens och månens rörelser i förhållande till varandra. Månens olika faser. Stjärnbilder och stjärnhimlens utseende vid olika tider på året.
- Årstidsväxlingar i naturen och hur man känner igen årstider. Djurs och växters livscyklar och anpassningar till olika årstider.
- Djur och växter i närmiljön och hur de kan sorteras, grupperas och artbestämmas samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Enkla näringskedjor som beskriver samband mellan organismer i ekosystem.

Kropp och hälsa

- Betydelsen av mat, sömn, hygien, motion och sociala relationer för att må bra.
- Människans kroppsdelar, deras namn och funktion.
- Människans upplevelser av ljus, ljud, temperatur, smak och doft med hjälp av olika sinnen.

Kraft och rörelse

- Tyngdkraft och friktion som kan observeras vid lek och rörelse, till exempel i gungor och rutschbanor.
- Balans, tyngdpunkt och jämvikt som kan observeras i lek och rörelse, till exempel vid balansgång och på gungbrädor.

Material och ämnen i vår omgivning

- Materials egenskaper och hur material och föremål kan sorteras efter egenskaperna utseende, magnetism, ledningsförmåga och om de flyter eller sjunker i vatten.
- Människors användning och utveckling av olika material genom historien. Vilka material olika vardagliga föremål är tillverkade av och hur de kan källsorteras.
- Vattnets olika former: fast, flytande och gas. Övergångar mellan formerna: avdunstning, kokning, kondensering, smältning och stelning.
- Luftens grundläggande egenskaper och hur de kan observeras.
- Enkla lösningar och blandningar och hur man kan dela upp dem i deras olika beståndsdelar, till exempel genom avdunstning och filtrering.

Berättelser om natur och naturvetenskap

- Skönlitteratur, myter och konst som handlar om naturen och människan.
- Berättelser om äldre tiders naturvetenskap och om olika kulturers strävan att förstå och förklara fenomen i naturen.

Metoder och arbetsätt

- Enkla fältstudier och observationer i närmiljön.
- Enkla naturvetenskapliga undersökningar.
- Dokumentation av naturvetenskapliga undersökningar med text, bild och andra uttrycksformer.

Undervisningen i biologi ska behandla följande centrala innehåll**I årskurs 4–6***Natur och samhälle*

- Människans beroende av och påverkan på naturen och vad detta innebär för en hållbar utveckling. Ekosystemtjänster, till exempel nedbrytning, pollinering och rening av vatten och luft.
- Djurs, växters och andra organismers liv. Fotosyntes, förbränning och ekologiska samband och vilken betydelse kunskaper om detta har, till exempel för jordbruk och fiske.
- Ekosystem i närmiljön, samband mellan olika organismer och namn på vanligt förekommande arter. Samband mellan organismer och den icke levande miljön.
- Naturen som resurs för rekreation och upplevelser och vilket ansvar vi har när vi nyttjar den.

Kropp och hälsa

- Hur den psykiska och fysiska hälsan påverkas av sömn, kost, motion, sociala relationer och beroendeframkallande medel. Några vanliga sjukdomar och hur de kan förebyggas och behandlas.
- Människans organsystem. Organens namn, utseende, placering, funktion och samverkan.
- Människans pubertet, sexualitet och reproduktion samt frågor om identitet, jämställdhet, relationer, kärlek och ansvar.

Biologin och världsbilden

- Några historiska och nutida upptäckter inom biologiområdet och deras betydelse för människans levnadsvillkor och syn på naturen.
- Olika kulturers beskrivningar och förklaringar av naturen i skönlitteratur, myter och konst och äldre tiders naturvetenskap.

- Livets utveckling och organismers anpassningar till olika livsmiljöer.

Biologins metoder och arbetsätt

- Enkla fältstudier och experiment. Planering, utförande och utvärdering.
- Hur djur, växter och andra organismer kan identifieras, sorteras och grupperas.
- Dokumentation av enkla undersökningar med tabeller, bilder och enkla skriftliga rapporter.
- Tolkning och granskning av information med koppling till biologi, till exempel i faktatexter och tidningsartiklar.

Undervisningen i biologi ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 7–9

Natur och samhälle

- Människans påverkan på naturen lokalt och globalt. Möjligheter att som konsument och samhällsmedborgare bidra till en hållbar utveckling.
- Ekosystems energiflöde och kretslopp av materia. Fotosyntes, förbränning och andra ekosystemtjänster.
- Biologisk mångfald och vad som gynnar respektive hotar den. Samhällsdiskussioner om biologisk mångfald, till exempel i samband med skogsbruk och jakt.
- Lokala ekosystem och hur de kan undersökas utifrån ekologiska frågeställningar. Sambanden mellan populationer och tillgängliga resurser i ekosystem. De lokala ekosystemen i jämförelse med regionala eller globala ekosystem.
- Aktuella samhällsfrågor som rör biologi.

Kropp och hälsa

- Hur den fysiska och psykiska hälsan påverkas av sömn, kost, motion, sociala relationer och beroendeframkallande medel. Vanligt förekommande sjukdomar och hur de kan förebyggas och behandlas. Virus, bakterier, infektioner och smittspridning. Antibiotika och resistenta bakterier.
- Kroppens celler, organ och organsystem och deras uppbyggnad, funktion och samverkan. Evolutionära jämförelser mellan människan och andra organismer.
- Människans sexualitet och reproduktion samt frågor om identitet, jämställdhet, relationer, kärlek och ansvar. Metoder för att förebygga sexuellt överförbara sjukdomar och önskad graviditeter på individnivå, på global nivå och i ett historiskt perspektiv.
- Evolutionens mekanismer och uttryck, samt ärftlighet och förhållandet mellan arv och miljö. Genteknikens möjligheter och risker och etiska frågor som tekniken väcker.

Biologin och världsbilden

- Historiska och nutida upptäckter inom biologiområdet och deras betydelse för samhället, människors levnadsvillkor samt synen på naturen och naturvetenskapen.
- Aktuella forskningsområden inom biologi, till exempel bioteknik.
- Naturvetenskapliga teorier om livets uppkomst. Livets utveckling och mångfald utifrån evolutionsteorin.
- De biologiska modellernas och teoriernas användbarhet, begränsningar, giltighet och föränderlighet.

Biologins metoder och arbetsätt

- Fältstudier och experiment. Formulering av enkla frågeställningar, planering, utförande och utvärdering.
- Hur organismer identifieras, sorteras och grupperas utifrån släktskap och utveckling.
- Sambandet mellan biologiska undersökningar och utvecklingen av begrepp, modeller och teorier.
- Dokumentation av undersökningar med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.
- Källkritisk granskning av information och argument som eleven möter i olika källor och samhällsdiskussioner med koppling till biologi.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven kan beskriva och ge exempel på enkla samband i naturen utifrån upplevelser och utforskande av närmiljön. I samtal om årstider berättar eleven om förändringar i naturen och ger exempel på livscyklar hos några djur och växter. Eleven berättar också om några av människans kroppsdelar och sinnen, och diskuterar några faktorer som påverkar människors hälsa. Eleven kan samtala om tyngdkraft, friktion och jämvikt i relation till lek och rörelse. Eleven beskriver vad några olika föremål är tillverkade av för material och hur de kan sorteras. Eleven kan berätta om ljus och ljud och ge exempel på egenskaper hos vatten och luft och relatera till egna iakttagelser. Dessutom kan eleven samtala om skönlitteratur, myter och konst som handlar om naturen och människan.

Utifrån tydliga instruktioner kan eleven utföra fältstudier och andra typer av enkla undersökningar som handlar om naturen och människan, kraft och rörelse samt vatten och luft. Eleven gör enkla observationer av årstider, namnger några djur och växter, sorterar dem efter olika egenskaper samt beskriver och ger exempel på kopplingar mellan dem i enkla näringskedjor. Eleven kan visa och beskriva hur solen, månen och jorden rör sig i förhållande till varandra. Eleven kan sortera några föremål utifrån olika egenskaper samt separerar lösningar och blandningar med enkla metoder. I det undersökande arbetet gör eleven någon jämförelse mellan egna och andras resultat. Eleven

dokumenterar dessutom sina undersökningar med hjälp av olika uttrycksformer och kan använda sig av sin dokumentation i diskussioner och samtal.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera enkla frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet genom att ställa frågor och framföra och bemöta åsikter på ett sätt som **till viss del för samtalen och diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **enkla** resonemang om informationens och källornas användbarhet. Eleven kan använda informationen i diskussioner och för att skapa texter och andra framställningar med **viss** anpassning till sammanhanget.

Eleven kan genomföra enkla fältstudier och andra undersökningar utifrån givna planeringar och även **bidra till att formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I arbetet använder eleven utrustning på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven kan jämföra sina och andras resultat och för då **enkla** resonemang om likheter och skillnader och vad de kan bero på samt **bidrar till att ge förslag** som kan förbättra undersökningen. Dessutom gör eleven **enkla** dokumentationer av sina undersökningar i text och bild.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om biologiska sammanhang och visar det genom att **ge exempel på och beskriva** dessa med **viss** användning av biologins begrepp. I **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om hälsa, sjukdom och pubertet kan eleven relatera till några samband i människokroppen. Eleven kan också **beskriva och ge exempel på** människors beroende av och påverkan på naturen och gör då kopplingar till organismers liv och ekologiska samband. Dessutom berättar eleven om livets utveckling och **ger exempel på** organismers anpassningar till olika livsmiljöer. Eleven kan också berätta om några naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera enkla frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet genom att ställa frågor och framföra och bemöta åsikter på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **utvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet. Eleven kan använda informationen i diskussioner och för att skapa texter och andra framställningar med **relativt god** anpassning till sammanhanget.

Eleven kan genomföra enkla fältstudier och andra undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det **efter någon bearbetning** går att arbeta systematiskt utifrån. I arbetet använder eleven utrustning på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan jämföra sina och andras resultat och för då **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader och vad de kan bero på samt **ger förslag som efter någon bearbetning** kan förbättra undersökningen. Dessutom gör eleven **utvecklade** dokumentationer av sina undersökningar i text och bild.

Eleven har **goda** kunskaper om biologiska sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på enkla samband inom** dessa med **relativt god** användning av biologins begrepp. I **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om hälsa, sjukdom och pubertet kan eleven relatera till några samband i människokroppen. Eleven kan också **förklara** och **visa på samband mellan** människors beroende av och påverkan på naturen, och gör då kopplingar till organismers liv och ekologiska samband. Dessutom berättar eleven om livets utveckling och **visar på samband kring** organismers anpassningar till olika livsmiljöer. Eleven kan också berätta om några naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

BI

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera enkla frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet genom att ställa frågor och framföra och bemöta åsikter på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **välutvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet. Eleven kan använda informationen i diskussioner och för att skapa texter och andra framställningar med **god** anpassning till sammanhanget.

Eleven kan genomföra enkla fältstudier och andra undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I arbetet använder eleven utrustning på ett säkert, **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Eleven kan jämföra sina och andras resultat och för då **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader och vad de kan bero på samt **ger förslag** som kan förbättra undersökningen. Dessutom gör eleven **välutvecklade** dokumentationer av sina undersökningar i text och bild.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om biologiska sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på enkla samband inom** dessa och **något gemensamt drag** med **god användning** av biologins begrepp. I **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om hälsa, sjukdom och pubertet kan eleven relatera till några samband i människokroppen. Eleven kan också **förklara** och **visa på mönster hos** människors

beroende av och påverkan på naturen, och gör då kopplingar till organismers liv och ekologiska samband. Dessutom berättar eleven om livets utveckling och **visar på mönster** i organismers anpassningar till olika livsmiljöer. Eleven kan också berätta om några naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet och skiljer då fakta från värderingar och formulerar ställningstaganden med **enkla** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **till viss del för diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **i huvudsak** fungerande sätt i diskussioner och för att skapa **enkla** texter och andra framställningar med **viss** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra fältstudier och andra undersökningar utifrån givna planeringar och även **bidra till att formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **enkla** slutsatser med **viss** koppling till biologiska modeller och teorier. Eleven för **enkla** resonemang kring resultatens rimlighet och **bidrar till att ge förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **enkla** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om evolutionsteorin och andra biologiska sammanhang och visar det genom att **ge exempel och beskriva** dessa med **viss** användning av biologins begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om hälsa, sjukdom, sexualitet och ärftlighet och visar då på **enkelt identifierbara** samband som rör människokroppens byggnad och funktion. Eleven undersöker olika faktorerers inverkan på ekosystem och populationer och beskriver då **enkelt identifierbara** ekologiska samband och **ger exempel** på energiflöden och kretslopp. Dessutom för eleven **enkla och till viss del** underbyggda resonemang kring hur människan påverkar naturen och **visar på** några åtgärder som kan bidra till en ekologiskt hållbar utveckling. Eleven kan **ge exempel på** och **beskriva** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet och skiljer då fakta från värderingar och formulerar ställningstaganden med **utvecklade** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **för diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **relativt väl** fungerande sätt i diskussioner och för att skapa **utvecklade** texter och andra framställningar med **relativt god** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra fältstudier och andra undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det **efter någon bearbetning** går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **utvecklade** slutsatser med **relativt god** koppling till biologiska modeller och teorier. Eleven för **utvecklade** resonemang kring resultatens rimlighet och **ger förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **utvecklade** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.

Eleven har **goda** kunskaper om evolutionsteorin och andra biologiska sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på samband inom** dessa med **relativt god** användning av biologins begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om hälsa, sjukdom, sexualitet och ärftlighet och visar då på **förhållandevis komplexa** samband som rör människokroppens byggnad och funktion. Eleven undersöker olika faktorerers inverkan på ekosystem och populationer och beskriver då **förhållandevis komplexa** ekologiska samband och **förklarar** och **visar på samband kring** energiflöden och kretslopp. Dessutom för eleven **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang kring hur människan påverkar naturen och **visar på fördelar och begränsningar hos** några åtgärder som kan bidra till en ekologiskt hållbar utveckling. Eleven kan **förklara** och **visa på samband mellan** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör hälsa, naturbruk och ekologisk hållbarhet och skiljer då fakta från värderingar och formulerar ställningstaganden med **välutvecklade** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskus-

sionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **för diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **väl** fungerande sätt i diskussioner och för att skapa **välutvecklade** texter och andra framställningar med **god** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra fältstudier och andra undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert, **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **välutvecklade** slutsatser med **god** koppling till biologiska modeller och teorier. Eleven för **välutvecklade** resonemang kring resultatens rimlighet **i relation till möjliga felkällor** och **ger förslag** på hur undersökningarna kan förbättras och **visar på nya tänkbara frågeställningar att undersöka**. Dessutom gör eleven **välutvecklade** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om evolutionsteorin och andra biologiska sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på samband inom dessa och något generellt drag** med **god** användning av biologins begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om hälsa, sjukdom, sexualitet och ärftlighet och visar då på **komplexa** samband som rör människokroppens byggnad och funktion. Eleven undersöker olika faktorerers inverkan på ekosystem och populationer och beskriver då **komplexa** ekologiska samband och **förklarar** och **generaliserar kring** energiflöden och kretslopp. Dessutom för eleven **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang kring hur människan påverkar naturen och **visar ur olika perspektiv på fördelar och begränsningar hos** några åtgärder som kan bidra till en ekologiskt hållbar utveckling. Eleven kan **förklara** och **generalisera kring** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

5.10 FYSIK

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i fysik har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som energiförsörjning, medicinsk behandling och meteorologi. Med kunskaper om energi och materia får människor redskap för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet fysik ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om fysikaliska sammanhang och nyfikenhet på och intresse för att undersöka omvärlden. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att ställa frågor om fysikaliska företeelser och sammanhang utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor med hjälp av både systematiska undersökningar och olika typer av källor. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor. Genom undervisningen ska eleverna också utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och värderas med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att använda och utveckla kunskaper och redskap för att formulera egna och granska andras argument i sammanhang där kunskaper i fysik har betydelse. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att hantera praktiska, etiska och estetiska valsituationer som rör energi, teknik, miljö och samhälle.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med fysikens begrepp, modeller och teorier samt förståelse för hur de formas i samspel med erfarenheter från undersökningar av omvärlden. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmågan att samtala om, tolka och framställa texter och olika estetiska uttryck med naturvetenskapligt innehåll.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla perspektiv på utvecklingen av naturvetenskapens världsbild och ges inblick i hur naturvetenskapen och kulturen ömsesidigt påverkar varandra.

Genom undervisningen i ämnet fysik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper i fysik för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle,
- genomföra systematiska undersökningar i fysik, och
- använda fysikens begrepp, modeller och teorier för att beskriva och förklara fysikaliska samband i naturen och samhället.

Centralt innehåll

Undervisningen i de naturorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 1–3

Året runt i naturen

- Jordens, solens och månens rörelser i förhållande till varandra. Månens olika faser. Stjärnbilder och stjärnhimlens utseende vid olika tider på året.
- Årstidsväxlingar i naturen och hur man känner igen årstider. Djurs och växters livscyklar och anpassningar till olika årstider.
- Djur och växter i närmiljön och hur de kan sorteras, grupperas och artbestämmas samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Enkla näringskedjor som beskriver samband mellan organismer i ekosystem.

Kropp och hälsa

- Betydelsen av mat, sömn, hygien, motion och sociala relationer för att må bra.
- Människans kroppsdelar, deras namn och funktion.
- Människans upplevelser av ljus, ljud, temperatur, smak och doft med hjälp av olika sinnen.

Kraft och rörelse

- Tyngdkraft och friktion som kan observeras vid lek och rörelse, till exempel i gungor och rutschbanor.
- Balans, tyngdpunkt och jämvikt som kan observeras i lek och rörelse, till exempel vid balansgång och på gungbrädor.

Material och ämnen i vår omgivning

- Materials egenskaper och hur material och föremål kan sorteras efter egenskaperna utseende, magnetism, ledningsförmåga och om de flyter eller sjunker i vatten.
- Människors användning och utveckling av olika material genom historien. Vilka material olika vardagliga föremål är tillverkade av och hur de kan källsorteras.
- Vattnets olika former: fast, flytande och gas. Övergångar mellan formerna: avdunstning, kokning, kondensering, smältning och stelning.
- Luftens grundläggande egenskaper och hur de kan observeras.
- Enkla lösningar och blandningar och hur man kan dela upp dem i deras olika beståndsdelar, till exempel genom avdunstning och filtrering.

Berättelser om natur och naturvetenskap

- Skönlitteratur, myter och konst som handlar om naturen och människan.
- Berättelser om äldre tiders naturvetenskap och om olika kulturers strävan att förstå och förklara fenomen i naturen.

Metoder och arbetsätt

- Enkla fältstudier och observationer i närmiljön.
- Enkla naturvetenskapliga undersökningar.
- Dokumentation av naturvetenskapliga undersökningar med text, bild och andra uttrycksformer.

Undervisningen i fysik ska behandla följande centrala innehåll**I årskurs 4–6***Fysiken i naturen och samhället*

- Energins oförstörbarhet och flöde, olika typer av energikällor och deras påverkan på miljön samt energianvändningen i samhället.
- Enkla väderfenomen och deras orsaker, till exempel hur vindar uppstår. Hur väder kan observeras med hjälp av mätningar över tid.

Fysiken och vardagslivet

- Energiflöden mellan föremål som har olika temperatur. Hur man kan påverka energiflödet, till exempel med hjälp av kläder, termos och husisolerings.
- Elektriska kretsar med batterier och hur de kan kopplas samt hur de kan användas i vardaglig elektrisk utrustning, till exempel i ficklampor.
- Magnetens egenskaper och användning i hemmet och samhället.
- Krafter och rörelser i vardagssituationer och hur de upplevs och kan beskrivas, till exempel vid cykling.
- Hur ljud uppstår, breder ut sig och uppfattas av örat.
- Ljusets utbredning från vanliga ljuskällor och hur detta kan förklara ljusområdets och skuggors form och storlek samt hur ljus uppfattas av ögat.

Fysiken och världsbilden

- Några historiska och nutida upptäckter inom fysikområdet och deras betydelse för människans levnadsvillkor och syn på världen.
- Olika kulturers beskrivningar och förklaringar av naturen i skönlitteratur, myter och konst och äldre tiders naturvetenskap.
- Solsystemets himlakroppar och deras rörelser i förhållande till varandra. Hur dag, natt, månader, år och årstider kan förklaras.

- Människan i rymden och användningen av satelliter.
- Tidmätning på olika sätt, från solur till atomur.

Fysikens metoder och arbetsätt

- Enkla systematiska undersökningar. Planering, utförande och utvärdering.
- Mätningar och mätinstrument, till exempel klockor, måttband och vågar och hur de används i undersökningar.
- Dokumentation av enkla undersökningar med tabeller, bilder och enkla skriftliga rapporter.
- Tolkning och granskning av information med koppling till fysik, till exempel i faktatexter och tidningsartiklar.

Undervisningen i fysik ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 7–9

Fysiken i naturen och samhället

- Energins flöde från solen genom naturen och samhället. Några sätt att lagra energi. Olika energislags energikvalitet samt deras för- och nackdelar för miljön.
- Elproduktion, eldistribution och elanvändning i samhället.
- Försörjning och användning av energi historiskt och i nutid samt tänkbara möjligheter och begränsningar i framtiden.
- Väderfenomen och deras orsaker. Hur fysikaliska begrepp används inom meteorologin och kommuniceras i väderprognoser.
- Fysikaliska modeller för att beskriva och förklara jordens strålningsbalans, växthuseffekten och klimatförändringar.
- Fysikaliska modeller för att beskriva och förklara uppkomsten av partikelstrålning och elektromagnetisk strålning samt strålningens påverkan på levande organismer. Hur olika typer av strålning kan användas i modern teknik, till exempel inom sjukvård och informationsteknik.
- Partikelmodell för att beskriva och förklara fasers egenskaper och fasövergångar, tryck, volym, densitet och temperatur. Hur partiklarnas rörelser kan förklara materiens spridning i naturen.
- Aktuella samhällsfrågor som rör fysik.

Fysiken och vardagslivet

- Krafter, rörelser och rörelseförändringar i vardagliga situationer och hur kunskaper om detta kan användas, till exempel i frågor om trafiksäkerhet.
- Hävarmar och utväxling i verktyg och redskap, till exempel i saxar, spett, block och taljor.

- Hur ljud uppstår, breder ut sig och kan registreras på olika sätt. Ljudets egenskaper och ljudmiljöns påverkan på hälsan.
- Ljusets utbredning, reflektion och brytning i vardagliga sammanhang. Förklaringsmodeller för hur ögat uppfattar färg.
- Sambanden mellan spänning, ström, resistans och effekt i elektriska kretsar och hur de används i vardagliga sammanhang.
- Sambandet mellan elektricitet och magnetism och hur detta kan utnyttjas i vardaglig elektrisk utrustning.

Fysiken och världsbilden

- Historiska och nutida upptäckter inom fysikområdet och hur de har formats av och format världsbilder. Upptäckternas betydelse för teknik, miljö, samhälle och människors levnadsvillkor.
- Aktuella forskningsområden inom fysik, till exempel elementarpartikelfysik och nanoteknik.
- Naturvetenskapliga teorier om universums uppkomst i jämförelse med andra beskrivningar.
- Universums utveckling och atomslagens uppkomst genom stjärnornas utveckling.
- Universums uppbyggnad med himlakroppar, solsystem och galaxer samt rörelser hos och avstånd mellan dessa.
- De fysikaliska modellernas och teoriernas användbarhet, begränsningar, giltighet och föränderlighet.

Fysikens metoder och arbetssätt

- Systematiska undersökningar. Formulering av enkla frågeställningar, planering, utförande och utvärdering.
- Mätningar och mätinstrument och hur de kan kombineras för att mäta storheter, till exempel fart, tryck och effekt.
- Sambandet mellan fysikaliska undersökningar och utvecklingen av begrepp, modeller och teorier.
- Dokumentation av undersökningar med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.
- Källkritisk granskning av information och argument som eleven möter i källor och samhällsdiskussioner med koppling till fysik.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven kan beskriva och ge exempel på enkla samband i naturen utifrån upplevelser och utforskande av närmiljön. I samtal om årstider berättar eleven om förändringar i naturen och ger exempel på livscyklar hos några djur och växter. Eleven berättar också om några av människans kroppsdelar och sinnen, och diskuterar några faktorer som påverkar människors hälsa. Eleven kan samtala om tyngdkraft, friktion och jämvikt i relation till lek och rörelse. Eleven beskriver vad några olika föremål är tillverkade av för material och hur de kan sorteras. Eleven kan berätta om ljus och ljud och ge exempel på egenskaper hos vatten och luft och relatera till egna iakttagelser. Dessutom kan eleven samtala om skönlitteratur, myter och konst som handlar om naturen och människan.

Utifrån tydliga instruktioner kan eleven utföra fältstudier och andra typer av enkla undersökningar som handlar om naturen och människan, kraft och rörelse samt vatten och luft. Eleven gör enkla observationer av årstider, namnger några djur och växter, sorterar dem efter olika egenskaper samt beskriver och ger exempel på kopplingar mellan dem i enkla näringskedjor. Eleven kan visa och beskriva hur solen, månen och jorden rör sig i förhållande till varandra. Eleven kan sortera några föremål utifrån olika egenskaper samt separerar lösningar och blandningar med enkla metoder. I det undersökande arbetet gör eleven någon jämförelse mellan egna och andras resultat. Eleven dokumenterar dessutom sina undersökningar med hjälp av olika uttrycksformer och kan använda sig av sin dokumentation i diskussioner och samtal.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera enkla frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle genom att ställa frågor och framföra och bemöta åsikter på ett sätt som **till viss del för samtalen och diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **enkla** resonemang om informationens och källornas användbarhet. Eleven kan använda informationen i diskussioner och för att skapa texter och andra framställningar med viss anpassning till sammanhanget.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar utifrån givna planeringar och även **bidra till att formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I arbetet använder eleven utrustning på ett säkert och i **huvudsak fungerande** sätt. Eleven kan jämföra sina och andras resultat och för då **enkla** resonemang om likheter och skillnader och vad de kan bero på samt **bidrar till att ge förslag** som kan förbättra undersökningen. Dessutom gör eleven **enkla** dokumentationer av sina undersökningar i text och bild.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om fysikaliska fenomen och visar det genom att **ge exempel på och beskriva** dessa med **viss** användning av fysikens begrepp. I **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om elektriska kretsar, magneter, rörelser, ljud

och ljus kan eleven relatera till några fysikaliska samband. Eleven kan också **beskriva och ge exempel på** energikällor, energianvändning och isolering med **viss** koppling till energins oförstörbarhet och flöde. Dessutom **beskriver** eleven och **ger exempel på** himlakroppars rörelse i förhållande till varandra och för **enkla** resonemang om hur dag och natt, månader och årstider uppkommer. Eleven kan också berätta om några naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera enkla frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle genom att ställa frågor och framföra och bemöta åsikter på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **utvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet. Eleven kan använda informationen i diskussioner och för att skapa texter och andra framställningar med **relativt god** anpassning till sammanhanget.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det **efter någon bearbetning** går att arbeta systematiskt utifrån. I arbetet använder eleven utrustning på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan jämföra sina och andras resultat och för då **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader och vad de kan bero på samt **ger förslag som efter någon bearbetning** kan förbättra undersökningen. Dessutom gör eleven **utvecklade** dokumentationer av sina undersökningar i text och bild.

Eleven har **goda** kunskaper om fysikaliska fenomen och visar det genom att **förklara** och **visa på enkla samband inom** dessa med **relativt god** användning av fysikens begrepp. I **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om elektriska kretsar, magneter, rörelser, ljud och ljus kan eleven relatera till några fysikaliska samband. Eleven kan också **förklara** och **visa på något enkelt samband mellan** energikällor, energianvändning och isolering med **relativt god** koppling till energins oförstörbarhet och flöde. Dessutom **förklarar** eleven och **visar på samband kring** himlakroppars rörelse i förhållande till varandra och för **utvecklade** resonemang om hur dag och natt, månader och årstider uppkommer. Eleven kan också berätta om några naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera enkla frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle genom att ställa frågor och framföra och bemöta åsikter på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **välutvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet. Eleven kan använda informationen i diskussioner och för att skapa texter och andra framställningar med **god** anpassning till sammanhanget.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I arbetet använder eleven utrustning på ett säkert, **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Eleven kan jämföra sina och andras resultat och för då **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader och vad de kan bero på samt **ger förslag** som kan förbättra undersökningen. Dessutom gör eleven **välutvecklade** dokumentationer av sina undersökningar i text och bild.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om fysikaliska fenomen och visar det genom att **förklara** och **visa på enkla samband inom dessa och något gemensamt drag** med **god** användning av fysikens begrepp. I **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om elektriska kretsar, magneter, rörelser, ljud och ljus kan eleven relatera till några fysikaliska samband. Eleven kan också **förklara** och **visa på olika enkla samband mellan** energikällor, energianvändning och isolering med **god** koppling till energins oförstörbarhet och flöde. Dessutom **förklarar** eleven och **visar på mönster** i himlakroppars rörelse i förhållande till varandra och för **välutvecklade** resonemang om hur dag och natt, månader och årstider uppkommer. Eleven kan också berätta om några naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar ställningstaganden med **enkla** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **till viss del för diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **i huvudsak** fungerande sätt i diskussioner och för att skapa **enkla** texter och andra framställningar med **viss** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även **bidra till att formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **enkla** slutsatser med **viss** koppling till fysikaliska modeller och teorier. Eleven för **enkla**

resonemang kring resultatens rimlighet och **bidrar till att ge förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **enkla** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om energi, materia, universums uppbyggnad och utveckling och andra fysikaliska sammanhang och visar det genom att **ge exempel och beskriva** dessa med **viss** användning av fysikens begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang där företeelser i vardagslivet och samhället kopplas ihop med krafter, rörelser, hävarmar, ljus, ljud och elektricitet och visar då på **enkelt identifierbara** fysikaliska samband. Eleven använder fysikaliska modeller på ett **i huvudsak** fungerande sätt för att **beskriva** och **ge exempel på** partiklar och strålning. Dessutom för eleven **enkla och till viss del** underbyggda resonemang kring hur människa och teknik påverkar miljön och **visar på** några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan **ge exempel på** och **beskriva** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar ställningstaganden med **utvecklade** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **för diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **relativt väl** fungerande sätt i diskussioner och för att skapa **utvecklade** texter och andra framställningar med **relativt god** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det **efter någon bearbetning** går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **utvecklade** slutsatser med **relativt god** koppling till fysikaliska modeller och teorier. Eleven för **utvecklade** resonemang kring resultatens rimlighet och **ger förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **utvecklade** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.

Eleven har **goda** kunskaper om energi, materia, universums uppbyggnad och utveckling och andra fysikaliska sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på samband inom** dessa med **relativt god** användning av fysikens begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang där före-

teelser i vardagslivet och samhället kopplas ihop med krafter, rörelser, hävarmar, ljus, ljud och elektricitet och visar då på **förhållandevis komplexa** fysikaliska samband. Eleven använder fysikaliska modeller på ett **relativt väl** fungerande sätt för att **förklara** och **visa på samband kring** partiklar och strålning. Dessutom för eleven **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang kring hur människans användning av energi och naturresurser påverkar miljön och **visar på fördelar och begränsningar hos** några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan **förklara** och **visa på samband mellan** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör energi, teknik, miljö och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar ställningstaganden med **välutvecklade** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **för diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **väl** fungerande sätt i diskussioner och för att skapa **välutvecklade** texter och andra framställningar med **god** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert, **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **välutvecklade** slutsatser med **god** koppling till fysikaliska modeller och teorier. Eleven för **välutvecklade** resonemang kring resultatens rimlighet i **relation till möjliga felkällor** och **ger förslag** på hur undersökningarna kan förbättras och **visar på nya tänkbara frågeställningar att undersöka**. Dessutom gör eleven **välutvecklade** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om energi, materia, universums uppbyggnad och utveckling och andra fysikaliska sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på samband inom dessa och något generellt drag** med **god** användning av fysikens begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang där företeelser i vardagslivet och samhället kopplas ihop med krafter, rörelser, hävarmar, ljus, ljud och elektricitet och visar då på **komplexa** fysikaliska samband. Eleven använder fysikaliska modeller på ett **väl** fungerande sätt för att **förklara** och **generalisera kring** partiklar och strålning. Dessutom för eleven

välutvecklade och väl underbyggda resonemang kring hur människa och teknik påverkar miljön och **visar ur olika perspektiv på fördelar och begränsningar hos** några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan **förklara** och **generalisera kring** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

5.11 KEMI

Naturvetenskapen har sitt ursprung i människans nyfikenhet och behov av att veta mer om sig själv och sin omvärld. Kunskaper i kemi har stor betydelse för samhällsutvecklingen inom så skilda områden som hälsa, resurshushållning, materialutveckling och miljöteknik. Med kunskaper om materiens uppbyggnad och oförstörbarhet får människor redskap för att kunna bidra till en hållbar utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet kemi ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om kemiska sammanhang och nyfikenhet på och intresse för att undersöka omvärlden. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att ställa frågor om kemiska processer och materiens egenskaper och uppbyggnad utifrån egna upplevelser och aktuella händelser. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att söka svar på frågor med hjälp av både systematiska undersökningar och olika typer av källor. På så sätt ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar ett kritiskt tänkande kring sina egna resultat, andras argument och olika informationskällor. Genom undervisningen ska eleverna också utveckla förståelse för att påståenden kan prövas och värderas med hjälp av naturvetenskapliga arbetsmetoder.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att använda och utveckla kunskaper och redskap för att formulera egna och granska andras argument i sammanhang där kunskaper i kemi har betydelse. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att hantera praktiska, etiska och estetiska valsituationer som rör energi, miljö, hälsa och samhälle.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med kemins begrepp, modeller och teorier samt förståelse för hur dessa formas i samspel med erfarenheter från undersökningar av omvärlden. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmågan att samtala om, tolka och framställa texter och olika estetiska uttryck med naturvetenskapligt innehåll.

Undervisningen ska skapa förutsättningar för eleverna att kunna skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att skildra omvärlden. Genom undervisningen ska eleverna även ges möjlighet att utveckla perspektiv på utvecklingen av naturvetenskapens världsbild och ges inblick i hur naturvetenskapen och kulturen ömsesidigt har påverkat varandra.

Genom undervisningen i ämnet kemi ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda kunskaper i kemi för att granska information, kommunicera och ta ställning i frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle,
- genomföra systematiska undersökningar i kemi, och
- använda kemins begrepp, modeller och teorier för att beskriva och förklara kemiska samband i samhället, naturen och inuti människan.

Centralt innehåll

Undervisningen i de naturorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 1–3

Året runt i naturen

- Jordens, solens och månens rörelser i förhållande till varandra. Månens olika faser. Stjärnbilder och stjärnhimlens utseende vid olika tider på året.
- Årstidsväxlingar i naturen och hur man känner igen årstider. Djurs och växters livscyklar och anpassningar till olika årstider.
- Djur och växter i närmiljön och hur de kan sorteras, grupperas och artbestämmas samt namn på några vanligt förekommande arter.
- Enkla näringskedjor som beskriver samband mellan organismer i ekosystem.

Kropp och hälsa

- Betydelsen av mat, sömn, hygien, motion och sociala relationer för att må bra.
- Människans kroppsdelar, deras namn och funktion.
- Människans upplevelser av ljus, ljud, temperatur, smak och doft med hjälp av olika sinnen.

Kraft och rörelse

- Tyngdkraft och friktion som kan observeras vid lek och rörelse, till exempel i gungor och rutschbanor.
- Balans, tyngdpunkt och jämvikt som kan observeras i lek och rörelse, till exempel vid balansgång och på gungbrädor.

Material och ämnen i vår omgivning

- Materials egenskaper och hur material och föremål kan sorteras efter egenskaperna utseende, magnetism, ledningsförmåga och om de flyter eller sjunker i vatten.
- Människors användning och utveckling av olika material genom historien. Vilka material olika vardagliga föremål är tillverkade av och hur de kan källsorteras.
- Vattnets olika former: fast, flytande och gas. Övergångar mellan formerna: avdunstning, kokning, kondensering, smältning och stelning.
- Luftens grundläggande egenskaper och hur de kan observeras.
- Enkla lösningar och blandningar och hur man kan dela upp dem i deras olika beståndsdelar, till exempel genom avdunstning och filtrering.

Berättelser om natur och naturvetenskap

- Skönlitteratur, myter och konst som handlar om naturen och människan.

- Berättelser om äldre tiders naturvetenskap och om olika kulturers strävan att förstå och förklara fenomen i naturen.

Metoder och arbetssätt

- Enkla fältstudier och observationer i närmiljön.
- Enkla naturvetenskapliga undersökningar.
- Dokumentation av naturvetenskapliga undersökningar med text, bild och andra uttrycksformer.

Undervisningen i kemi ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 4–6

Kemin i naturen

- Enkel partikelmodell för att beskriva och förklara materiens uppbyggnad, kretslopp och oförstörbarhet. Partiklars rörelser som förklaring till övergångar mellan fast form, flytande form och gasform.
- Indelningen av ämnen och material utifrån egenskaperna utseende, ledningsförmåga, löslighet, brännbarhet, surt eller basiskt.
- Vattnets egenskaper och kretslopp.
- Luftens egenskaper och sammansättning.
- Fotosyntes, förbränning och några andra grundläggande kemiska reaktioner.

Kemin i vardagen och samhället

- Materiens kretslopp genom råvarors förädling till produkter, hur de blir avfall som hanteras och sedan återgår till naturen.
- Matens innehåll och näringsämnenas betydelse för hälsan. Historiska och nutida metoder för att förlänga matens hållbarhet.
- Vanliga kemikalier i hemmet och samhället. Deras användning och påverkan på hälsan och miljön samt hur de är märkta och bör hanteras.
- Fossila och förnybara bränslen. Deras betydelse för energianvändning och påverkan på klimatet.

Kemin och världsbilden

- Några historiska och nutida upptäckter inom kemiområdet och deras betydelse för människans levnadsvillkor och syn på världen.
- Äldre tiders beskrivningar av materiens uppbyggnad. Kemins förändring från magi och mystik till modern vetenskap.
- Olika kulturers beskrivningar och förklaringar av naturen i skönlitteratur, myter och konst och äldre tiders naturvetenskap.

Kemins metoder och arbetsätt

- Enkla systematiska undersökningar. Planering, utförande och utvärdering.
- Några metoder för att dela upp lösningar och blandningar i deras olika beståndsdelar.
- Dokumentation av enkla undersökningar med tabeller, bilder och enkla skriftliga rapporter.
- Tolkning och granskning av information med koppling till kemi, till exempel i faktatexter och tidningsartiklar.

Undervisningen i kemi ska behandla följande centrala innehåll**I årskurs 7–9***Kemin i naturen*

- Partikelmodell för att beskriva och förklara materiens uppbyggnad, kretslopp och oförstörbarhet. Atomer, elektroner och kärnpartiklar.
- Kemiska föreningar och hur atomer sätts samman till molekyl- och jonföreningar genom kemiska reaktioner.
- Partikelmodell för att beskriva och förklara fasers egenskaper, fasövergångar och spridningsprocesser för materia i luft, vatten och mark.
- Vatten som lösningsmedel och transportör av ämnen, till exempel i mark, växter och människokroppen. Lösningar, fällningar, syror och baser samt pH-värde.
- Några kemiska processer i mark, luft och vatten ur miljö- och hälsosynpunkt.
- Kolatomens egenskaper och funktion som byggsten i alla levande organismer. Kolatomens kretslopp.
- Fotosyntes och förbränning samt energiomvandlingar i dessa reaktioner.

Kemin i vardagen och samhället

- Människans användning av energi- och naturresurser lokalt och globalt samt vad det innebär för en hållbar utveckling.
- Kemiska processer vid framställning och återvinning av metaller, papper och plaster. Livscykelanalys av några vanliga produkter.
- Olika faktorer som gör att material, till exempel järn och plast, bryts ner och hur nedbrytning kan förhindras.
- Processer för att rena dricksvatten och avloppsvatten lokalt och globalt.
- Innehållet i mat och drycker och dess betydelse för hälsan. Kemiska processer i människokroppen, till exempel matspjälkning.
- Vanliga kemikalier i hemmet och i samhället, till exempel rengöringsprodukter, kosmetika, färger och bränslen samt hur de påverkar hälsan och miljön.

- Hur man hanterar kemikalier och brandfarliga ämnen på ett säkert sätt.
- Aktuella samhällsfrågor som rör kemi.

Kemin och världsbilden

- Historiska och nutida upptäckter inom kemiområdet och deras betydelse för världsbild, teknik, miljö, samhälle och människors levnadsvillkor.
- Aktuella forskningsområden inom kemi, till exempel materialutveckling och nanoteknik.
- De kemiska modellernas och teoriernas användbarhet, begränsningar, giltighet och föränderlighet.
- Gruppering av atomslag ur ett historiskt perspektiv.

Kemins metoder och arbetssätt

- Systematiska undersökningar. Formulering av enkla frågeställningar, planering, utförande och utvärdering.
- Separations- och analysmetoder, till exempel destillation och identifikation av ämnen.
- Sambandet mellan kemiska undersökningar och utvecklingen av begrepp, modeller och teorier.
- Dokumentation av undersökningar med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.
- Källkritisk granskning av information och argument som eleven möter i olika källor och samhällsdiskussioner med koppling till kemi.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven kan beskriva och ge exempel på enkla samband i naturen utifrån upplevelser och utforskande av närmiljön. I samtal om årstider berättar eleven om förändringar i naturen och ge exempel på livscyklar hos några djur och växter. Eleven berättar också om några av människans kroppsdelar och sinnen, och diskuterar några faktorer som påverkar människors hälsa. Eleven kan samtala om tyngdkraft, friktion och jämvikt i relation till lek och rörelse. Eleven beskriver vad några olika föremål är tillverkade av för material och hur de kan sorteras. Eleven kan berätta om ljus och ljud och ge exempel på egenskaper hos vatten och luft och relatera till egna iakttagelser. Dessutom kan eleven samtala om skönlitteratur, myter och konst som handlar om naturen och människan.

Utifrån tydliga instruktioner kan eleven utföra fältstudier och andra typer av enkla undersökningar som handlar om naturen och människan, kraft och rörelse samt vatten och luft. Eleven gör enkla observationer av årstider, namnger några djur och växter, sorterar dem efter olika egenskaper samt beskriver och ge exempel på kopplingar

mellan dem i enkla näringskedjor. Eleven kan visa och beskriva hur solen, månen och jorden rör sig i förhållande till varandra. Eleven kan sortera några föremål utifrån olika egenskaper samt separerar lösningar och blandningar med enkla metoder. I det undersökande arbetet gör eleven någon jämförelse mellan egna och andras resultat. Eleven dokumenterar dessutom sina undersökningar med hjälp av olika uttrycksformer och kan använda sig av sin dokumentation i diskussioner och samtal.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera enkla frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle genom att ställa frågor och framföra och bemöta åsikter på ett sätt som **till viss del för samtalen och diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **enkla** resonemang om informationens och källornas användbarhet. Eleven kan använda informationen i diskussioner och för att skapa texter och andra framställningar med **viss** anpassning till sammanhanget.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar utifrån givna planeringar och även **bidra till att formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I arbetet använder eleven utrustning på ett säkert och i **huvudsak fungerande** sätt. Eleven kan jämföra sina och andras resultat och för då **enkla** resonemang om likheter och skillnader och vad de kan bero på samt **bidrar till att ge förslag** som kan förbättra undersökningen. Dessutom gör eleven **enkla** dokumentationer av sina undersökningar i text och bild.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om materiens uppbyggnad och egenskaper och andra kemiska sammanhang och visar det genom att **ge exempel på och beskriva** dessa med **viss** användning av kemins begrepp. Eleven kan även föra **enkla** resonemang om uppbyggnad och egenskaper hos luft och vatten och relatera detta till naturliga förlopp som fotosyntes och förbränning. I **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om mat, bränslen, kemikalier och andra produkter kan eleven relatera till några kemiska samband och frågor om hållbar utveckling. Dessutom kan eleven berätta om några naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera enkla frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle genom att ställa frågor och framföra och bemöta åsikter på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **utvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet. Eleven kan använda informationen i diskussioner och för att skapa texter och andra framställningar med **relativt god** anpassning till sammanhanget.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det **efter någon bearbetning** går att arbeta systematiskt utifrån. I arbetet använder eleven utrustning på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan jämföra sina och andras resultat och för då **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader och vad de kan bero på samt **ger förslag som efter någon bearbetning** kan förbättra undersökningen. Dessutom gör eleven **utvecklade** dokumentationer av sina undersökningar i text och bild.

Eleven har **goda** kunskaper om materiens uppbyggnad och egenskaper och andra kemiska sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på enkla samband inom** dessa med **relativt god** användning av kemins begrepp. Eleven kan även föra **utvecklade** resonemang om uppbyggnad och egenskaper hos luft och vatten och relatera detta till naturliga förlopp som fotosyntes och förbränning. I **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om mat, bränslen, kemikalier och andra produkter kan eleven relatera till några kemiska samband och frågor om hållbar utveckling. Dessutom kan eleven berätta om några naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera enkla frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle genom att ställa frågor och framföra och bemöta åsikter på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **välutvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet. Eleven kan använda informationen i diskussioner och för att skapa texter och andra framställningar med **god** anpassning till sammanhanget.

Eleven kan genomföra enkla undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I arbetet använder eleven utrustning på ett säkert, **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Eleven kan jämföra sina och andras resultat och för då **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader och vad de kan bero på samt **ger förslag** som kan förbättra undersökningen. Dessutom gör eleven **välutvecklade** dokumentationer av sina undersökningar i text och bild.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om materiens uppbyggnad och egenskaper och andra kemiska sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på enkla samband inom** dessa och **något gemensamt drag** med **god** användning av kemins begrepp. Eleven kan även föra **välutvecklade** resonemang om uppbyggnad och egenskaper hos luft och vatten och relatera detta till naturliga förlopp som fotosyntes och

förbränning. I **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om mat, bränslen, kemikalier och andra produkter kan eleven relatera till några kemiska samband och frågor om hållbar utveckling. Dessutom kan eleven berätta om några naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar ställningstaganden med **enkla** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **till viss del för diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **i huvudsak** fungerande sätt i diskussioner och för att skapa **enkla** texter och andra framställningar med **viss** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även **bidra till att formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **enkla** slutsatser med **viss** koppling till kemiska modeller och teorier. Eleven för **enkla** resonemang kring resultatens rimlighet och **bidrar till att ge förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **enkla** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om materiens uppbyggnad, oförstörbarhet och omvandlingar och andra kemiska sammanhang och visar det genom att **ge exempel på och beskriva** dessa med **viss** användning av kemins begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **enkla till viss del** underbyggda resonemang om kemiska processer i levande organismer, mark, luft och vatten och visar då på **enkelt identifierbara** kemiska samband i naturen. Eleven undersöker hur några kemikalier och kemiska processer används i vardagen och samhället och beskriver då **enkelt identifierbara** kemiska samband och **ger exempel på** energiomvandlingar och materiens kretslopp. Dessutom för eleven **enkla och till viss del** underbyggda resonemang kring hur människans användning av energi och naturresurser påverkar miljön och **visar på** några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan **beskriva** och **ge exempel på** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar ställningstaganden med **utvecklade** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **för diskussionerna framåt**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **relativt väl** fungerande sätt i diskussioner och för att skapa **utvecklade** texter och andra framställningar med **relativt god** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det **efter någon bearbetning** går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **utvecklade** slutsatser med **relativt god** koppling till kemiska modeller och teorier. Eleven för **utvecklade** resonemang kring resultatens rimlighet och **ger förslag** på hur undersökningarna kan förbättras. Dessutom gör eleven **utvecklade** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.

Eleven har **goda** kunskaper om materiens uppbyggnad, oförstörbarhet och omvandlingar och andra kemiska sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på samband inom** dessa med **relativt god** användning av kemins begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om kemiska processer i levande organismer, mark, luft och vatten och visar då på **förhållandevis komplexa** kemiska samband i naturen. Eleven undersöker hur några kemikalier och kemiska processer används i vardagen och samhället och beskriver då **förhållandevis komplexa** kemiska samband och **förklarar** och **visar på samband mellan** energiomvandlingar och materiens kretslopp. Dessutom för eleven **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang kring hur människans användning av energi och naturresurser påverkar miljön och **visar på fördelar och begränsningar hos** några åtgärder som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan **förklara** och **visa på samband mellan** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera frågor som rör energi, miljö, hälsa och samhälle och skiljer då fakta från värderingar och formulerar ställningstaganden med **välutvecklade** motiveringar samt beskriver några tänkbara konsekvenser. I diskussionerna

ställer eleven frågor och framför och bemöter åsikter och argument på ett sätt som **för diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Eleven kan söka naturvetenskaplig information och använder då olika källor och för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan använda informationen på ett **väl** fungerande sätt i diskussioner och för att skapa **välutvecklade** texter och andra framställningar med **god** anpassning till syfte och målgrupp.

Eleven kan genomföra undersökningar utifrån givna planeringar och även **formulera** enkla frågeställningar och planeringar som det går att arbeta systematiskt utifrån. I undersökningarna använder eleven utrustning på ett säkert, **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Eleven kan jämföra resultaten med frågeställningarna och drar då **välutvecklade** slutsatser med **god** koppling till kemiska modeller och teorier. Eleven för **välutvecklade** resonemang kring resultatens rimlighet **i relation till möjliga felkällor** och **ger förslag** på hur undersökningarna kan förbättras **och visar på nya tänkbara frågeställningar att undersöka**. Dessutom gör eleven **välutvecklade** dokumentationer av undersökningarna med tabeller, diagram, bilder och skriftliga rapporter.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om materiens uppbyggnad, oförstörbarhet och omvandlingar och andra kemiska sammanhang och visar det genom att **förklara** och **visa på samband inom dessa och något generellt drag** med **god** användning av kemins begrepp, modeller och teorier. Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om kemiska processer i levande organismer, mark, luft och vatten och visar då på **komplexa** kemiska samband i naturen. Eleven undersöker hur några kemikalier och kemiska processer används i vardagen och samhället och beskriver då **komplexa** kemiska samband och **förklarar** och **generaliserar kring** energiomvandlingar och materiens kretslopp. Dessutom för eleven **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang kring hur människans användning av energi och naturresurser påverkar miljön och **visar ur olika perspektiv på fördelar och begränsningar hos några åtgärder** som kan bidra till en hållbar utveckling. Eleven kan **förklara** och **generalisera kring** några centrala naturvetenskapliga upptäckter och deras betydelse för människors levnadsvillkor.

Samhällsorienterande ämnen

5.12 GEOGRAFI

Förutsättningarna för liv på jorden är unika, föränderliga och sårbara. Det är därför alla människors ansvar att förvalta jorden så att en hållbar utveckling blir möjlig. Samspelet mellan människan och hennes omgivning har gett upphov till många olika livsmiljöer. Geografi ger oss kunskap om dessa miljöer och kan bidra till förståelse av människans levnadsvillkor.

Syfte

Undervisningen i ämnet geografi ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om geografiska förhållanden och utvecklar en geografisk referensram och ett rumsligt medvetande. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om, och kunna göra jämförelser mellan, olika platser, regioner och levnadsvillkor. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla en medvetenhet om de sammanhang där geografiska kunskaper är viktiga och användbara.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om vilka mänskliga verksamheter, och av naturen framkallade processer, som påverkar jordytans former och mönster. Den ska även bidra till att eleverna får erfarenheter av att tolka och bedöma konsekvenser av olika förändringar som sker i det geografiska rummet.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med hur man växlar mellan olika tids- och rumsperspektiv. Genom undervisningen ska eleverna utveckla kunskaper om hur människa, samhälle och natur samspelar och vilka konsekvenser det får för naturen och människors levnadsvillkor. Undervisningen ska ge eleverna kunskap om kartan och kännedom om viktiga namn, läges- och storleksrelationer så att de kan orientera sig och dra slutsatser om natur- och kulturlandskap och om människors levnadsvillkor. På så sätt ska eleverna ges möjlighet att se världen ur ett helhetsperspektiv. Undervisningen ska även ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper i att göra geografiska analyser av omvärlden och att presentera resultaten med hjälp av geografiska begrepp.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om varför intressekonflikter om naturresurser uppstår. Undervisningen ska också medverka till att eleverna utvecklar kunskaper om hur vi kan påverka framtiden i riktning mot en mer acceptabel levnadsmiljö för alla.

Genom undervisningen i ämnet geografi ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen,

- utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen,
- göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker, och
- värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling.

Centralt innehåll

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 1–3

Att leva tillsammans

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer, till exempel skildringar av familjeliv och skola. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Att flytta inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Normer och regler i elevens livsmiljö, till exempel i skolan och i sportsammanhang.
- Trafikregler och hur man betar sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.
- Religioner och platser för religionsutövning i närområdet.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben. Namn och läge på världsdelarna samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt införandet av jordbruk.
- Tidsbegreppen stenålder, bronsålder och järnålder.

- Hur forntiden kan iakttas i vår tid genom spår i naturen och i språkliga uttryck.
- Berättelser om gudar och hjältar i antik och nordisk mytologi och hur man kan se på dem i vår egen tid.
- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörd samt några av de vanligaste psalmerna.
- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och matvaror.
- Grundläggande mänskliga rättigheter såsom alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Hur möten, till exempel klassråd, organiseras och genomförs.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information från olika källor: intervjuer, observationer och mätningar. Hur man kan värdera och bearbeta källor och information.
- Rumsuppfattning med hjälp av mentala kartor och fysiska kartor över till exempel närområdet och skolvägar. Storleksrelationer och väderstreck samt rumsliga begrepp, till exempel plats, läge och gräns.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i geografi ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 4–6

Livsmiljöer

- Jordytan och på vilka sätt den formas och förändras av människans markutnyttjande och naturens egna processer, till exempel plattetektonik och erosion. Vilka konsekvenser detta får för människor och natur.
- De svenska, nordiska och övriga europeiska natur- och kulturlandskapen. Processen bakom samt deras utmärkande drag och utbredning.
- Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.
- Fördelningen av Sveriges, Nordens och övriga Europas befolkning samt orsaker till fördelningen och konsekvenser av denna.

Geografins metoder, begrepp och arbetssätt

- Namn och läge på Sveriges landskap samt orter, berg, hav och vatten i Sverige samt huvuddragen för övriga Norden.
- Namn och läge på övriga Europas länder samt viktigare öar, vatten, berg, regioner och orter.
- Kartan och dess uppbyggnad med färger, symboler och skala. Topografiska och tematiska kartor.
- Insamlingar och mätningar av geografiska data från närområdet, till exempel åldersfördelning, trafikflöden och vattenförbrukning.
- Fältstudier för att undersöka natur- och kulturlandskap, till exempel hur marken används i närmiljön.
- Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.

Miljö, människor och hållbarhetsfrågor

- Hur val och prioriteringar i vardagen kan påverka miljön och bidra till en hållbar utveckling.
- Ojämlika levnadsvillkor i världen, till exempel olika tillgång till utbildning, hälsovård och naturresurser samt några bakomliggande orsaker till detta. Enskilda människors och organisationers arbete för att förbättra människors levnadsvillkor.

Undervisningen i geografi ska behandla följande centrala innehåll**I årskurs 7–9***Livsmiljöer*

- Jordens klimat- och vegetationszoner samt på vilka sätt klimatet påverkar människors levnadsvillkor.
- Klimatförändringar, olika förklaringar till dessa och vilka konsekvenser förändringarna kan få för människan, samhället och miljön i olika delar av världen.
- Var olika varor och tjänster produceras och konsumeras samt hur varor transporteras. Hur människors försörjning och handelsmönster har förändrats över tid.
- Hur jordens befolkning är fördelad över jordklotet samt orsaker till och konsekvenser av den ojämna befolkningsfördelningen. Migration och urbanisering och orsaker till och konsekvenser av detta.

Geografins metoder, begrepp och arbetssätt

- Namn och läge på världsdelarnas viktigare länder, vatten, öar, berg, öknar, regioner och orter.
- Kartan och dess uppbyggnad med gradnät, färger, symboler och olika skalor. Topografiska och olika tematiska kartor.

- Metoder för att samla in, bearbeta, värdera och presentera geografiska data, till exempel om klimat, hälsa och handel, med hjälp av kartor, geografiska informationssystem (GIS) och geografiska verktyg som finns tillgängliga på internet, till exempel satellitbilder.
- Fältstudier av natur- och kulturlandskap, till exempel av samhällsplanering i närsamhället.
- Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.

Miljö, människor och hållbarhetsfrågor

- Sårbara platser och naturgivna risker och hot, till exempel översvämningar, torka och jordbävningar, och vilka konsekvenser det får för natur- och kulturlandskapet.
- På vilka sätt sårbara platser kan identifieras och hur individer, grupper och samhällen kan förebygga risker.
- Intressekonflikter om naturresurser, till exempel om tillgång till vatten och mark.
- Förnybara energitillgångar, till exempel sol- och vindenergi och alternativa drivmedel.
- Förekomst av och orsaker till fattigdom och ohälsa i olika delar av världen.
- Samband mellan fattigdom, ohälsa och faktorer som befolkningstäthet, klimat och naturresurser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven har grundläggande kunskaper om några mänskliga rättigheter och barnets rättigheter, och visar det genom att ge exempel på vad de kan innebära i skolan och hemma. Eleven kan samtala om normer och regler i vardagen och ge exempel på varför de kan behövas. Vidare kan eleven beskriva hur möten brukar organiseras och genomföras. Eleven beskriver även några olika betalningsformer och anger vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.

Eleven kan utifrån närområdet beskriva hur naturen och miljön kan påverka var människor bor och arbetar. Eleven anger några viktiga samhällsfunktioner, och ger exempel på yrken och verksamheter i närområdet. Dessutom kan eleven ange några orsaker till att människor flyttar från en plats till en annan, och ge exempel på vad en flytt kan innebära för barn och familjer. Eleven beskriver hur olika handlingar i vardagen kan påverka miljön, och ger utifrån detta förslag på hur man kan bidra till hållbar utveckling. Eleven identifierar riskfyllda platser i närområdets trafikmiljö och ger exempel på hur man kan minska riskerna genom ett säkert beteende i trafiken.

Eleven kan undersöka hemortens historia och ger då exempel på människors levnadsvillkor under olika perioder. Eleven gör då enkla jämförelser mellan livet förr och nu

utifrån människors berättelser och olika skildringar. Dessutom beskriver eleven hur man kan iaktta spår av forntiden i naturen och i språkliga uttryck. Eleven kan även beskriva delar av människans tidiga historia genom att ge exempel på människors levnadsvillkor och några viktiga händelser. Vidare kan eleven i viss utsträckning använda tidslinjer och några olika tidsbegrepp för att ange händelser i tid.

Eleven kan samtala om elevnära livsfrågor. Dessutom beskriver eleven några platser för religionsutövning, och kopplar samman dessa med religioner som utövas i närområdet. Eleven kan ge exempel på någon högtid, symbol och central berättelse från kristendomen, islam och judendomen. Eleven återger delar av innehållet i några berättelser ur Bibeln, samt i berättelser om gudar och hjältar i olika myter. Dessutom ger eleven exempel på kristendomens roll i skolan och hemorten förr i tiden.

Eleven kan ta del av enkel information i olika medier och samtala om elevnära samhällsfrågor genom att framföra synpunkter, ge kommentarer och ställa frågor. Eleven kan också söka information om samhället och naturen genom enkla intervjuer, observationer och mätningar, och göra enkla sammanställningar av resultaten så att innehållet klart framgår. Eleven gör enkla undersökningar av omvärlden, och kan då använda karta, jordglob, väderstreck och rumsliga begrepp för att återge namn och beskriva lägen och storleksrelationer på världsdelarna och andra för eleven betydelsefulla platser och länder.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven har **grundläggande** kunskaper om natur- och kulturlandskap och visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om processer som formar och förändrar jordytan, samt vilka konsekvenser det kan få för människor och natur. I resonemangen beskriver eleven **enkla** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett **i huvudsak** fungerande sätt.

Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, metoder och tekniker på ett **i huvudsak** fungerande sätt, samt för **enkla** resonemang om olika källors användbarhet. Vid fältstudier använder eleven kartor och enkla geografiska verktyg på ett **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven har **grundläggande** kunskaper om Sveriges, Nordens och Europas namngeografi och visar det genom att med **viss** säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt.

Eleven kan resonera kring frågor som rör hållbar utveckling och ger då **enkla och till viss del** underbyggda förslag på miljöetiska val och prioriteringar i vardagen. Dessutom för eleven resonemang om orsaker till och konsekvenser av ojämlika levnadsvillkor i världen och ger då **enkla och till viss del** underbyggda förslag på hur människors levnadsvillkor kan förbättras.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven har **goda** kunskaper om natur- och kulturlandskap och visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om processer som formar och förändrar jordytan, samt vilka konsekvenser det kan få för människor och natur. I resonemangen beskriver eleven **förhållandevis komplexa** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett **relativt väl** fungerande sätt.

Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, metoder och tekniker på ett **relativt väl** fungerande sätt, samt för **utvecklade** resonemang om olika källors användbarhet. Vid fältstudier använder eleven kartor och enkla geografiska verktyg på ett **relativt ändamålsenligt** sätt. Eleven har **goda** kunskaper om Sveriges, Nordens och Europas namngeografi och visar det genom att med **relativt god** säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt.

Eleven kan resonera kring frågor som rör hållbar utveckling och ger då **utvecklade och relativt väl** underbyggda förslag på miljöetiska val och prioriteringar i vardagen. Dessutom för eleven resonemang om orsaker till och konsekvenser av ojämlika levnadsvillkor i världen och ger då **utvecklade och relativt väl** underbyggda förslag på hur människors levnadsvillkor kan förbättras.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven har **mycket goda** kunskaper om natur- och kulturlandskap och visar det genom att föra **väluvecklade och väl** underbyggda resonemang om processer som formar och förändrar jordytan, samt vilka konsekvenser det kan få för människor och natur. I resonemangen beskriver eleven **komplexa** samband mellan natur- och kulturlandskap, naturresurser och hur befolkningen är fördelad. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett **väl** fungerande sätt.

Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, metoder och tekniker på ett **väl** fungerande sätt, samt för **väluvecklade** resonemang om olika källors användbarhet. Vid fältstudier använder eleven kartor och enkla geografiska verktyg på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Eleven har **mycket goda** kunskaper om Sveriges, Nordens och Europas namngeografi och visar det genom att med **god** säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt.

Eleven kan resonera kring frågor som rör hållbar utveckling och ger då **välutvecklade och väl** underbyggda förslag på miljöetiska val och prioriteringar i vardagen. Dessutom för eleven resonemang om orsaker till och konsekvenser av ojämlika levnadsvillkor i världen och ger då **välutvecklade och väl** underbyggda förslag på hur människors levnadsvillkor kan förbättras.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven har **grundläggande** kunskaper om samspelet mellan människa, samhälle och natur, och visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av befolkningsfördelning, migration, klimat, vegetation och klimatförändringar i olika delar av världen. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett **i huvudsak** fungerande sätt. Eleven kan undersöka var olika varor och tjänster produceras och konsumeras, och beskriver då **enkla** geografiska mönster av handel och kommunikation samt för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om hur dessa mönster ser ut och hur de har förändrats över tid samt orsaker till och konsekvenser av detta. Eleven för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om klimatförändringar och olika förklaringar till dessa samt deras konsekvenser för människa, samhälle och miljö i olika delar av världen.

Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker på ett **i huvudsak** fungerande sätt, samt för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om olika källors trovärdighet och relevans. Vid fältstudier använder eleven kartor och andra verktyg på ett **i huvudsak fungerande** sätt. Eleven har **grundläggande** kunskaper om världsdelenas namngeografi och visar det genom att med **viss** säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt.

Eleven kan resonera om olika ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsfrågor och redogör då för **enkla och till viss del** underbyggda förslag på lösningar där några konsekvenser för människa, samhälle och natur vägs in.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven har **goda** kunskaper om samspelet mellan människa, samhälle och natur, och visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av befolkningsfördelning, migration, klimat, vegetation och klimatförändringar i olika delar av världen. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett **relativt väl** fungerande sätt. Eleven kan undersöka var olika varor och tjänster produceras och konsumeras, och beskriver då **förhållandevis komplexa** geo-

grafiska mönster av handel och kommunikation samt för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om hur dessa mönster ser ut och hur de har förändrats över tid samt orsaker till och konsekvenser av detta. Eleven för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om klimatförändringar och olika förklaringar till dessa samt deras konsekvenser för människa, samhälle och miljö i olika delar av världen.

Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker på ett **relativt väl** fungerande sätt, samt för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om olika källors trovärdighet och relevans. Vid fältstudier använder eleven kartor och andra verktyg på ett **relativt ändamålsenligt** sätt. Eleven har **goda** kunskaper om världsdelarnas namngeografi och visar det genom att med **relativt god** säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt.

Eleven kan resonera om olika ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsfrågor och redogör då för **utvecklade och relativt väl** underbyggda förslag på lösningar där några konsekvenser för människa, samhälle och natur vägs in.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven har **mycket goda** kunskaper om samspelet mellan människa, samhälle och natur, och visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av befolkningsfördelning, migration, klimat, vegetation och klimatförändringar i olika delar av världen. Eleven kan även använda geografiska begrepp på ett **väl** fungerande sätt. Eleven kan undersöka var olika varor och tjänster produceras och konsumeras, och beskriver då **komplexa** geografiska mönster av handel och kommunikation samt för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om hur dessa mönster ser ut och hur de har förändrats över tid samt orsaker till och konsekvenser av detta. Eleven för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om klimatförändringar och olika förklaringar till dessa samt deras konsekvenser för människa, samhälle och miljö i olika delar av världen.

Eleven kan undersöka omvärlden och använder då kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker på ett **väl** fungerande sätt, samt för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om olika källors trovärdighet och relevans. Vid fältstudier använder eleven kartor och andra verktyg på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Eleven har **mycket goda** kunskaper om världsdelarnas namngeografi och visar det genom att med **god** säkerhet beskriva lägen på och storleksrelationer mellan olika geografiska objekt.

Eleven kan resonera om olika ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsfrågor och redogör då för **välutvecklade och väl** underbyggda förslag på lösningar där några konsekvenser för människa, samhälle och natur vägs in.

5.13 HISTORIA

Människans förståelse av det förflutna är inflettad i hennes föreställningar om samtiden och perspektiv på framtiden. På så sätt påverkar det förflutna både våra liv i dag och våra val inför framtiden. Kvinnor och män har i alla tider skapat historiska berättelser för att tolka verkligheten och påverka sin omgivning. Ett historiskt perspektiv ger oss redskap att förstå och förändra vår egen tid.

Syfte

Undervisningen i ämnet historia ska syfta till att eleverna utvecklar såväl kunskaper om historiska sammanhang, som sin historiska bildning och sitt historiemedvetande. Detta innebär en insikt om att det förflutna präglar vår syn på nutiden och därmed uppfattningen om framtiden. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om historiska förhållanden, historiska begrepp och metoder och om hur historia kan användas för olika syften. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar historiska kunskaper om likheter och skillnader i människors levnadsvillkor och värderingar. Därigenom ska eleverna få förståelse för olika kulturella sammanhang och levnadssätt.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig en historisk referensram och en fördjupad förståelse för nutiden. De ska också få möjlighet att utveckla en kronologisk överblick över hur kvinnor och män genom tiderna har skapat och förändrat samhällen och kulturer.

Undervisningen ska stimulera elevernas nyfikenhet på historia och bidra till att de utvecklar kunskaper om hur vi kan veta något om det förflutna genom historiskt källmaterial och möten med platser och människors berättelser. Eleverna ska genom undervisningen även ges förutsättningar att utveckla förmågan att ställa frågor till och värdera källor som ligger till grund för historisk kunskap. Undervisningen ska vidare bidra till att eleverna utvecklar förståelse för att varje tids människor måste bedömas utifrån sin samtids villkor och värderingar.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur historiska berättelser används i samhället och i vardagslivet. Därigenom ska eleverna få olika perspektiv på sina egna och andras identiteter, värderingar och föreställningar.

Genom undervisningen i ämnet historia ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer,
- kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap,
- reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv, och
- använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används.

Centralt innehåll

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 1–3

Att leva tillsammans

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer, till exempel skildringar av familjeliv och skola. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Att flytta inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Normer och regler i elevens livsmiljö, till exempel i skolan och i sportsammanhang.
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.
- Religioner och platser för religionsutövning i närområdet.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben. Namn och läge på världsdelarna samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människans uppkomst, vandringer, samlande och jakt samt införandet av jordbruk.
- Tidsbegreppen stenålder, bronsålder och järnålder.
- Hur forntiden kan iakttas i vår tid genom spår i naturen och i språkliga uttryck.
- Berättelser om gudar och hjältar i antik och nordisk mytologi och hur man kan se på dem i vår egen tid.
- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörd samt några av de vanligaste psalmerna.
- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och matvaror.

- Grundläggande mänskliga rättigheter såsom alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Hur möten, till exempel klassråd, organiseras och genomförs.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information från olika källor: intervjuer, observationer och mätningar. Hur man kan värdera och bearbeta källor och information.
- Rumsuppfattning med hjälp av mentala kartor och fysiska kartor över till exempel närområdet och skolvägar. Storleksrelationer och väderstreck samt rumsliga begrepp, till exempel plats, läge och gräns.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i historia ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 4–6

Kring forntiden och medeltiden, till cirka 1500

- Norden befolkas. De utmärkande dragen för stenåldern, bronsåldern och järnåldern.
- Nordens kulturmöten med övriga Europa och andra delar av världen genom ökad handel och migration, till exempel genom vikingatidens resor och medeltidens handelssystem.
- De nordiska staternas bildande.
- Kristendomens införande i Norden. Religionens betydelse för kulturer och stater i Sverige och de övriga nordiska länderna samt konsekvenser av dessa förändringar för olika människor och grupper.
- Några av de europeiska upptäcktsresorna, deras betydelse och konsekvenser.
- Vad arkeologiska fynd, till exempel myntskatter och fynd av föremål från andra kulturer kan berätta om kulturmöten och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.

Norden och Östersjöriket Sverige, cirka 1500–1700

- Nordens och Östersjöområdets deltagande i ett globalt utbyte, till exempel av handelsvaror, språk och kultur.
- Den svenska statens framväxt och organisation.
- Det svenska Östersjöriket. Orsakerna till dess uppkomst och konsekvenser för olika människor och grupper runt Östersjön. Migration till och från samt inom det svenska riket.

- Reformationen och dess konsekvenser för Sverige och övriga Europa.
- Vad historiska källor, till exempel brev och andra dokument, kan berätta om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män jämfört med i dag.

Ökat utbyte och jordbrukets omvandling, cirka 1700–1850

- Sveriges och Nordens ekonomiska och kulturella globala utbyte, till exempel i form av järnexport och genom resor till Asien.
- Jordbrukets omvandling och dess konsekvenser för människor.
- Den stora folkökningen samt dess orsaker och konsekvenser för olika människor och grupper.
- Framväxten av parlamentarism, partiväsen och nya lagar i Sverige.
- Vad historiska källor, till exempel dagböcker och arkivmaterial, kan berätta om Sveriges historia och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.

Hur historia används och historiska begrepp

- Exempel på hur forntiden, medeltiden, 1500-talet, 1600-talet och 1700-talet kan avläsas i våra dagar genom traditioner, namn, språkliga uttryck, byggnader, städer och gränser.
- Hur historiska personer och händelser, till exempel drottning Kristina, Karl XII och häxprocesserna, har framställts på olika sätt genom olika tolkningar och under skilda tider.
- Vad begreppen förändring, likheter och skillnader, kronologi, orsak och konsekvens, källor och tolkning betyder och hur de används i historiska sammanhang.
- Tidsbegreppen vikingatiden, medeltiden, stormaktstiden och frihetstiden samt olika syn på deras betydelser.

Undervisningen i historia ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 7–9

Forna civilisationer, från förhistorisk tid till cirka 1700

- Jämförelser mellan några högkulturers framväxt och utveckling fram till 1700-talet, till exempel i Afrika, Amerika och Asien.
- Antiken, dess utmärkande drag som epok och dess betydelse för vår egen tid.
- Vad historiska källor från någon högkultur, till exempel i Asien eller Amerika, kan berätta om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.

Industrialisering, samhällsomvandling och idéströmningar, cirka 1700–1900

- Den ökade världshandeln mellan Europa, Asien, Afrika och Amerika.

- Industrialiseringen i Europa och Sverige. Olika historiska förklaringar till industrialiseringen, samt konsekvenser för olika samhällsgruppers och människors levnadsvillkor i Sverige, Norden, Europa och några olika delar av världen. Migration inom och mellan länder.
- Revolutioner och framväxten av nya idéer, samhällsklasser och politiska ideologier.
- Vad historiska källor kan berätta om människors och grupper strävan att påverka och förbättra sina egna och andras levnadsvillkor, till exempel genom uppfinningar, bildandet av fackföreningar och kampen mot slaveri.

Imperialism och världskrig, cirka 1800–1950

- Den europeiska dominansen, imperialism och kolonialism.
- Nationalism och olika former av demokrati och diktatur i Europa och i andra delar av världen.
- De båda världskrigen, deras orsaker och följder. Förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Förintelsen och Gulag.
- Historiska berättelser från skilda delar av världen med skildringar av människors upplevelser av förtryck, till exempel i form av kolonialism, rasism eller totalitär diktatur och motstånd mot detta.

Demokratisering, efterkrigstid och globalisering, cirka 1900 till nutid

- Demokratisering i Sverige. Bildandet av politiska partier, nya folkrörelser, till exempel kvinnorörelsen, och kampen för allmän rösträtt för kvinnor och män. Kontinuitet och förändring i synen på kön, jämställdhet och sexualitet.
- Framväxten av det svenska välfärdssamhället.
- Historiska perspektiv på urfolket samernas och de övriga nationella minoriteternas situation i Sverige.
- Kalla krigets konflikter, Sovjetunionens sönderfall och nya maktförhållanden i världen.
- FN, nordiskt samarbete och framväxten av Europeiska unionen (EU).
- Aktuella konflikter i världen och historiska perspektiv på dessa.
- Hur historiska källor och berättelser om en familjs eller släkts historia speglar övergripande förändringar i människors levnadsvillkor.

Hur historia används och historiska begrepp

- Exempel på hur 1800- och 1900-talet kan avläsas i våra dagar genom traditioner, namn, språkliga uttryck, byggnader, städer och gränser.
- Hur historia kan användas för att skapa eller stärka gemenskaper, till exempel inom familjen, föreningslivet, organisationer och företag.
- Hur historia kan användas för att skapa eller stärka nationella identiteter.

- Hur historia kan användas för att förstå hur den tid som människor lever i påverkar deras villkor och värderingar.
- Vad begreppen kontinuitet och förändring, förklaring, källkritik och identitet betyder och hur de används i historiska sammanhang.
- Några historiska begrepp, till exempel antiken, mellankrigstiden, efterkrigstiden och kalla kriget samt olika syn på deras betydelser.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven har grundläggande kunskaper om några mänskliga rättigheter och barnets rättigheter, och visar det genom att ge exempel på vad de kan innebära i skolan och hemma. Eleven kan samtala om normer och regler i vardagen och ge exempel på varför de kan behövas. Vidare kan eleven beskriva hur möten brukar organiseras och genomföras. Eleven beskriver även några olika betalningsformer och anger vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.

Eleven kan utifrån närområdet beskriva hur naturen och miljön kan påverka var människor bor och arbetar. Eleven anger några viktiga samhällsfunktioner, och ger exempel på yrken och verksamheter i närområdet. Dessutom kan eleven ange några orsaker till att människor flyttar från en plats till en annan, och ge exempel på vad en flytt kan innebära för barn och familjer. Eleven beskriver hur olika handlingar i vardagen kan påverka miljön, och ger utifrån detta förslag på hur man kan bidra till hållbar utveckling. Eleven identifierar riskfyllda platser i närområdets trafikmiljö och ger exempel på hur man kan minska riskerna genom ett säkert beteende i trafiken.

Eleven kan undersöka hemortens historia och ger då exempel på människors levnadsvillkor under olika perioder. Eleven gör då enkla jämförelser mellan livet förr och nu utifrån människors berättelser och olika skildringar. Dessutom beskriver eleven hur man kan iakttä spår av forntiden i naturen och i språkliga uttryck. Eleven kan även beskriva delar av människans tidiga historia genom att ge exempel på människors levnadsvillkor och några viktiga händelser. Vidare kan eleven i viss utsträckning använda tidslinjer och några olika tidsbegrepp för att ange händelser i tid.

Eleven kan samtala om elevnära livsfrågor. Dessutom beskriver eleven några platser för religionsutövning, och kopplar samman dessa med religioner som utövas i närområdet. Eleven kan ge exempel på någon högtid, symbol och central berättelse från kristendomen, islam och judendomen. Eleven återger delar av innehållet i några berättelser ur Bibeln, samt i berättelser om gudar och hjältar i olika myter. Dessutom ger eleven exempel på kristendomens roll i skolan och hemorten förr i tiden.

Eleven kan ta del av enkel information i olika medier och samtala om elevnära samhällsfrågor genom att framföra synpunkter, ge kommentarer och ställa frågor. Eleven kan också söka information om samhället och naturen genom enkla intervjuer, observationer och mätningar, och göra enkla sammanställningar av resultaten så att

innehållet klart framgår. Eleven gör enkla undersökningar av omvärlden, och kan då använda karta, jordglob, väderstreck och rumsliga begrepp för att återge namn och beskriva lägen och storleksrelationer på världsdelarna och andra för eleven betydelsefulla platser och länder.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven har **grundläggande** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Eleven kan undersöka utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då **enkla** samband mellan olika tidsperioder. Eleven visar också hur någon av utvecklingslinjerna har påverkat vår samtid, och motiverar sitt resonemang med **enkla och till viss del** underbyggda hänvisningar till det förflutna. Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra enkla slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då **enkla** resonemang om källornas användbarhet.

Eleven kan tolka och visa på spår av historien i vår tid och föra **enkla** resonemang om varför det finns likheter och skillnader i olika framställningar av historiska händelser, personer och tidsperioder. I studier av historiska förhållanden, skeenden och gestalter såväl som vid användning av källor och i resonemang om hur historia används kan eleven använda historiska begrepp på ett **i huvudsak** fungerande sätt.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven har **goda** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Eleven kan undersöka utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då **förhållandevis komplexa** samband mellan olika tidsperioder. Eleven visar också hur någon av utvecklingslinjerna har påverkat vår samtid, och motiverar sitt resonemang med **utvecklade och relativt väl** underbyggda hänvisningar till det förflutna. Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra enkla slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då **utvecklade** resonemang om källornas användbarhet.

Eleven kan tolka och visa på spår av historien i vår tid och föra **utvecklade** resonemang om varför det finns likheter och skillnader i olika framställningar av historiska händelser, personer och tidsperioder. I studier av historiska förhållanden, skeenden

och gestalter såväl som vid användning av källor och i resonemang om hur historia används kan eleven använda historiska begrepp på ett **relativt väl** fungerande sätt.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven har **mycket goda** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar. Eleven kan undersöka utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då **komplexa** samband mellan olika tidsperioder. Eleven visar också hur någon av utvecklingslinjerna har påverkat vår samtid, och motiverar sitt resonemang med **välutvecklade och väl** underbyggda hänvisningar till det förflutna. Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra enkla slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då **välutvecklade** resonemang om källornas användbarhet.

Eleven kan tolka och visa på spår av historien i vår tid och föra **välutvecklade och nyanserade** resonemang om varför det finns likheter och skillnader i olika framställningar av historiska händelser, personer och tidsperioder. I studier av historiska förhållanden, skeenden och gestalter såväl som vid användning av källor och i resonemang om hur historia används kan eleven använda historiska begrepp på ett **väl** fungerande sätt.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven har **grundläggande** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar, samt om Förintelsen och andra folk-mord. Dessutom förklarar eleven hur människors villkor och värderingar kan påverkas av den tid de lever i. Eleven kan undersöka några utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då **enkla** samband mellan olika tidsperioder. Eleven anger också någon tänkbar fortsättning på dessa utvecklingslinjer och motiverar sitt resonemang med **enkla och till viss del** underbyggda hänvisningar till det förflutna och nuet.

Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra **enkla och till viss del** underbyggda slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om hur historia har använts och kan användas i några olika sammanhang och för olika syften, samt hur skilda föreställ-

ningar om det förflutna kan leda till olika uppfattningar i nutiden, och vilka konsekvenser det kan få. I studier av historiska förhållanden, skeenden och gestalter såväl som vid användning av källor och i resonemang om hur historia används kan eleven använda historiska begrepp på ett i **huvudsak** fungerande sätt.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven har **goda** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar, samt om Förintelsen och andra folkmord. Dessutom förklarar eleven hur människors villkor och värderingar kan påverkas av den tid de lever i. Eleven kan undersöka några utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då **förhållandevis komplexa** samband mellan olika tidsperioder. Eleven anger också någon tänkbar fortsättning på dessa utvecklingslinjer och motiverar sitt resonemang med **utvecklade och relativt väl** underbyggda hänvisningar till det förflutna och nuet.

Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra **utvecklade och relativt väl** underbyggda slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om hur historia har använts och kan användas i några olika sammanhang och för olika syften, samt hur skilda föreställningar om det förflutna kan leda till olika uppfattningar i nutiden, och vilka konsekvenser det kan få. I studier av historiska förhållanden, skeenden och gestalter såväl som vid användning av källor och i resonemang om hur historia används kan eleven använda historiska begrepp på ett **relativt väl** fungerande sätt.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven har **mycket goda** kunskaper om historiska förhållanden, skeenden och gestalter under olika tidsperioder. Eleven visar det genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar, samt om Förintelsen och andra folkmord. Dessutom förklarar eleven hur människors villkor och värderingar kan påverkas av

den tid de lever i. Eleven kan undersöka några utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor och beskriver då **komplexa** samband mellan olika tidsperioder. Eleven anger också någon tänkbar fortsättning på dessa utvecklingslinjer och motiverar sitt resonemang med **välutvecklade och väl** underbyggda hänvisningar till det förflutna och nuet.

Eleven kan använda historiskt källmaterial för att dra **välutvecklade och väl** underbyggda slutsatser om människors levnadsvillkor, och för då **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om källornas trovärdighet och relevans. Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om hur historia har använts och kan användas i några olika sammanhang och för olika syften, samt hur skilda föreställningar om det förflutna kan leda till olika uppfattningar i nutiden, och vilka konsekvenser det kan få. I studier av historiska förhållanden, skeenden och gestalter såväl som vid användning av källor och i resonemang om hur historia används kan eleven använda historiska begrepp på ett **väl** fungerande sätt.

5.14 RELIGIONSKUNSKAP

Människor har i alla tider och alla samhällen försökt att förstå och förklara sina levnadsvillkor och de sociala sammanhang som de ingår i. Religioner och andra livsåskådningar är därför centrala inslag i den mänskliga kulturen. I dagens samhälle, som är präglad av mångfald, är kunskaper om religioner och andra livsåskådningar viktiga för att skapa ömsesidig förståelse mellan människor.

Syfte

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om religioner och andra livsåskådningar i det egna samhället och på andra håll i världen. Genom undervisningen ska eleverna bli uppmärksamma på hur människor inom olika religiösa traditioner lever med, och uttrycker, sin religion och tro på olika sätt. Undervisningen ska allsidigt belysa vilken roll religioner kan spela i samhället, både i fredssträvanden och konflikter, för att främja social sammanhållning och som orsak till segregation.

Undervisningen ska även ge kunskap om och förståelse för hur kristna traditioner har påverkat det svenska samhället och dess värderingar.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att kunna tolka kulturella uttryck med anknytning till religiösa traditioner. Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskap om hur man kritiskt granskar källor och samhällsfrågor med koppling till religioner och andra livsåskådningar.

Undervisningen ska stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt. På så sätt ska undervisningen skapa förutsättningar för eleverna att utveckla en personlig livshållning och förståelse för sitt eget och andra människors sätt att tänka och leva.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur olika religioner och livsåskådningar ser på frågor som rör kön, jämställdhet, sexualitet och relationer. Eleverna ska vidare ges förutsättningar att kunna analysera och ta ställning i etiska och moraliska frågor. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur människors värderingar hänger samman med religioner och andra livsåskådningar. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar beredskap att handla ansvarsfullt i förhållande till sig själva och sin omgivning.

Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- analysera kristendomen, andra religioner och livsåskådningar samt olika tolkningar och bruk inom dessa,
- analysera hur religioner påverkar och påverkas av förhållanden och skeenden i samhället,
- reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet,

- resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller, och
- söka information om religioner och andra livsåskådningar och värdera källornas relevans och trovärdighet.

Centralt innehåll

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 1–3

Att leva tillsammans

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer, till exempel skildringar av familjeliv och skola. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Att flytta inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Normer och regler i elevens livsmiljö, till exempel i skolan och i sportsammanhang.
- Trafikregler och hur man beter sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.
- Religioner och platser för religionsutövning i närområdet.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben. Namn och läge på världsdelarna samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människans uppkomst, vandringar, samlande och jakt samt införandet av jordbruk.
- Tidsbegreppen stenålder, bronsålder och järnålder.
- Hur forntiden kan iakttas i vår tid genom spår i naturen och i språkliga uttryck.

- Berättelser om gudar och hjältar i antik och nordisk mytologi och hur man kan se på dem i vår egen tid.
- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörd samt några av de vanligaste psalmerna.
- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och matvaror.
- Grundläggande mänskliga rättigheter såsom alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Hur möten, till exempel klassråd, organiseras och genomförs.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information från olika källor: intervjuer, observationer och mätningar. Hur man kan värdera och bearbeta källor och information.
- Rumsuppfattning med hjälp av mentala kartor och fysiska kartor över till exempel närområdet och skolvägar. Storleksrelationer och väderstreck samt rumsliga begrepp, till exempel plats, läge och gräns.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i religionskunskap ska behandla följande centrala innehåll I årskurs 4–6

Religioner och andra livsåskådningar

- Ritualer och religiöst motiverade levnadsregler samt heliga platser och rum i kristendomen och i de andra världsreligionerna islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Centrala tankegångar bakom ritualer, levnadsregler och heliga platser i kristendomen och de andra världsreligionerna, till exempel som de uttrycks i religiösa berättelser i Bibeln och andra urkunder.
- Berättelser från fornskandinavisk och äldre samisk religion.
- Begreppen religion och livsåskådning.

Religion och samhälle

- Kristendomens betydelse för värderingar och kultur i det svenska samhället förr och nu. Kristna högtider och traditioner med koppling till kyrkoåret, till exempel sånger och psalmer.
- Hur spår av fornskandinavisk religion kan iakttas i dagens samhälle.

Identitet och livsfrågor

- Hur olika livsfrågor, till exempel vad som är viktigt i livet och vad det innebär att vara en bra kamrat, skildras i populärkulturen.
- Hur olika livsfrågor, till exempel synen på kärlek och vad som händer efter döden, skildras i religioner och andra livsåskådningar.
- Vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för människors identitet, livsstil och grupptillhörighet.

Etik

- Några etiska begrepp, till exempel rätt och orätt, jämlikhet och solidaritet.
- Vardagliga moraliska frågor som rör flickors och pojkars identiteter och roller, jämställdhet, sexualitet, sexuell läggning samt utanförskap och kränkning.
- Frågor om vad ett bra liv kan vara och vad det kan innebära att göra gott.

Undervisningen i religionskunskap ska behandla följande centrala innehåll I årskurs 7–9

Religioner och andra livsåskådningar

- Centrala tankegångar och urkunder inom kristendomen samt utmärkande drag för kristendomens tre stora inriktningar: protestantism, katolicism och ortodoxi.
- Centrala tankegångar och urkunder i världsreligionerna islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Varierande tolkningar och bruk inom världsreligionerna i dagens samhälle.
- Huvuddragen i världsreligionernas historia.
- Nya religiösa rörelser, nyreligiositet och privatreligiositet samt hur detta tar sig uttryck.
- Sekulära livsåskådningar, till exempel humanism.

Religion och samhälle

- Kristendomen i Sverige. Från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.
- Sambandet mellan samhälle och religion i olika tider och på olika platser.
- Religionernas roll i några aktuella politiska skeenden och konflikter utifrån ett kritiskt förhållningssätt.
- Konflikter och möjligheter i sekulära och pluralistiska samhällen, till exempel i frågor om religionsfrihet, sexualitet och synen på jämställdhet.

Identitet och livsfrågor

- Hur olika livsfrågor, till exempel meningen med livet, relationer, kärlek och sexualitet, skildras i populärkulturen.

- Hur religioner och andra livsåskådningar kan forma människors identiteter och livsstilar.
- Riter, till exempel namngivning och konfirmation, och deras funktion vid formandet av identiteter och gemenskaper i religiösa och sekulära sammanhang.

Etik

- Vardagliga moraliska dilemman. Analys och argumentation utifrån etiska modeller, till exempel konsekvens- och pliktetik.
- Föreställningar om det goda livet och den goda människan kopplat till olika etiska resonemang, till exempel dygdetik.
- Etiska frågor samt människosynen i några religioner och andra livsåskådningar.
- Etiska begrepp som kan kopplas till frågor om hållbar utveckling, mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar, till exempel frihet och ansvar.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven har grundläggande kunskaper om några mänskliga rättigheter och barnets rättigheter, och visar det genom att ge exempel på vad de kan innebära i skolan och hemma. Eleven kan samtala om normer och regler i vardagen och ge exempel på varför de kan behövas. Vidare kan eleven beskriva hur möten brukar organiseras och genomföras. Eleven beskriver även några olika betalningsformer och anger vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.

Eleven kan utifrån närområdet beskriva hur naturen och miljön kan påverka var människor bor och arbetar. Eleven anger några viktiga samhällsfunktioner och ger exempel på yrken och verksamheter i närområdet. Dessutom kan eleven ange några orsaker till att människor flyttar från en plats till en annan och ge exempel på vad en flytt kan innebära för barn och familjer. Eleven beskriver hur olika handlingar i vardagen kan påverka miljön och ger utifrån detta förslag på hur man kan bidra till hållbar utveckling. Eleven identifierar riskfyllda platser i närområdets trafikmiljö och ger exempel på hur man kan minska riskerna genom ett säkert beteende i trafiken.

Eleven kan undersöka hemortens historia och ger då exempel på människors levnadsvillkor under olika perioder. Eleven gör då enkla jämförelser mellan livet förr och nu utifrån människors berättelser och olika skildringar. Dessutom beskriver eleven hur man kan iakttä spår av forntiden i naturen och i språkliga uttryck. Eleven kan även beskriva delar av människans tidiga historia genom att ge exempel på människors levnadsvillkor och några viktiga händelser. Vidare kan eleven i viss utsträckning använda tidslinjer och några olika tidsbegrepp för att ange händelser i tid.

Eleven kan samtala om elevnära livsfrågor. Dessutom beskriver eleven några platser för religionsutövning och kopplar samman dessa med religioner som utövas i närområdet. Eleven kan ge exempel på någon högtid, symbol och central berättelse från kristen-

domen, islam och judendomen. Eleven återger delar av innehållet i några berättelser ur Bibeln samt i berättelser om gudar och hjältar i olika myter. Dessutom ger eleven exempel på kristendomens roll i skolan och hemorten förr i tiden.

Eleven kan ta del av enkel information i olika medier och samtala om elevnära samhällsfrågor genom att framföra synpunkter, ge kommentarer och ställa frågor. Eleven kan också söka information om samhället och naturen genom enkla intervjuer, observationer och mätningar och göra enkla sammanställningar av resultaten så att innehållet klart framgår. Eleven gör enkla undersökningar av omvärlden och kan då använda karta, jordglob, väderstreck och rumsliga begrepp för att återge namn och beskriva lägen och storleksrelationer på världsdelarna och andra för eleven betydelsefulla platser och länder.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven har **grundläggande** kunskaper om några heliga platser eller rum, ritualer och levnadsregler som hör till världsreligionerna och visar det genom att föra **enkla** resonemang om likheter och skillnader mellan några religioner. Eleven visar även på enkla samband mellan konkreta religiösa uttryck och centrala tankegångar inom världsreligionerna. Eleven kan beskriva några grundläggande drag i fornskandinavisk och samisk religion och ger även exempel på hur fornskandinavisk religion kan iaktas i dagens samhälle. Eleven kan redogöra för några kristna högtider och traditioner och göra **enkla** jämförelser mellan kristendomens betydelse för svenskt kultur- och samhällsliv förr och nu. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om hur livsfrågor skildras i olika sammanhang och vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för olika människor på ett sätt som **till viss del för resonemanget framåt**.

Eleven kan föra **enkla** resonemang om vardagliga moraliska frågor och vad det kan innebära att göra gott. Eleven gör då reflektioner som **i huvudsak hör till ämnet** och använder några etiska begrepp på ett **i huvudsak** fungerande sätt. Eleven kan söka information om religioner och andra livsåskådningar och använder då olika typer av källor på ett **i huvudsak** fungerande sätt samt för **enkla** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven har **goda** kunskaper om några heliga platser eller rum, ritualer och levnadsregler som hör till världsreligionerna och visar det genom att föra **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader mellan några religioner. Eleven visar även på enkla samband mellan konkreta religiösa uttryck och centrala tankegångar inom världsreligionerna.

Eleven kan beskriva några grundläggande drag i fornskandinavisk och samisk religion och ger även exempel på hur fornskandinavisk religion kan iakttas i dagens samhälle. Eleven kan redogöra för några kristna högtider och traditioner och göra **utvecklade** jämförelser mellan kristendomens betydelse för svenskt kultur- och samhällsliv förr och nu. Eleven kan också föra **utvecklade** resonemang om hur livsfrågor skildras i olika sammanhang och vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för olika människor på ett sätt som **för resonemanget framåt**.

Eleven kan föra **utvecklade** resonemang om vardagliga moraliska frågor och vad det kan innebära att göra gott. Eleven gör då reflektioner som **för resonemanget framåt** och använder några etiska begrepp på ett **relativt väl** fungerande sätt. Eleven kan söka information om religioner och andra livsåskådningar och använder då olika typer av källor på ett **relativt väl** fungerande sätt samt för **utvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven har **mycket goda** kunskaper om några heliga platser eller rum, ritualer och levnadsregler som hör till världsreligionerna och visar det genom att föra **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader mellan några religioner. Eleven visar även på enkla samband mellan konkreta religiösa uttryck och centrala tankegångar inom världsreligionerna. Eleven kan beskriva några grundläggande drag i fornskandinavisk och samisk religion och ger även exempel på hur fornskandinavisk religion kan iakttas i dagens samhälle. Eleven kan redogöra för några kristna högtider och traditioner och göra **välutvecklade och nyanserade** jämförelser mellan kristendomens betydelse för svenskt kultur- och samhällsliv förr och nu. Eleven kan också föra **välutvecklade och nyanserade** resonemang om hur livsfrågor skildras i olika sammanhang och vad religioner och andra livsåskådningar kan betyda för olika människor på ett sätt som **för resonemanget framåt och fördjupar eller breddar det**.

Eleven kan föra **välutvecklade** resonemang om vardagliga moraliska frågor och vad det kan innebära att göra gott. Eleven gör då reflektioner som **för resonemanget framåt och fördjupar eller breddar det** och använder några etiska begrepp på ett **väl** fungerande sätt. Eleven kan söka information om religioner och andra livsåskådningar och använder då olika typer av källor på ett **väl** fungerande sätt samt för **välutvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven har **grundläggande** kunskaper om kristendomen och de andra världsreligionerna och visar det genom att **beskriva** centrala tankegångar, urkunder och konkreta religiösa uttryck och handlingar inom religionerna. Dessutom för eleven **enkla** resonemang om likheter och skillnader inom och mellan några religioner och andra livsåskådningar. Eleven kan utifrån undersökningar om hur religioner kan påverkas av och påverka samhälleliga förhållanden och skeenden beskriva **enkla** samband med **enkla och till viss del** underbyggda resonemang. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om hur livsfrågor skildras i olika sammanhang och hur identiteter kan formas av religioner och andra livsåskådningar på ett sätt som **till viss del för resonemanget framåt**.

Eleven kan resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar genom att föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang och använda etiska begrepp och modeller på ett i **huvudsak** fungerande sätt. Eleven kan söka information om religioner och andra livsåskådningar och använder då olika typer av källor på ett i **huvudsak** fungerande sätt samt för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven har **goda** kunskaper om kristendomen och de andra världsreligionerna och visar det genom att **förklara och visa på samband mellan** centrala tankegångar, urkunder och konkreta religiösa uttryck och handlingar inom religionerna. Dessutom för eleven **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader inom och mellan några religioner och andra livsåskådningar. Eleven kan utifrån undersökningar om hur religioner kan påverkas av och påverka samhälleliga förhållanden och skeenden beskriva **förhållandevis komplexa** samband med **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang. Eleven kan också föra **utvecklade** resonemang om hur livsfrågor skildras i olika sammanhang och hur identiteter kan formas av religioner och andra livsåskådningar på ett sätt som **för resonemanget framåt**.

Eleven kan resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar genom att föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang och använda etiska begrepp och modeller på ett **relativt väl** fungerande sätt. Eleven kan söka information om religioner och andra livsåskådningar och använder då olika typer av källor på ett **relativt väl** fungerande sätt samt för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven har **mycket goda** kunskaper om kristendomen och de andra världsreligionerna och visar det genom att **förklara och visa på samband och generella mönster kring** centrala tankegångar, urkunder och konkreta religiösa uttryck och handlingar inom religionerna. Dessutom för eleven **välutvecklade och nyanserade** resonemang om likheter och skillnader inom och mellan några religioner och andra livsåskådningar. Eleven kan utifrån undersökningar om hur religioner kan påverkas av och påverka samhälleliga förhållanden och skeenden beskriva **komplexa** samband med **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang. Eleven kan också föra **välutvecklade och nyanserade** resonemang om hur livsfrågor skildras i olika sammanhang och hur identiteter kan formas av religioner och andra livsåskådningar på ett sätt som **för resonemanget framåt och fördjupar eller breddar det**.

Eleven kan resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar genom att föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang och använda etiska begrepp och modeller på ett **väl** fungerande sätt. Eleven kan söka information om religioner och andra livsåskådningar och använder då olika typer av källor på ett **väl** fungerande sätt samt för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

5.15 SAMHÄLLSKUNSKAP

Människor har alltid varit beroende av att samarbeta när de skapar och utvecklar samhällen. I dag står människor i olika delar av världen inför både möjligheter och problem kopplade till globalisering, interkulturella relationer och hållbar samhällsutveckling. Kunskaper om samhället ger oss verktyg så att vi kan orientera oss och ta ansvar för vårt handlande i en komplex värld.

Syfte

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I en sådan helhetssyn är sociala, ekonomiska, miljömässiga, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. På så sätt ska eleverna utveckla förståelse för sina egna och andra människors levnadsvillkor, betydelsen av jämställdhet, hur olika intressen och åsikter uppstår och kommer till uttryck och hur olika aktörer försöker påverka samhällsutvecklingen.

Undervisningen ska ge eleverna verktyg att hantera information i vardagsliv och studier och kunskaper om hur man söker och värderar information från olika källor. Genom undervisningen ska eleverna också ges förutsättningar att utveckla kunskaper om hur man kritiskt granskar samhällsfrågor och samhällsstrukturer. Eleverna ska vidare ges möjlighet att utveckla kunskaper om samhällsvetenskapliga begrepp och modeller.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer och arbetssätt. Den ska också bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om, och förmågan att reflektera över, värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utifrån personliga erfarenheter och aktuella händelser uttrycka och pröva sina ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Därigenom ska eleverna stimuleras att engagera sig och delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor.

Genom undervisningen i ämnet samhällskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar,
- analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv,
- analysera samhällsstrukturer med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller,

- uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv,
- söka information om samhället från medier, internet och andra källor och värdera deras relevans och trovärdighet,
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

Centralt innehåll

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll

I årskurs 1–3

Att leva tillsammans

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer, till exempel skildringar av familjeliv och skola. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Att flytta inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Normer och regler i elevens livsmiljö, till exempel i skolan och i sportsammanhang.
- Trafikregler och hur man betar sig i trafiken på ett säkert sätt.

Att leva i närområdet

- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Kristendomens roll i skolan och på hemorten förr i tiden.
- Religioner och platser för religionsutövning i närområdet.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.

Att leva i världen

- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben. Namn och läge på världsdelarna samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Människans uppkomst, vandringer, samlande och jakt samt införandet av jordbruk.
- Tidsbegreppen stenålder, bronsålder och järnålder.

- Hur forntiden kan iakttas i vår tid genom spår i naturen och i språkliga uttryck.
- Berättelser om gudar och hjältar i antik och nordisk mytologi och hur man kan se på dem i vår egen tid.
- Några högtider, symboler och berättelser inom kristendom, islam och judendom. Några berättelser ur Bibeln och deras innebörd samt några av de vanligaste psalmerna.
- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och matvaror.
- Grundläggande mänskliga rättigheter såsom alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Hur möten, till exempel klassråd, organiseras och genomförs.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information från olika källor: intervjuer, observationer och mätningar. Hur man kan värdera och bearbeta källor och information.
- Rumsuppfattning med hjälp av mentala kartor och fysiska kartor över till exempel närområdet och skolvägar. Storleksrelationer och väderstreck samt rumsliga begrepp, till exempel plats, läge och gräns.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll I årskurs 4–6

Individer och gemenskaper

- Familjen och olika samlevnadsformer. Sexualitet, könsroller och jämställdhet.
- Sociala skyddsnet för barn i olika livssituationer, i skolan och i samhället.
- Urfolket samerna och övriga nationella minoriteter i Sverige. De nationella minoriteternas rättigheter.

Information och kommunikation

- Informationsspridning, reklam och opinionsbildning i olika medier. Hur sexualitet och könsroller framställs i medier och populärkultur.
- Hur man urskiljer budskap, avsändare och syfte i olika medier med ett källkritiskt förhållningssätt.

Rättigheter och rättsskipning

- Samhällets behov av lagstiftning, några olika lagar och påföljder samt kriminalitet och dess konsekvenser för individen, familjen och samhället.
- De mänskliga rättigheterna, deras innebörd och betydelse, inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.

Samhällsresurser och fördelning

- Privatekonomi och relationen mellan arbete, inkomst och konsumtion.
- Det offentligas ekonomi. Vad skatter är och vad kommuner, landsting och stat använder skattepengarna till.
- Ekonomiska villkor för barn i Sverige och i olika delar av världen. Några orsaker till, och konsekvenser av, välstånd och fattigdom.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Vad demokrati är och hur demokratiska beslut fattas. Det lokala beslutsfattandet, till exempel i elevråd och föreningar. Hur individer och grupper kan påverka beslut.
- Politiska val och partier i Sverige. Riksdagen och regeringen och deras olika uppdrag. Politiska skiljelinjer i aktuella politiska frågor som har betydelse för eleven.

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll i årskurs 7–9

Individer och gemenskaper

- Ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas, till exempel av socioekonomisk bakgrund, kön och sexuell läggning.
- Sveriges befolkning, dess storlek, sammansättning och geografiska fördelning. Konsekvenser av detta, till exempel socialt, kulturellt och ekonomiskt.
- Svenska välfärdsstrukturer och hur de fungerar, till exempel sjukvårdssystemet, pensionssystemet och arbetslöshetsförsäkringen. Vilket ekonomiskt ansvar som vilar på enskilda individer och familjer och vad som finansieras genom gemensamma medel.
- Immigration till Sverige förr och nu. Integration och segregation i samhället.

Information och kommunikation

- Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare av samhällets maktstrukturer.
- Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel en dagstidnings olika delar. Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet.
- Möjligheter och risker förknippade med internet och kommunikation via elektroniska medier.

Rättigheter och rättsskipning

- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Deras innebörd och betydelse samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Olika organisationers arbete för att främja mänskliga rättigheter.
- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen.
- De nationella minoriteterna och samernas ställning som urfolk i Sverige samt vad deras särställning och rättigheter innebär.
- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter.
- Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Hur normuppfattning och lagstiftning påverkar varandra. Kriminalitet, våld och organiserad brottslighet. Kriminalvårdens uppgifter och brottsoffers situation.

Samhällsresurser och fördelning

- Hur hushållens, företagens och det offentliga ekonomi hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få för individer och grupper.
- Hur länders och regioners ekonomier hänger samman och hur olika regioners ekonomier förändras i en globaliserad värld.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel arbetsmiljö och arbetsrätt. Utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap i ett globalt samhälle. Några orsaker till individens val av yrke och till löneskillnader.
- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Politiska ideologier och hur skiljelinjerna i det svenska partiväsendet har utvecklats.
- Sveriges politiska system med Europeiska unionen, riksdag, regering, landsting och kommuner. Var olika beslut fattas och hur de påverkar individer, grupper och samhället i stort. Sveriges grundlagar.
- Några olika stats- och styrelseskick i världen.
- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag, andra former av internationell konflikthantering och folkrätten i väpnade konflikter.
- Europeiskt och nordiskt samarbete, dess bakgrund och innehåll.

- Individens och gruppernas möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling samt hur man inom ramen för den demokratiska processen kan påverka beslut.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven har grundläggande kunskaper om några mänskliga rättigheter och barnets rättigheter och visar det genom att ge exempel på vad de kan innebära i skolan och hemma. Eleven kan samtala om normer och regler i vardagen och ge exempel på varför de kan behövas. Vidare kan eleven beskriva hur möten brukar organiseras och genomföras. Eleven beskriver även några olika betalningsformer och anger vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.

Eleven kan utifrån närområdet beskriva hur naturen och miljön kan påverka var människor bor och arbetar. Eleven anger några viktiga samhällsfunktioner och ger exempel på yrken och verksamheter i närområdet. Dessutom kan eleven ange några orsaker till att människor flyttar från en plats till en annan och ge exempel på vad en flytt kan innebära för barn och familjer. Eleven beskriver hur olika handlingar i vardagen kan påverka miljön och ger utifrån detta förslag på hur man kan bidra till hållbar utveckling. Eleven identifierar riskfyllda platser i närområdets trafikmiljö och ger exempel på hur man kan minska riskerna genom ett säkert beteende i trafiken.

Eleven kan undersöka hemortens historia och ger då exempel på människors levnadsvillkor under olika perioder. Eleven gör då enkla jämförelser mellan livet förr och nu utifrån människors berättelser och olika skildringar. Dessutom beskriver eleven hur man kan iaktta spår av forntiden i naturen och i språkliga uttryck. Eleven kan även beskriva delar av människans tidiga historia genom att ge exempel på människors levnadsvillkor och några viktiga händelser. Vidare kan eleven i viss utsträckning använda tidslinjer och några olika tidsbegrepp för att ange händelser i tid.

Eleven kan samtala om elevnära livsfrågor. Dessutom beskriver eleven några platser för religionsutövning och kopplar samman dessa med religioner som utövas i närområdet. Eleven kan ge exempel på någon högtid, symbol och central berättelse från kristendomen, islam och judendomen. Eleven återger delar av innehållet i några berättelser ur Bibeln samt i berättelser om gudar och hjältar i olika myter. Dessutom ger eleven exempel på kristendomens roll i skolan och hemorten förr i tiden.

Eleven kan ta del av enkel information i olika medier och samtala om elevnära samhällsfrågor genom att framföra synpunkter, ge kommentarer och ställa frågor. Eleven kan också söka information om samhället och naturen genom enkla intervjuer, observationer och mätningar och göra enkla sammanställningar av resultaten så att innehållet klart framgår. Eleven gör enkla undersökningar av omvärlden och kan då använda karta, jordglob, väderstreck och rumsliga begrepp för att återge namn och beskriva lägen och storleksrelationer på världsdelarna och andra för eleven betydelsefulla platser och länder.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven har **grundläggande** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **i huvudsak** fungerande sätt. Eleven kan utifrån något givet exempel föra **enkla** resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människors möjligheter att påverka.

Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver då **enkla** samband med **enkla och till viss del** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i elevnära samhällsfrågor med **enkla** resonemang och **till viss del** underbyggda argument. Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och barnets rättigheter och ger exempel på vad rättigheterna kan betyda för barn i olika delar av världen.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra **enkla** resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut tas i elevnära sammanhang. Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett **i huvudsak** fungerande sätt och för **enkla** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven har **goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **förhållandevis komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **relativt väl** fungerande sätt. Eleven kan utifrån något givet exempel föra **utvecklade** resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människors möjligheter att påverka.

Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv och beskriver då **förhållandevis komplexa** samband med **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i elevnära samhällsfrågor med **utvecklade** resonemang och **relativt väl** underbyggda argument. Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och barnets rättigheter och ger exempel på vad rättigheterna kan betyda för barn i olika delar av världen.

Eleven har **goda** kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra **utvecklade** resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut tas i elevnära sammanhang. Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett **relativt väl** fungerande sätt och för **utvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven har **mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **komplexa** samband inom olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp på ett **väl** fungerande sätt. Eleven kan utifrån något givet exempel föra **välutvecklade och nyanserade** resonemang dels om hur individer och grupper kan påverka beslut på olika nivåer, dels om förhållanden som begränsar människors möjligheter att påverka.

Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur något perspektiv, och beskriver då **komplexa** samband med **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i elevnära samhällsfrågor med **välutvecklade** resonemang och **väl** underbyggda argument. Eleven redogör för innebörden av de mänskliga rättigheterna och barnets rättigheter och ger exempel på vad rättigheterna kan betyda för barn i olika delar av världen.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om vad demokrati är och hur demokratiska beslutsprocesser fungerar och visar det genom att föra **välutvecklade och nyanserade** resonemang om hur demokratiska värden och principer kan kopplas till hur beslut tas i elevnära sammanhang. Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett **väl** fungerande sätt och för **välutvecklade** resonemang om informationens och källornas användbarhet.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven har **grundläggande** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **enkla** samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett **i huvudsak** fungerande sätt. Eleven kan föra **enkla** resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då **enkla**

samband mellan olika faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då **enkla** samband med **enkla och till viss del** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **enkla** resonemang och **till viss del** underbyggda argument och kan då i **viss** utsträckning växla mellan olika perspektiv. Eleven redogör för de mänskliga rättigheternas innebörd och betydelse och ger exempel på hur de kränks och främjas i olika delar av världen. Dessutom kan eleven redogöra för de nationella minoriteterna och deras särställning och rättigheter.

Eleven har **grundläggande** kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra **enkla** resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande. Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett **i huvudsak** fungerande sätt och för **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven har **goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **förhållandevis komplexa** samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett **relativt väl** fungerande sätt. Eleven kan föra **relativt väl utvecklade** resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då **förhållandevis komplexa** samband mellan olika faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då **förhållandevis komplexa** samband med **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **utvecklade** resonemang och **relativt väl** underbyggda argument och kan då i **förhållandevis stor** utsträckning växla mellan olika perspektiv. Eleven redogör för de mänskliga rättigheternas innebörd och betydelse och ger exempel på hur de kränks och främjas i olika delar av världen. Dessutom kan eleven redogöra för de nationella minoriteterna och deras särställning och rättigheter.

Eleven har **goda** kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra **utvecklade** resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande. Eleven

kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett **relativt väl** fungerande sätt och för **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven har **mycket goda** kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då **komplexa** samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett **väl** fungerande sätt. Eleven kan föra **välutvecklade och nyanserade** resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då **komplexa** samband mellan olika faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då **komplexa** samband med **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med **välutvecklade** resonemang och **väl** underbyggda argument och kan då i **stor** utsträckning växla mellan olika perspektiv. Eleven redogör för de mänskliga rättigheternas innebörd och betydelse och ger exempel på hur de kränks och främjas i olika delar av världen. Dessutom kan eleven redogöra för de nationella minoriteterna och deras särställning och rättigheter.

Eleven har **mycket goda** kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra **välutvecklade och nyanserade** resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande. Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett **väl** fungerande sätt och för **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

5.16 SAMISKA

Samerna är vårt lands enda urfolk och samiskan är officiellt språk i Sverige, Norge och Finland. Det samiska språket är en viktig kulturbärare som uttrycker gemensamma erfarenheter, värden och kunskaper och förenar samerna tvärs över gränserna i Sápmi/ Sábmme/Saepmie. Kunskaper i samiska och svenska och kunskaper om den samiska kulturen stärker den egna identiteten och möjliggör deltagande i både det samiska och det svenska samhället.

Syfte

Undervisningen i ämnet samiska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om det samiska språket samt kunskaper om den samiska kulturen. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en funktionell tvåspråkighet, sin förståelse av omvärlden och sin identitet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa, skriva och samtala på samiska. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att möta och utveckla kunskaper om samiska texter i olika genrer liksom om nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleverna ska genom undervisningen även ges förutsättningar att utveckla kunskaper om bilder, filmer och musik med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla en språklig säkerhet i tal och skrift och tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i tal och skrift, liksom en medvetenhet om hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang. Eleverna ska också ges möjligheter att utveckla kunskaper för att kunna göra jämförelser mellan samiskan och andra språk.

Genom undervisningen i ämnet ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om det samiska språkets historia och utveckling. Eleverna ska genom undervisningen även ges möjlighet att utveckla sin kulturella identitet. Undervisningen ska därför bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om samisk historia, samiska näringar och traditioner samt om samiska samhällsstrukturer.

Genom undervisningen i ämnet samiska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- förstå olika former av talad samiska,
- läsa och tolka innehållet i olika texter för skilda syften,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer, samt
- reflektera över sociala, historiska och kulturella företeelser i det samiska samhället.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3, inom ramen för samiska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Skrivande av texter om för eleven välbekanta ämnen.
- Samiska alfabetet.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, sagor och sägner, samt texter med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.
- Faktatexter för barn med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.

Språkbruk

- Likheter och skillnader mellan elevens talspråk och skriftspråket.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter, samt ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel dialektord och släktbenämningar.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella samiska boendeformer, färdssätt och näringar i form av renskötsel, jakt och fiske.
- Samiskt kulturarv i form av olika slöjdarter och musik.
- Språkområden i Sverige där elevens egen språkvarietet talas.

I årskurs 4–6, inom ramen för samiska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.

- Skrivande av berättande texter och faktatexter med hjälp av texternas typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Språkets struktur med meningsbyggnad, stavningsregler, ords böjningsmönster och ordklasser.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser, vardagliga företeelser och händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, sagor och sägner. Berättande och poetiska texter som belyser samers villkor, traditioner och samiska uttrycksformer.
- Faktatexter för barn och unga med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.

Språkbruk

- Likheter och skillnader mellan elevens talspråk och skriftspråket.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter, samt ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel ord som beskriver naturen.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Renskötselåret samt olika sätt att fiska och jaga.
- Samiskt kulturarv i form av slöjdade bruks- och konstföremål, musik samt koltar från området där elevernas språkvarietet talas.
- Nord-, lule- och sydsamiska språkområden i Sápmi/Sábme/Saepmie och elevens språkliga ursprung.

I årskurs 7–9, inom ramen för samiska som förstaspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att tolka och analysera texter från olika medier.
- Skrivande av olika typer av texter med hjälp av deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Samiskans struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.

- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse, till exempel ordböcker i tryckt och digital form.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om för eleven välbekanta ämnen, samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.
- Olika former för muntligt återberättande, beskrivande och reflekterande, samt muntliga presentationer med anpassning av språket till situation och mottagare.
- Talad nord-, lule- och sydsamiska.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till samiska traditioner och företeelser. Texter som belyser samers villkor, identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Likheter och skillnader mellan elevens talspråk och skriftspråket.
- Ord och begrepp för samiska traditioner, näringar och samhällsstrukturer, samt samiskt kulturarv.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella näringar och samiska institutioner och organisationer. Sametinget, dess verksamhet och funktion.
- Några samiska författare och deras verk.
- Traditionell och modern jojk och annan samisk musik.
- Samiskans ursprung och utveckling.

I årskurs 1–3, inom ramen för samiska som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter
- Skrivande av olika slags enkla texter med bildstöd.
- Samiska alfabetet.
- Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal, frågor och svar, samt hälsningsfraser och presentationer av sig själv.
- Uttal, stavelser och satsmelodi.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, sagor och sägner, samt texter med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer.
- Faktatexter för barn med anknytning till samiska traditioner och uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel släktbenämningar.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella samiska boendeformer, färdssätt och näringar i form av renkötsel, jakt och fiske.
- Samiskt kulturarv i form av olika slöjdarter och musik.
- Språkområden i Sverige där elevens egen språkvarietet talas.

I årskurs 4–6, inom ramen för samiska som andraspråk*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Skrivande av berättande texter och faktatexter. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Samiskans struktur med meningsbyggnad, stavningsregler, ords böjningsmönster och ordklasser.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga händelser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.
- Uttal, stavelser och satsmelodi.

Texter

- Berättande och poetiska texter för barn och unga i form av skönlitteratur, sagor och sägner. Berättande och poetiska texter som belyser samers villkor, traditioner och samiska uttrycksformer.

- Faktatexter för barn och unga med anknytning till samiska traditioner, företeelser och uttrycksformer.

Språkbruk

- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel ord som beskriver naturen.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Renskötselåret, samt olika sätt att jaga och fiska.
- Samiskt kulturarv i form av slöjdade bruks- och konstföremål, musik samt koltar från området där elevernas språkvarietet talas.
- Nord-, lule- och sydsamiska språkområden i Sápmi/Sábme/Saepmie och elevens språkliga ursprung.

I årskurs 7–9, inom ramen för samiska som andraspråk

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Skrivande av olika typer av texter med deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.
- Samiskans struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
- Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse, till exempel ordböcker i tryckt och digital form.

Tala, lyssna och samtala

- Samtal om för eleven välbekanta ämnen, samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.
- Olika former för muntligt återberättande, beskrivande och reflekterande, samt muntliga presentationer med anpassning av språket till situation och mottagare.
- Talad nord-, lule- och sydsamiska.

Texter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna, samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till samiska traditioner. Skönlitteratur som belyser samers villkor, identitets- och livsfrågor.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Ord och begrepp som är specifika för samiska miljöer, till exempel vädertecken och märkesdagar.

Samisk kultur

- Samers levnadssätt i dag med utgångspunkt i historia och kulturarv. Traditionella näringar och samiska institutioner och organisationer. Sametinget, dess verksamhet och funktion.
- Några samiska författare och deras verk.
- Traditionell och modern jojk och annan samisk musik.
- Samiskans ursprung och utveckling.

Kunskapskrav

Inom ramen för samiska som förstaspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **i huvudsak** fungerande sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **begripligt** innehåll och **viss** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och **enkel** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar, egna formuleringar och **viss** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **enkelt** sätt. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samisk kultur genom att ge **enkla** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **relativt väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **ändamålsenligt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt tydligt** innehåll och **relativt god** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och **utvecklade** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **relativt god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **utvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **utvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan samtala om och diskutera bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter på ett sätt som **väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till mottagaren. Genom att på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **tydligt** innehåll och **god** språklig variation. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och **välutvecklad** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **väl** fungerande struktur **välutvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **välutvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **enkla** och sakliga argument på ett sätt som **till viss del** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **i huvudsak** fungerande sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **viss** språklig variation och **enkel** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **enkel** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar och förklaringar samt **enkelt** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om **tydligt framträdande** budskap i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling, genom att jämföra samiska med något annat språk och beskriva **tydligt framträdande skillnader** mellan språken samt föra **enkla och delvis** underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samisk kultur genom att ge **enkla** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **enkla** jämförelser med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **relativt väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt god** språklig variation och **utvecklade** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **utvecklade** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **utvecklade** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **goda** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling, genom att jämföra samiska med något annat språk och beskriva **tydligt framträdande likheter och skillnader** mellan språken samt föra **utvecklade** och underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan

nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **utvecklade** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **utvecklade** jämförelser med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **väl** utvecklar samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till situationen och mottagaren. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **god** språklig variation och **välutvecklad** anpassning till texttyp. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **välutvecklad** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **väl fungerande** struktur, **välutvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **välutvecklat** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna eller är dolda** i olika verk. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling, genom att jämföra samiska med något annat språk, beskriva **likheter och strukturella skillnader** mellan språken samt föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om

orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **utvecklade** jämförelser med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Inom ramen för samiska som andraspråk

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan med ett **i huvudsak** fungerande ord- och begreppsförråd presentera muntlig information, samt även samtala om bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande inledning, innehåll och avslutning. Genom att på ett **i huvudsak fungerande** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva enkla texter med **begripligt** innehåll. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och **enkel** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar, egna formuleringar och **viss** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **enkelt** sätt. Dessutom kan eleven på ett **i huvudsak fungerande sätt** söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samisk kultur genom att ge **enkla** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan med ett **relativt väl** fungerande ord- och begreppsförråd presentera muntlig information, samt även samtala om bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som **relativt väl** upprätthåller samtalet. Dessutom kan

eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande inledning, innehåll och avslutning. Genom att på ett **ändamålsenligt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva enkla texter med **relativt tydligt** innehåll. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och **utvecklade** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **relativt god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra enkla och **relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **utvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **utvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **utvecklade** och **relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan med ett **väl** fungerande ord- och begreppsförråd presentera muntlig information, samt även samtala om bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som **väl** upprätthåller samtalet. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande inledning, innehåll och avslutning. Genom att på ett **ändamålsenligt** och **effektivt** sätt använda olika hjälpmedel för kommunikation förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva enkla texter med **tydligt** innehåll. Eleven använder då grundläggande regler för stavning, meningsbyggnad och ordböjning med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och **välutvecklade** handling. Dessutom kan eleven presentera information i form av faktatexter med **väl** fungerande struktur, **välutvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar **med god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Eleven kan utifrån egna erfarenheter och referensramar tolka och föra **enkla och väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk, och även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **välutvecklat** sätt. Dessutom kan eleven på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur faktatexter.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av betydelsefulla traditioner, kulturella uttryck och språkområden knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och konsekvenser av hur det samiska samhället har förändrats.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **enkla** och sakliga argument på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga framställningar med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk samt **viss** anpassning till situation och mottagare. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **i huvudsak fungerande** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **begripligt** innehåll och **viss** språklig variation. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **enkel** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **i huvudsak** fungerande struktur, **enkla** beskrivningar och förklaringar samt **enkelt** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk. Eleven kan även på ett **i huvudsak fungerande** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling, genom att jämföra samiska med något annat språk och beskriva **tydligt framträdande skillnader** mellan språken samt föra **enkla och delvis** underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **grundläggande** kunskaper om samisk kultur genom att ge **enkla** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie.

Eleven kan också föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **enkla** jämförelser till motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **relativt väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga framställningar med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **relativt god** anpassning till situation och mottagare. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **relativt tydligt** innehåll och **relativt god** språklig variation. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **relativt god säkerhet**. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **utvecklad** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med **relativt väl** fungerande struktur, **utvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **utvecklat** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk. Eleven kan även på ett **ändamålsenligt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **goda** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling genom att jämföra samiska med något annat språk och beskriva **tydligt framträdande likheter och skillnader** mellan språken samt föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **utvecklade** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **utvecklade** jämförelser med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade** och sakliga argument på ett sätt som **väl** upprätthåller samtalet eller diskussionen. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga framställningar med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk samt **god** anpassning till situation och mottagare. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt förtydligar och levandegör eleven framställningens budskap.

Eleven kan skriva texter med **tydligt** innehåll och **god** språklig variation. I sina texter använder eleven grundläggande regler för språkriktighet med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **välutvecklade** uppbyggnad. Dessutom kan eleven presentera fakta och värderingar i form av olika slags sakprosa med en **väl** fungerande struktur, **välutvecklade** beskrivningar och förklaringar samt **välutvecklade** och fungerande ämnesrelaterat språk.

Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk. Eleven kan även på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt söka och välja ut information ur olika slags sakprosa.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samiskan, dess ursprung och utveckling genom att jämföra samiska med något annat språk, beskriva **likheter och strukturella skillnader** mellan språken samt föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om vad dessa kan bero på. Eleven kan också beskriva och ge exempel på skillnader mellan nord-, lule- och sydsamiska varieteter i talad form. Eleven visar **mycket goda** kunskaper om samisk kultur genom att ge **välutvecklade** beskrivningar av centrala kulturella uttryck, historiska skeenden och samhällsfrågor knutna till Sápmi/Sábme/Saepmie. Eleven kan också föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om orsaker till och tänkbara konsekvenser av aktuella samiska samhällsfrågor. Eleven gör då **välutvecklade och nyanserade** jämförelser med motsvarande företeelser hos något annat urfolk.

5.17 SLÖJD

Att tillverka föremål och bearbeta material med hjälp av redskap är ett sätt för människor att tänka och uttrycka sig. Slöjdande är en form av skapande som innebär att finna konkreta lösningar inom hantverkstradition och design utifrån behov i olika situationer. Slöjd innebär manuellt och intellektuellt arbete i förening vilket utvecklar kreativitet, och stärker tilltron till förmågan att klara uppgifter i det dagliga livet. Dessa förmågor är betydelsefulla för både individers och samhällets utveckling.

Syfte

Undervisningen i ämnet slöjd ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i olika hantverk och förmågan att arbeta med olika material och uttrycksformer. Eleverna ska ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat. På så sätt ska undervisningen bidra till att väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material och att ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om färg, form, funktion och konstruktion och om hur dessa kunskaper kan kombineras med medvetna val av material och teknik. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med begrepp som beskriver arbetsprocesser, redskap och slöjdföremåls estetiska uttryck. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om arbetsmiljö och säkerhetsfrågor och om hur man väljer och hanterar material för att främja en hållbar utveckling.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar medvetenhet om estetiska traditioner och uttryck samt förståelse för slöjd, hantverk och design från olika kulturer och tidsperioder.

Genom undervisningen i ämnet slöjd ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formge och framställa föremål i olika material med hjälp av lämpliga redskap, verktyg och hantverkstekniker,
- välja och motivera tillvägagångssätt i slöjdarbetet utifrån syftet med arbetet och utifrån kvalitets- och miljöaspekter,
- analysera och värdera arbetsprocesser och resultat med hjälp av slöjdspecifika begrepp, och
- tolka slöjdföremåls estetiska och kulturella uttryck.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper och användningsområden.
- Handverktyg och redskap, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Enkla former av några hantverkstekniker, till exempel metalltrådsarbete, sågning och tovning.
- Enkla skisser och arbetsbeskrivningar, hur de kan läsas, följas och kopplas till enkla beräkningar.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och muntlig värdering av arbetsprocessen.
- Utforskande av materialens, redskapens och verktygens möjligheter.

Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer

- Berättelser som inspirationskällor och förebilder för egna idéer och skapande.
- Hur färg, form och material påverkar slöjdföremåls uttryck.

Slöjden i samhället

- Slöjdföremåls funktion och betydelse som bruks- och prydnadsföremål.
- Några slöjdmaterials ursprung, till exempel ull och svenska träslag.

I årskurs 4–6

Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper, deras användningsområden och kombinationsmöjligheter.
- Handverktyg, redskap och maskiner, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Några former av hantverkstekniker, till exempel virkning och urholkning. Begrepp som används i samband med de olika teknikerna.
- Två- och tredimensionella skisser, modeller, mönster och arbetsbeskrivningar och hur de kan läsas, följas och kopplas till matematiska beräkningar.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och värdering av arbetsprocessen. Hur delarna i arbetsprocessen samverkar till en helhet.

- Undersökande av olika materials och hantverksteknikers möjligheter.
- Dokumentation av arbetsprocessen i ord och bild, till exempel i en loggbok.

Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer

- Hantverk och slöjdtraditioner från olika kulturer som inspirationskällor och förebilder för egna idéer och skapande.
- Hur olika kombinationer av färg, form och material påverkar slöjdföremåls estetiska uttryck.
- Hur symboler och färger används inom barn- och ungdomskulturer och vad de signalerar.

Slöjden i samhället

- Slöjdvärksamhetens betydelse för individen och samhället, historiskt och i nutid.
- Resurshushållning, till exempel genom reparationer och återanvändning av material.

I årskurs 7–9

Slöjdens material, redskap och hantverkstekniker

- Metall, textil och trä, deras kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material, till exempel nyproducerade och återanvända material.
- Handverktyg, redskap och maskiner, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Utvecklade former av hantverkstekniker, till exempel gjutning, vävning och svarvning. Begrepp som används i samband med dessa.
- Två- och tredimensionella skisser, modeller, mönster och arbetsbeskrivningar och hur de kan läsas, följas och kopplas till matematiska beräkningar.
- Arbetsmiljö och ergonomi, till exempel ljudnivå och arbetsställningar.

Slöjdens arbetsprocesser

- Slöjdarbetets olika delar: idéutveckling, överväganden, framställning och värdering och hur delarna i arbetsprocessen samverkar och påverkar resultatet.
- Undersökande av olika materials form, funktion och konstruktionsmöjligheter.
- Dokumentation i ord och bild av arbetsprocessen och resultatet.

Slöjdens estetiska och kulturella uttrycksformer

- Arkitektur, konst och design som inspirationskällor och förebilder vid bearbetning av egna idéer.
- Egen formgivning med hjälp av olika material, färger och former.
- Mode och trender, vad dessa uttryck signalerar och hur de påverkar individen.

- Slöjd och hantverk i Sverige och andra länder som uttryck för etnisk och kulturell identitet.

Slöjden i samhället

- Design, konsthantverk, hemslöjd och andra slöjdformer i det offentliga rummet.
- Olika material och hur de produceras utifrån ett hållbarhetsperspektiv.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **enkelt och delvis** genomarbetat sätt formge och framställa enkla slöjdföremål i olika material utifrån instruktioner. I arbetet med några hantverkstekniker kan eleven använda handverktyg, redskap och maskiner på ett säkert och i **huvudsak fungerande** sätt. Utifrån syftet med slöjdarbetet och någon miljöaspekt väljer eleven tillvägagångssätt och ger **enkla** motiveringar till sina val. Eleven kan i slöjdarbetet **bidra till att utveckla** idéer med hjälp av erbjudet inspirationsmaterial. Under arbetsprocessen **bidrar eleven till att formulera och välja handlingsalternativ som leder framåt**.

Eleven kan ge **enkla** omdömen om sin arbetsinsats och hur den har påverkat slöjdföremålets kvalitet. Dessutom tolkar eleven slöjdföremåls uttryck och för då **enkla** resonemang om symboler, färg, form och material.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **utvecklat och relativt väl** genomarbetat sätt formge och framställa enkla slöjdföremål i olika material utifrån instruktioner. I arbetet med några hantverkstekniker kan eleven använda handverktyg, redskap och maskiner på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Utifrån syftet med slöjdarbetet och någon miljöaspekt väljer eleven tillvägagångssätt och ger **utvecklade** motiveringar till sina val. Eleven kan i slöjdarbetet **utveckla** idéer med hjälp av erbjudet inspirationsmaterial. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som efter någon bearbetning leder framåt**.

Eleven kan ge **utvecklade** omdömen om sin arbetsinsats och hur den har påverkat slöjdföremålets kvalitet. Dessutom tolkar eleven slöjdföremåls uttryck och för då **utvecklade** resonemang om symboler, färg, form och material.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan på ett **välutvecklat och väl** genomarbetat sätt formge och framställa enkla slöjdföremål i olika material utifrån instruktioner. I arbetet med några hantverkstekniker kan eleven använda handverktyg, redskap och maskiner på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Utifrån syftet med slöjdarbetet och någon miljöaspekt väljer eleven tillvägagångssätt och ger **välutvecklade** motiveringar till sina val. Eleven kan i slöjdarbetet **utveckla** idéer med hjälp av erbjudet inspirationsmaterial **och sådant som eleven själv har sökt upp**. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som leder framåt**.

Eleven kan ge **välutvecklade** omdömen om sin arbetsinsats och hur den har påverkat slöjdföremålets kvalitet. Dessutom tolkar eleven slöjdföremåls uttryck och för då **välutvecklade** resonemang om symboler, färg, form och material.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **enkelt och delvis** genomarbetat sätt formge och framställa slöjdföremål i olika material utifrån **instruktioner**. I slöjdarbetet kan eleven använda handverktyg, redskap och maskiner på ett säkert och **i huvudsak fungerande** sätt. Utifrån syftet med slöjdarbetet och kvalitets- och miljöaspekter väljer eleven tillvägagångssätt och ger **enkla** motiveringar till sina val. Eleven kan i slöjdarbetet **bidra till att utveckla** idéer med hjälp av erbjudet inspirationsmaterial. Dessutom kan eleven **pröva** hur material och hantverkstekniker kan kombineras med hänsyn till föremålets form och funktion. Under arbetsprocessen **bidrar eleven till att formulera och välja handlingsalternativ som leder framåt**.

Eleven kan ge **enkla** omdömen om arbetsprocessen med **viss** användning av slöjdspecifika begrepp och visar då på enkla samband mellan form, funktion och kvalitet. Dessutom tolkar eleven slöjdföremåls uttryck och för då **enkla** resonemang med kopplingar till egna erfarenheter samt trender och traditioner i olika kulturer.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **utvecklat och relativt väl** genomarbetat sätt formge och framställa slöjdföremål i olika material utifrån **instruktioner och delvis egna** initiativ. I slöjd-

arbetet kan eleven använda handverktyg, redskap och maskiner på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt. Utifrån syftet med slöjdarbetet och kvalitets- och miljöaspekter väljer eleven tillvägagångssätt och ger **utvecklade** motiveringar till sina val. Eleven kan i slöjdarbetet **utveckla** idéer med hjälp av erbjudet inspirationsmaterial. Dessutom kan eleven **pröva och ompröva** hur material och hantverkstekniker kan kombineras med hänsyn till föremålets form och funktion. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som efter någon bearbetning leder framåt**.

Eleven kan ge **utvecklade** omdömen om arbetsprocessen med **relativt god** användning av slöjdspecifika begrepp och visar då på enkla samband mellan form, funktion och kvalitet. Dessutom tolkar eleven slöjdföremåls uttryck och för då **utvecklade** resonemang med kopplingar till egna erfarenheter samt trender och traditioner i olika kulturer.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan på ett **välutvecklat och väl** genomarbetat sätt formge och framställa slöjdföremål i olika material utifrån **instruktioner och egna initiativ**. I slöjdarbetet kan eleven använda handverktyg, redskap och maskiner på ett säkert och **ändamålsenligt** sätt **med precision**. Utifrån syftet med slöjdarbetet och kvalitets- och miljöaspekter väljer eleven tillvägagångssätt och ger **välutvecklade** motiveringar till sina val. Eleven kan i slöjdarbetet **utveckla** idéer med hjälp av erbjudet inspirationsmaterial **och sådant som eleven själv har sökt upp**. Dessutom kan eleven **systematiskt pröva och ompröva** hur material och hantverkstekniker kan kombineras med hänsyn till föremålets form och funktion. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som leder framåt**.

Eleven kan ge **välutvecklade** omdömen om arbetsprocessen med **god** användning av slöjdspecifika begrepp och visar då på enkla samband mellan form, funktion och kvalitet. Dessutom tolkar eleven slöjdföremåls uttryck och för då **välutvecklade** resonemang med kopplingar till egna erfarenheter samt trender och traditioner i olika kulturer.

5.18 SVENSKA

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Syfte

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, historia och utveckling samt om hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om och tilltro till den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket.

Undervisningen ska även bidra till att eleverna får möta och bekanta sig med såväl de nordiska grannspråken som de nationella minoritetsspråken.

Genom undervisningen i ämnet svenska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,

- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer, och
- söka information från olika källor och värdera dessa.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Enkla former för textbearbetning, till exempel att i efterhand gå igenom sin text och göra förtydliganden.
- Handstil och att skriva på dator.
- Språkets struktur med stor och liten bokstav, punkt, frågetecken och utropstecken samt stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Alfabetet och alfabetisk ordning.
- Sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Att lyssna och återberätta i olika samtalsituationer.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande om vardagsnära ämnen för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationer.
- Berättande i olika kulturer, under olika tider och för skilda syften.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn från olika tider och skilda delar av världen. Texter i form av rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Berättande och poetiska texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt litterära personbeskrivningar.
- Några skönlitterära barnboksförfattare och illustratörer.
- Beskrivande och förklarande texter, till exempel faktatexter för barn, och hur deras innehåll kan organiseras.
- Instruerande texter, till exempel spelinstruktioner och arbetsbeskrivningar, och hur de kan organiseras med logisk ordning och punktuppställning i flera led.

- Texter som kombinerar ord och bild, till exempel film, interaktiva spel och webbtexter.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel att skriva ned något man talat om.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på tonfall och ords nyanser.
- Skillnader mellan tal- och skriftspråk, till exempel att talet kan förstärkas genom röstläge och kroppsspråk.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbsidor för barn.
- Källkritik, hur texters avsändare påverkar innehållet.

I årskurs 4–6

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.
- Handstil samt att skriva, disponera och redigera texter för hand och med hjälp av dator.
- Språkets struktur med meningsbyggnad, huvudsatser, bisatser, stavningsregler, skiljetecken, ords böjningsformer och ordklasser. Textuppbyggnad med hjälp av sambandsord.
- Hur man använder ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Att argumentera i olika samtalsituationer och beslutsprocesser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från vardag och skola. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Texter i form av skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Berättande texters budskap, språkliga drag och typiska uppbyggnad med parallellhandling och tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.
- Några skönlitterärt betydelsefulla barn- och ungdomsboksförfattare och deras verk.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel faktatexter, arbetsbeskrivningar, reklam och insändare. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexer, interaktiva spel och tv-program. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man skriver till och med vilket syfte, till exempel skillnaden mellan att skriva ett personligt sms och att skriva en faktatext.
- Språkbruk i Sverige och Norden. Några varianter av regionala skillnader i talad svenska. Några kännetecknande ord och begrepp i de nordiska språken samt skillnader och likheter mellan dem. Vilka de nationella minoritetsspråken är.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på internet.
- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningsätt.

I årskurs 7–9*Läsa och skriva*

- Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syften, avsändare och sammanhang.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.

- Redigering och disposition av texter med hjälp av dator. Olika funktioner för språkbehandling i digitala medier.
- Språkets struktur med stavningsregler, skiljetecken, ordklasser och satsdelar.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Att leda ett samtal, formulera och bemöta argument samt sammanfatta huvuddragen i vad som sagts.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från skola och samhällsliv. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte och mottagare. Olika hjälpmedel, till exempel digitala verktyg, för att planera och genomföra muntliga presentationer.

Berättande texter och sakprosatexter

- Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Skönlitteratur som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Lyrik, dramatik, sagor och myter.
- Språkliga drag, uppbyggnad och berättarperspektiv i skönlitteratur för ungdomar och vuxna. Parallellhandling, tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar, inre och yttre dialoger.
- Några skönlitterära genrer och hur de stilistiskt och innehållsligt skiljer sig ifrån varandra.
- Några skönlitterärt betydelsefulla ungdoms- och vuxenboksförfattare från Sverige, Norden och övriga världen och deras verk, samt de historiska och kulturella sammanhang som verken har tillkommit i.
- Beskrivande, förklarande, utredande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar, vetenskapliga texter, arbetsbeskrivningar och blogginlägg. Texternas syften, innehåll, uppbyggnad och språkliga drag.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, och deras språkliga och dramaturgiska komponenter. Hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i tv-serier, teaterföreställningar och webbtexter.
- Kombinationer av olika texttyper till nya texter, till exempel informerande texter med inslag av argumentation.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära genom att identifiera nyckelord och föra anteckningar.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.

- Nya ord i språket, till exempel lånord.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Språkets betydelse för att utöva inflytande och för den egna identitetsutvecklingen.
- Etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och sammanhang.
- Språkbruk i Sverige och Norden. Några varianter av regionalt färgat talspråk i Sverige och olika språk i Norden. Några kännetecknande ord och begrepp samt skillnader och likheter mellan de olika språken.
- Språkbruk genom tiderna. De nationella minoritetsspråken i Sverige och deras ställning i samhället.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man citerar och gör källhänvisningar.
- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1

Eleven kan läsa meningar i enkla, bekanta och elevnära texter genom att använda ljudningsstrategi och helordsläsning på ett delvis fungerande sätt. Genom att kommentera och återge någon för eleven viktig del av innehållet på ett enkelt sätt visar eleven begynnande läsförståelse. Med stöd av bilder eller frågor kan eleven också uppmärksamma när det uppstår problem med läsningen av ord eller med förståelse av sammanhanget och prövar då att läsa om och korrigera sig själv. I samtal om texter som eleven lyssnat till kan eleven föra enkla resonemang om texters tydligt framträdande innehåll och jämföra detta med egna erfarenheter.

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven kan läsa bekanta och elevnära texter med flyt genom att använda lässtrategier på ett i huvudsak fungerande sätt. Genom att kommentera och återge några för eleven viktiga delar av innehållet på ett enkelt sätt visar eleven grundläggande läsförståelse. Dessutom kan eleven föra enkla resonemang om tydligt framträdande budskap i texterna och relatera detta till egna erfarenheter.

Eleven kan skriva enkla texter med läslig handstil och på dator. I texterna kan eleven använda stor bokstav, punkt och frågetecken samt stava ord som eleven själv ofta använder och som är vanligt förekommande i elevnära texter. De berättande texter

eleven skriver har tydlig inledning, handling och avslutning. Eleven kan söka information ur någon anvisad källa och återger då grundläggande delar av informationen i enkla former av faktatexter. Texterna innehåller grundläggande ämnesspecifika ord och begrepp som används så att innehållet klart framgår. Genom att kombinera sina texter med bilder kan eleven förtydliga och förstärka sina budskap. Dessutom kan eleven utifrån givna frågor ge enkla omdömen om sina egna och andras texter samt utifrån respons bearbeta och förtydliga sina texter på ett enkelt sätt.

Eleven kan samtala om elevnära frågor och ämnen genom att ställa frågor, ge kommentarer och framföra egna åsikter. När eleven berättar om vardagliga händelser beskriver eleven dem så att innehållet tydligt framgår. Dessutom kan eleven ge och ta enkla muntliga instruktioner.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **flyt** genom att använda lässtrategier på ett **i huvudsak fungerande** sätt. Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter, tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk samt på ett **enkelt** sätt beskriva sin upplevelse av läsningen.

Eleven kan skriva olika slags texter med **begripligt** innehåll och **i huvudsak** fungerande struktur samt **viss** språklig variation. I texterna använder eleven grundläggande regler för stavning, skiljetecken och språkriktighet med **viss** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och **enkel** handling. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **avgränsat** urval av källor och för då **enkla** resonemang om informationens användbarhet. Sammanställningarna innehåller **enkla** beskrivningar, egna formuleringar och **viss** användning av ämnesspecifika ord och begrepp. Genom att kombinera text med olika estetiska uttryck så att de samspelar på ett **i huvudsak fungerande** sätt kan eleven förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan eleven ge **enkla** omdömen om texters innehåll och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet och kvalitet på ett **i huvudsak** fungerande sätt.

Eleven kan samtala om bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som till **viss del** upprätthåller samtalet. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga redogörelser med **i huvudsak** fungerande inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare. Eleven kan ge exempel på nationella minoritetsspråk, föra enkla resonemang om språkliga varianter inom svenskan samt ge exempel på tydligt framträdande språkliga likheter och skillnader mellan svenskan och närliggande språk.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **gott flyt** genom att använda lässtrategier på ett **ändamålsenligt** sätt. Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter, tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk samt på ett **utvecklat** sätt beskriva sin upplevelse av läsningen.

Eleven kan skriva olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll och **relativt väl** fungerande struktur samt **förhållandevis god** språklig variation. I texterna använder eleven grundläggande regler för stavning, skiljetecken och språkriktighet med **relativt god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och **utvecklad** handling. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **avgränsat** urval av källor och för då **utvecklade** resonemang om informationens användbarhet. Sammanställningarna innehåller **utvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **relativt god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp. Genom att kombinera text med olika estetiska uttryck så att de samspelar på ett **ändamålsenligt** sätt kan eleven förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan eleven ge **utvecklade** omdömen om texters innehåll och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet och kvalitet på ett **relativt väl** fungerande sätt.

Eleven kan samtala om bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som upprätthåller samtalet **relativt väl**. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga redogörelser med **relativt väl** fungerande inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare. Eleven kan ge exempel på nationella minoritetsspråk, föra enkla resonemang om språkliga varianter inom svenskan samt ge exempel på tydligt framträdande språkliga likheter och skillnader mellan svenskan och närliggande språk.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **mycket gott flyt** genom att använda lässtrategier på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kom-

mentera centrala delar med **god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter, tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk samt på ett **välutvecklat** sätt beskriva sin upplevelse av läsningen.

Eleven kan skriva olika slags texter med **tydligt** innehåll och **väl** fungerande struktur samt **god** språklig variation. I texterna använder eleven grundläggande regler för stavning, skiljetecken och språkriktighet med **god** säkerhet. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och **välutvecklad** handling. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **avgränsat** urval av källor och för då **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet. Sammanställningarna innehåller **välutvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp. Genom att kombinera text med olika estetiska uttryck så att de samspelar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt kan eleven förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan eleven ge **välutvecklade** omdömen om texters innehåll och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet och kvalitet **på ett väl** fungerande sätt.

Eleven kan samtala om bekanta ämnen genom att ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som upprätthåller samtalet **väl**. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga redogörelser med **väl** fungerande inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare. Eleven kan ge exempel på nationella minoritetsspråk, föra enkla resonemang om språkliga varianter inom svenskan samt ge exempel på tydligt framträdande språkliga likheter och skillnader mellan svenskan och närliggande språk.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter med **flyt** genom att, på ett **i huvudsak fungerande** sätt, välja och använda lässtrategier utifrån olika texters särdrag. Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll med **viss** koppling till tidsaspekter, orsakssamband och andra texter visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor, tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om **tydligt framträdande budskap** i olika verk. Eleven kan också föra **enkla** resonemang om verket med kopplingar till dess upphovsman. Eleven drar då **till viss del** underbyggda slutsatser om hur verket har påverkats av det historiska och kulturella sammanhang som det har tillkommit i.

Eleven kan skriva olika slags texter med **viss** språklig variation, **enkel** textbinding samt **i huvudsak** fungerande anpassning till texttyp, språkliga normer och strukturer. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **enkel** uppbyggnad. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **avgränsat** urval av källor och för då **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Sammanställningarna innehåller **enkla** beskrivningar och förklaringar, **enkelt**

ämnesrelaterat språk samt i **huvudsak** fungerande struktur, citat och källhänvisningar. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett i **huvudsak fungerande** sätt kan eleven förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan eleven ge **enkla** omdömen om texters innehåll och uppbyggnad och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet, kvalitet och uttrycksfullhet på ett i **huvudsak** fungerande sätt.

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **enkla och till viss del** underbyggda argument på ett sätt som **till viss del för samtalen och diskussionerna framåt**. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga redogörelser med i **huvudsak** fungerande struktur och innehåll och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om svenska språkets historia, ursprung och särdrag samt jämföra med närliggande språk och beskriva tydligt framträdande likheter och skillnader.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter med **gott flyt** genom att, på ett **ändamålsenligt** sätt, välja och använda lässtrategier utifrån olika texters särdrag. Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll med **relativt god** koppling till tidsaspekter, orsakssamband och andra texter visar eleven **god** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor, tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna** i olika verk. Eleven kan också föra **utvecklade** resonemang om verket med kopplingar till dess upphovsman. Eleven drar då **relativt väl** underbyggda slutsatser om hur verket har påverkats av det historiska och kulturella sammanhang som det har tillkommit i.

Eleven kan skriva olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **utvecklad** textbindning samt **relativt väl** fungerande anpassning till texttyp, språkliga normer och strukturer. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **relativt komplex** uppbyggnad. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **relativt varierat** urval av källor och för då **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Sammanställningarna innehåller **utvecklade** beskrivningar och förklaringar, **utvecklat** ämnesrelaterat språk samt **relativt väl** fungerande struktur, citat och källhänvisningar. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt** sätt kan eleven förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan

eleven ge **utvecklade** omdömen om texters innehåll och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet, kvalitet och uttrycksfullhet på ett **relativt väl** fungerande sätt.

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade och relativt väl** underbyggda argument på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt**. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga redogörelser med **relativt väl** fungerande struktur och innehåll och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om svenska språkets historia, ursprung och särdrag samt jämföra med närliggande språk och beskriva tydligt framträdande likheter och skillnader.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatekter med **mycket gott flyt** genom att, på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt, välja och använda lässtrategier utifrån olika texters särdrag. Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll med **god** koppling till tidsaspekter, orsakssamband och andra texter visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter, olika livsfrågor och omvärldsfrågor, tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna eller är dolda** i olika verk. Eleven kan också föra **välutvecklade och nyanserade** resonemang om verket med kopplingar till dess upphovsman. Eleven drar då **väl** underbyggda slutsatser om hur verket har påverkats av det historiska och kulturella sammanhang som det har tillkommit i.

Eleven kan skriva olika slags texter med **god** språklig variation, **välutvecklad** textbindning samt **väl** fungerande anpassning till texttyp, språkliga normer och strukturer. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **komplex** uppbyggnad. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **varierat** urval av källor och för då **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Sammanställningarna innehåller **välutvecklade och nyanserade** beskrivningar och förklaringar, **välutvecklat** ämnesrelaterat språk samt **väl** fungerande struktur, citat och källhänvisningar. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt kan eleven förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan eleven ge **välutvecklade och nyanserade** omdömen om texters innehåll och uppbyggnad och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet, kvalitet och uttrycksfullhet på ett **väl** fungerande sätt.

Eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen genom att ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade och väl** underbyggda argument på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga redogörelser med **väl** fungerande struktur och innehåll och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om svenska språkets historia, ursprung och särdrag samt jämföra med närliggande språk och beskriva tydligt framträdande likheter och skillnader.

5.19 SVENSKA SOM ANDRASPRÅK

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.

Syfte

Undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om svenska språket. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt svenska tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära. Undervisningen ska ge eleverna rika möjligheter att kommunicera på svenska utifrån sin kunskapsnivå, utan att ställa för tidiga krav på språklig korrekthet.

Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva på svenska. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.

I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt svenska språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om svenska språket, dess normer, uppbyggnad, uttal, ord och begrepp samt om hur språkbruk varierar beroende på sociala sammanhang och medier. På så sätt ska undervisningen bidra till att stärka elevernas medvetenhet om och tilltro till den egna språkliga och kommunikativa förmågan. Undervisningen ska också bidra till att eleverna får förståelse för att sättet man kommunicerar på kan få konsekvenser för andra människor. Därigenom ska eleverna ges förutsättningar att ta ansvar för det egna språkbruket.

Genom undervisningen i ämnet svenska som andraspråk ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften,

- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- välja och använda språkliga strategier,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer, och
- söka information från olika källor och värdera dessa.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Enkla former för textbearbetning, till exempel att i efterhand gå igenom sin text och göra förtydliganden.
- Handstil och att skriva på dator.
- Språkets struktur med stor och liten bokstav, punkt, frågetecken och utropstecken, ords böjningsformer och meningsbyggnad samt stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter.
- Alfabetet och alfabetisk ordning.
- Läsriktning samt bokstävers form och ljud i jämförelse med modersmålet.
- Sambandet mellan ljud och bokstav.

Tala, lyssna och samtala

- Strategier för att lyssna, förstå och muntligt göra sig förstådd i situationer när det egna svenska språket inte räcker till.
- Att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande om vardagsnära ämnen för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationer.
- Berättande i olika kulturer, under olika tider och för skilda syften.
- Uttal, betoning och satsmelodi samt uttalets betydelse för att göra sig förstådd.
- Svenska språkets uttal i jämförelse med modersmålet.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn. Texter i form av rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Berättande och poetiska texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.

- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning.
- Beskrivande och förklarande texter, till exempel faktatexter för barn, och hur deras innehåll kan organiseras.
- Instruerande texter, till exempel spelinstruktioner och arbetsbeskrivningar, och hur de kan organiseras med logisk ordning och punktuppställning i flera led.
- Texter som kombinerar ord och bild, till exempel film, interaktiva spel och webbtexter.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel att skriva ned något man talat om.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på tonfall och ords nyanser.
- Vardagliga ords betydelseomfång och kategorisering i jämförelse med elevens modersmål, till exempel att flera ord på ett språk motsvaras av ett ord på ett annat språk.
- Skillnader mellan tal- och skriftspråk, till exempel att talet kan förstärkas genom röstläge och kroppsspråk.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbsidor för barn.
- Källkritik, hur texters avsändare påverkar innehållet.

I årskurs 4–6

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både det uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.
- Handstil samt att skriva, disponera och redigera texter för hand och med hjälp av dator.
- Språkets struktur med meningsbyggnad, huvudsatser, bisatser, stavningsregler, skiljetecken, ords böjningsformer och ordklasser. Textuppbyggnad med hjälp av sambandsord.

- Hur man använder ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd i skolans ämnen när det egna svenska språket inte räcker till.
- Att argumentera i olika samtalssituationer och beslutsprocesser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från vardag och skola. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.
- Uttal, satsmelodi och sambandet mellan betoning och betydelse.

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga. Texter i form av skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter. Texter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Berättande texters budskap, språkliga drag och typiska uppbyggnad med parallellhandling och tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt deras ord och begrepp.
- Några skönlitterärt betydelsefulla barn- och ungdomsboksförfattare och deras verk.
- Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel faktatexter, arbetsbeskrivningar, reklam och insändare. Texternas innehåll, uppbyggnad, typiska språkliga drag samt deras ord och begrepp.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, till exempel webbtexter, interaktiva spel och tv-program. Texternas innehåll, uppbyggnad och typiska språkliga drag.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel tankekartor och stödord.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp i skolans ämnen och i vardagsspråk. Synonymer och motsatsord.
- Ords klassificering i över- och underordning, till exempel kläder – tröja.
- Skillnader i språkanvändning beroende på vem man skriver till och med vilket syfte, till exempel skillnaden mellan att skriva ett personligt sms och att skriva en faktatext.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i några olika medier och källor, till exempel i uppslagsböcker, genom intervjuer och via sökmotorer på internet.

- Hur man jämför källor och prövar deras tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

I årskurs 7–9

Läsa och skriva

- Lässtrategier för att förstå, tolka och analysera texter från olika medier. Att urskilja texters budskap, tema och motiv samt deras syften, avsändare och sammanhang.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar.
- Olika sätt att bearbeta egna texter till innehåll och form. Hur man ger och tar emot respons på texter.
- Redigering och disposition av texter med hjälp av dator. Olika funktioner för språkbehandling i digitala medier.
- Språkets struktur med stavningsregler, skiljetecken, ordklasser och satsdelar.
- Meningsbyggnad på svenska i jämförelse med elevens modersmål samt hur orsakssamband kan formuleras genom olika typer av bisatser.
- Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.

Tala, lyssna och samtala

- Språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd i skolans ämnen när det egna svenska språket inte räcker till.
- Att leda ett samtal, formulera och bemöta argument samt sammanfatta huvuddragen i vad som sagts.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare, om ämnen hämtade från skola och samhällsliv. Anpassning av språk, innehåll och disposition till syfte och mottagare. Olika hjälpmedel, till exempel digitala verktyg, för att planera och genomföra en presentation.
- Svenska språkets prosodi och uttalets betydelse för att göra sig förstådd. Olika variationer av talad svenska.

Berättande texter och sakprosatexter

- Skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter från olika tider och skilda delar av världen. Skönlitteratur som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Språkliga drag, uppbyggnad och berättarperspektiv i skönlitteratur. Parallellhandling, tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar, inre och yttre dialoger.
- Några skönlitterära genrer och hur de stilistiskt och innehållsligt skiljer sig ifrån varandra.

- Några skönlitterärt betydelsefulla författare och deras verk samt de historiska och kulturella sammanhang som verken har tillkommit i.
- Beskrivande, förklarande, utredande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar, vetenskapliga texter, arbetsbeskrivningar och blogginlägg. Texternas syften, innehåll, uppbyggnad och språkliga drag samt deras ord och begrepp.
- Texter som kombinerar ord, bild och ljud, och deras språkliga och dramaturgiska komponenter. Hur uttrycken kan samspela med varandra, till exempel i tv-serier, teaterföreställningar och webbtexter.
- Kombinationer av olika texttyper till nya texter, till exempel informerande texter med inslag av argumentation.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära genom att identifiera nyckelord och föra anteckningar.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.
- Ord och begrepp från skolans ämnen och vardagsspråk samt nya ord i språket, till exempel lånord.
- Ordbildning, till exempel avledning med suffix och prefix. Bildspråk och idiomatiska uttryck.
- Skillnader i språkanvändning beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.
- Språkets betydelse för att utöva inflytande och för den egna identitetsutvecklingen.
- Etiska och moraliska aspekter på språkbruk, yttrandefrihet och integritet i olika medier och sammanhang.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning på bibliotek och på internet, i böcker och massmedier samt genom intervjuer.
- Hur man citerar och gör källhänvisningar.
- Hur man sovrar i en stor informationsmängd och prövar källors tillförlitlighet med ett källkritiskt förhållningssätt.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1

Eleven kan läsa meningar i enkla, bekanta och elevnära texter genom att använda ljudningsstrategi och helordsläsning på ett delvis fungerande sätt. Genom att kommentera och återge någon för eleven viktig del av innehållet på ett enkelt sätt visar

eleven begynnande läsförståelse. Med stöd av bilder eller frågor kan eleven också uppmärksamma när det uppstår problem med läsningen av ord eller med förståelse av sammanhanget och prövar då att läsa om och korrigera sig själv. I samtal om texter som eleven lyssnat till kan eleven utifrån sina egna referensramar föra enkla resonemang om texters tydligt framträdande innehåll och jämföra detta med egna erfarenheter.

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven kan läsa bekanta och elevnära texter med flyt genom att använda lässtrategier på ett i huvudsak fungerande sätt. Genom att kommentera och återge några för eleven viktiga delar av innehållet på ett enkelt sätt visar eleven grundläggande läsförståelse. Dessutom kan eleven utifrån egna referensramar föra enkla resonemang om texternas tydligt framträdande budskap och relatera detta till egna erfarenheter.

Eleven kan skriva enkla texter med läslig handstil och på dator. I texterna kan eleven använda stor bokstav, punkt och frågetecken samt stava ord som eleven själv ofta använder och som är vanligt förekommande i elevnära texter. De berättande texter eleven skriver har en enkel röd tråd samt i huvudsak fungerande handling. Eleven kan söka information ur någon anvisad källa och återger då grundläggande delar av informationen i enkla former av faktatexter. Faktatexterna innehåller egna formuleringar och grundläggande ämnesspecifika ord och begrepp som används så att innehållet blir begripligt. Genom att kombinera sina texter med bilder kan eleven förtydliga och förstärka sina budskap. Dessutom kan eleven utifrån givna frågor om texters innehåll och språk ge enkla omdömen om sina egna och andras texter samt utifrån respons bearbeta och förtydliga sina texter på ett enkelt sätt.

Eleven har ett grundläggande ordförråd som kan användas i samtal om elevnära frågor och ämnen. I samtalen ställer eleven frågor, ger kommentarer och framför egna åsikter. När eleven berättar om vardagliga händelser beskriver eleven dem så att det huvudsakliga innehållet framgår. Dessutom kan eleven ge och ta enkla muntliga instruktioner. Eleven kan uppmärksamma när språkliga missförstånd uppstår och ber då om förtydliganden. Vid samtal använder eleven i huvudsak fungerande språkliga strategier för att göra sig förstådd.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med flyt genom att använda lässtrategier på ett i **huvudsak fungerande** sätt. Genom att göra **enkla, kronologiska** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till sammanhanget visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter och referensramar, tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk. Eleven kan även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **enkelt** sätt.

Eleven kan skriva olika slags texter med **begripligt** innehåll, **i huvudsak** fungerande struktur och viss språklig variation. I enkla texter kan eleven använda grundläggande regler för stavning, skiljetecken och språkriktighet **på ett i huvudsak** fungerande sätt. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och **enkel** handling. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett avgränsat urval av källor och för då **enkla** resonemang om informationens användbarhet. Sammanställningarna innehåller **enkla** beskrivningar, egna formuleringar och **viss** användning av ämnesspecifika ord och begrepp. Genom att kombinera text med olika estetiska uttryck så att de samspelar på ett **i huvudsak fungerande** sätt kan eleven förtydliga, förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan eleven ge **enkla** omdömen om texters innehåll och språk och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet och kvalitet på ett **i huvudsak** fungerande sätt.

Eleven kan med ett **i huvudsak fungerande** ord- och begreppsförråd samtala om bekanta ämnen på ett **enkelt** sätt. I samtalen kan eleven ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som **till viss del** upprätthåller samtalet. Eleven använder då **i huvudsak** fungerande språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga redogörelser med **i huvudsak** fungerande inledning, innehåll och avslutning och **viss** anpassning till syfte och mottagare.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **gott flyt** genom att använda lässtrategier på ett **ändamålsenligt** sätt. Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till sammanhanget visar eleven **god** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter och referensramar, tolka och föra **enkla och relativt väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk. Eleven kan även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **utvecklat** sätt.

Eleven kan skriva olika slags texter med **relativt tydligt** innehåll, **relativt väl** fungerande struktur och viss språklig variation. I enkla texter kan eleven använda grundläggande regler för stavning, skiljetecken och språkriktighet på ett **relativt väl** fungerande sätt. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och **utvecklade** handling. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett avgränsat urval av källor och för då **utvecklade** resonemang om informationens användbarhet. Sammanställningarna innehåller **utvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **relativt god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp. Genom att kombinera text med olika estetiska uttryck så att de samspelar på ett **ändamålsenligt** sätt kan eleven förtydliga, förstärka och levandegöra sina texters

budskap. Dessutom kan eleven ge **utvecklade** omdömen om texters innehåll och språk och utifrån mottagen respons bearbeta texter mot ökad tydlighet och kvalitet på ett **relativt väl** fungerande sätt.

Eleven kan med ett **ändamålsenligt** ord- och begreppsförråd samtala om bekanta ämnen på ett **utvecklat** sätt. I samtalen kan eleven ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som upprätthåller samtalet **relativt väl**. Eleven använder då **relativt väl** fungerande språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga redogörelser med **relativt väl** fungerande inledning, innehåll och avslutning och **relativt god** anpassning till syfte och mottagare.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med **mycket gott flyt** genom att använda lässtrategier på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt. Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till sammanhanget visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter och referensramar, tolka och föra enkla och **väl** underbyggda resonemang om tydligt framträdande budskap i olika verk. Eleven kan även beskriva sin upplevelse av läsningen på ett **välutvecklat** sätt.

Eleven kan skriva olika slags texter med **tydligt** innehåll, **väl** fungerande struktur och viss språklig variation. I enkla texter kan eleven använda grundläggande regler för stavning, skiljetecken och språkriktighet på ett **väl** fungerande sätt. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och **välutvecklade** handling. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett avgränsat urval av källor och för då **välutvecklade** resonemang om informationens användbarhet. Sammanställningarna innehåller **välutvecklade** beskrivningar, egna formuleringar och **god** användning av ämnesspecifika ord och begrepp. Genom att kombinera text med olika estetiska uttryck så att de samspelar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt kan eleven förtydliga, förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan eleven ge **välutvecklade** omdömen om texters innehåll och språk och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet och kvalitet på ett **väl** fungerande sätt.

Eleven kan med ett **ändamålsenligt och effektivt** ord- och begreppsförråd samtala om bekanta ämnen på ett **välutvecklat** sätt. I samtalen kan eleven ställa frågor och framföra egna åsikter på ett sätt som upprätthåller samtalet **väl**. Eleven använder då **väl** fungerande språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga redogörelser med **väl** fungerande inledning, innehåll och avslutning och **god** anpassning till syfte och mottagare.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter med **flyt** genom att, på ett **i huvudsak fungerande** sätt, välja och använda lässtrategier utifrån olika texters särdrag. Genom att göra **enkla** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **viss** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **grundläggande** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor, tolka och föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om **tydligt framträdande budskap** i olika verk. Eleven för också **enkla** resonemang om verket med kopplingar till dess upphovsman och drar då **till viss del** underbyggda slutsatser om samband mellan verk och upphovsman.

Eleven kan skriva olika slags texter med **viss** språklig variation, **enkelt** textbindning och **i huvudsak** fungerande anpassning till texttyp, språkliga normer och strukturer. De berättande texter eleven skriver innehåller **enkla** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **enkelt** uppbyggnad. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **avgränsat** urval av källor och för då **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Sammanställningarna kännetecknas av **enkla** beskrivningar och förklaringar, **enkelt** och fungerande kunskapsrelaterat språk samt **i huvudsak** fungerande struktur, citat och källhänvisningar. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **i huvudsak fungerande** sätt kan eleven förtydliga, förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan eleven **ge enkla** omdömen om texters innehåll, språk och uppbyggnad och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet, kvalitet och uttrycksfullhet på ett **i huvudsak** fungerande sätt.

Eleven kan med en **i huvudsak fungerande** kombination av vardagsrelaterat och ämnesrelaterat språk samtala om och diskutera varierande ämnen på ett **enkelt** sätt. I sådana situationer kan eleven ställa frågor och framföra åsikter med **enkla och till viss del** underbyggda argument på ett sätt som **till viss del för samtalen och diskussionerna framåt**. Eleven väljer och använder då **i huvudsak** fungerande språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **enkla** muntliga redogörelser med **i huvudsak** fungerande struktur, innehåll och språk och **viss** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om språkliga varianter inom svenskan samt några tydligt framträdande skillnader och likheter mellan svenskan och andra språk.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter med **gott flyt** genom att, på ett **ändamålsenligt** sätt, välja och använda lässtrategier utifrån olika texters särdrag. Genom att göra **utvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **relativt god** koppling till tidsaspekter och orsakssamband visar eleven **god** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor, tolka och föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna** i olika verk. Eleven för också **utvecklade** resonemang om verket med kopplingar till dess upphovsman och drar då **relativt väl** underbyggda slutsatser om samband mellan verk och upphovsman.

Eleven kan skriva olika slags texter med **relativt god** språklig variation, **utvecklade** textbindning och **relativt väl** fungerande anpassning till texttyp, språkliga normer och strukturer. De berättande texter eleven skriver innehåller **utvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **relativt komplex** uppbyggnad. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **relativt varierat** urval av källor och för då **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Sammanställningarna kännetecknas av **utvecklade** beskrivningar och förklaringar, **utvecklade** och fungerande kunskapsrelaterat språk samt **relativt väl** fungerande struktur, citat och källhänvisningar. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspelar på ett **ändamålsenligt** sätt kan eleven förtydliga, förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan eleven ge **utvecklade** omdömen om texters innehåll, språk och uppbyggnad och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet, kvalitet och uttrycksfullhet på ett **relativt väl** fungerande sätt.

Eleven kan med en **ändamålsenlig** kombination av vardagsrelaterat och ämnesrelaterat språk samtala om och diskutera varierande ämnen på ett **utvecklade** sätt. I sådana situationer kan eleven ställa frågor och framföra åsikter med **utvecklade** och underbyggda argument på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt**. Eleven väljer och använder då **relativt väl** fungerande språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **utvecklade** muntliga redogörelser med **relativt väl** fungerande struktur, innehåll och språk och **relativt god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om språkliga varianter inom svenskan samt några tydligt framträdande skillnader och likheter mellan svenskan och andra språk.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan läsa skönlitteratur och sakprosatexter med **mycket gott flyt** genom att, på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt, välja och använda lässtrategier utifrån olika texters särdrag. Genom att göra **välutvecklade** sammanfattningar av olika texters innehåll och kommentera centrala delar med **god** koppling till tidsaspekter och orsaks-samband visar eleven **mycket god** läsförståelse. Dessutom kan eleven, utifrån egna erfarenheter och referensramar samt olika livsfrågor och omvärldsfrågor, tolka och föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om budskap som är **tydligt framträdande och budskap som kan läsas mellan raderna eller är dolda** i olika verk. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om verket med kopplingar till dess upphovsman och drar då **väl** underbyggda slutsatser om samband mellan verk och upphovsman.

Eleven kan skriva olika slags texter med **god** språklig variation, **välutvecklade** textbindning och **väl** fungerande anpassning till texttyp, språkliga normer och strukturer. De berättande texter eleven skriver innehåller **välutvecklade** gestaltande beskrivningar och berättargrepp samt dramaturgi med **komplex** uppbyggnad. Eleven kan söka, välja ut och sammanställa information från ett **varierat** urval av källor och för då **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans. Sammanställningarna kännetecknas av **välutvecklade och nyanserade** beskrivningar och förklaringar, **välutvecklade** och fungerande kunskapsrelaterat språk samt **väl** fungerande struktur, citat och källhänvisningar. Genom att kombinera olika texttyper, estetiska uttryck och medier så att de olika delarna samspekar på ett **ändamålsenligt och effektivt** sätt kan eleven förtydliga, förstärka och levandegöra sina texters budskap. Dessutom kan eleven ge **välutvecklade och nyanserade** omdömen om texters innehåll, språk och uppbyggnad och utifrån respons bearbeta texter mot ökad tydlighet, kvalitet och uttrycksfullhet på ett **väl** fungerande sätt.

Eleven kan med en **ändamålsenlig och effektiv** kombination av vardagsrelaterat och ämnesrelaterat språk samtala om och diskutera varierande ämnen på ett **välutvecklade** sätt. I sådana situationer kan eleven ställa frågor och framföra åsikter med **välutvecklade och väl** underbyggda argument på ett sätt som **för samtalen och diskussionerna framåt och fördjupar eller breddar dem**. Eleven väljer och använder då **väl** fungerande språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd. Dessutom kan eleven förbereda och genomföra **välutvecklade** muntliga redogörelser med **väl** fungerande struktur, innehåll och språk och **god** anpassning till syfte, mottagare och sammanhang. Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om språkliga varianter inom svenskan samt några tydligt framträdande skillnader och likheter mellan svenskan och andra språk.

5.20 TECKENSPRÅK FÖR HÖRANDE

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i flera språk ger också större möjligheter att ingå i skilda sociala och kulturella sammanhang. Kunskaper i teckenspråk är en förutsättning för att på ett naturligt sätt kunna verka bland döva och andra teckenspråkiga.

Syfte

Undervisningen i ämnet teckenspråk för hörande ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i svenskt teckenspråk och kunskaper om de sammanhang där teckenspråket används samt tilltro till sin förmåga att använda språket i olika situationer och för skilda syften.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå teckenspråk i både möten med människor och teckenspråkiga texter, att kunna formulera sig och samspela med andra på teckenspråk och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till.

I mötet med teckenspråk ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, livsvillkor och intressen. Undervisningen ska även ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om och förståelse för livsvillkor samt kulturella och sociala företeelser i det teckenspråkiga samhället och andra sammanhang där teckenspråk används.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper i att söka, värdera, välja och tillägna sig innehållet i teckenspråk från olika källor. De ska också ges förutsättningar att kunna använda olika hjälpmedel för lärande, förståelse, skapande och kommunikation. Undervisningen ska stimulera elevernas nyfikenhet på språk och kulturer och förmedla nyttan av språkkunskaper.

Genom undervisningen i ämnet teckenspråk för hörande ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- avläsa och förstå teckenspråk och olika slags teckenspråkiga texter,
- formulera sig och kommunicera på teckenspråk,
- använda språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådda på teckenspråk,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang, samt

- reflektera över livsvillkor, samhällsfrågor och kulturella företeelser bland döva och andra teckenspråkiga i olika sammanhang och situationer, nationellt och internationellt.

Centralt innehåll

I årskurs 4–9, inom ramen för elevens val

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Intressen, vardagliga situationer, personer och platser.
- Åsikter och känslor.
- Konkreta företeelser i det teckenspråkiga samhället.

Avläsa – reception

- Tydligt teckenspråk och teckenspråkiga texter som är instruerande och beskrivande, med bildstöd och från olika medier.
- Samtal och dialoger.
- Berättelser och annan fiktion på teckenspråk, även i dramatiserad form.
- Information på teckenspråk, till exempel vägbeskrivningar och recept.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande enheter och dra slutsatser om innehållet, till exempel med hjälp av förförståelse.
- Olika sätt att orientera sig i teckenspråkiga texter från internet och andra medier.
- Grundläggande principer för teckenspråks gestuella-visuella struktur.
- Språkliga företeelser som tecken, fasta orala komponenter och icke-manuella signaler i det språk eleverna möter.
- Hur ord bokstaveras och används i teckenspråk i olika situationer.

Teckna och samtala – produktion och interaktion

- Presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar på teckenspråk.
- Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel frågor, omformuleringar och visualisering.
- Bokstavering, tecken och icke-manuella signaler för tydlig kommunikation.

I årskurs 4–9, inom ramen för språkval

Kommunikationens innehåll

- Ämnesområden som är välbekanta för eleverna.
- Intressen, vardagliga situationer, personer, platser, aktiviteter och händelser.
- Åsikter, känslor och erfarenheter.
- Det teckenspråkiga samhället och teckenspråkets ställning i Sverige.

Avläsa – reception

- Tydligt teckenspråk och teckenspråkiga texter som är instruerande och beskrivande från olika medier.
- Samtal och dialoger.
- Berättelser och annan fiktion på teckenspråk, även i dramatiserad form.
- Information på teckenspråk, till exempel tidtabeller.
- Strategier för att uppfatta betydelsebärande enheter och förstå sammanhang beroende på framställningens form och innehåll.
- Olika sätt att söka och välja teckenspråkiga texter från internet och andra medier.
- Språkliga företeelser som tecken, bokstavering, satsbyggnad, fasta orala komponenter och icke-manuella signaler i det språk som eleverna möter.
- Hur olika signaler används för att inleda och avsluta olika typer av samtal och teckenspråkiga texter.

Teckna och samtala – produktion och interaktion

- Presentationer, instruktioner, meddelanden, berättelser och beskrivningar på sammanhängande teckenspråk.
- Språkliga strategier för att förstå och göra sig förstådd när språket inte räcker till, till exempel omformuleringar.
- Språkliga strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor och bekräftande fraser och uttryck.
- Bokstavering, tecken, fasta orala komponenter, icke-manuella signaler och satsbyggnad för tydlig kommunikation.

Kunskapskrav

Inom ramen för elevens val

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **enkel bokstavering, vanliga tecken och enkla fraser** i enkelt och tydligt teckenspråk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för och kommentera inne-

hållet samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet vid reception kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** för avläsning. Eleven kan välja teckenspråkiga texter av enkel karaktär och från olika medier, samt **med viss relevans** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med bokstavering, enstaka tecken och fraser**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med bokstavering, enstaka tecken och fraser**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **mycket enkel** form några företeelser i olika sammanhang där teckenspråk används och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfattar tydliga detaljer** i enkelt och tydligt teckenspråk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **mycket enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta förståelse av innehållet vid reception kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för avläsning. Eleven kan välja teckenspråkiga texter av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och relativt tydligt med bokstavering, fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka enkla** förbättringar av egna framställningar. I interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med bokstavering, tecken, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **mycket enkel form** några företeelser i olika sammanhang där teckenspråk används och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfattar väsentliga detaljer** i enkelt och tydligt teckenspråk i långsamt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för innehåll och detaljer samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet vid reception kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för avläsning. Eleven kan välja teckenspråkiga texter av enkel karaktär och från olika medier, samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och relativt tydligt med bokstavering, tecken, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **enkel form** några företeelser i olika sammanhang där teckenspråk används och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Inom ramen för språkval

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det mest väsentliga innehållet och uppfattar tydliga detaljer** i enkelt och tydligt teckenspråk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt genom att med **godtagbart** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet vid reception kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för avläsning. Eleven kan välja bland teckenspråkiga texter av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt och begripligt med fraser och meningar**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enstaka, enkla** förbättringar av egna framställningar. I interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och begripligt med tecken, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **någon strategi** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **enkel form** några företeelser i olika sammanhang där teckenspråk används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **det huvudsakliga innehållet och uppfattar tydliga detaljer** i enkelt och tydligt teckenspråk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att i **enkel form** redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt genom att med **tillfredsställande** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet vid reception kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för avläsning. Eleven kan välja teckenspråkiga texter av enkel karaktär och från olika medier samt **på ett relevant sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och till viss del sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation kan eleven bearbeta och göra **enkla** förbättringar av egna framställningar. I interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och relativt tydligt med tecken, fraser och meningar**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **några olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar i **enkel form** några företeelser i olika sammanhang där teckenspråk används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan förstå **helheten och uppfattar väsentliga detaljer** i enkelt och tydligt teckenspråk i lugnt tempo om vardagliga och välbekanta ämnen. Eleven visar sin förståelse genom att **översiktligt** redogöra för och kommentera innehåll **och detaljer** samt genom att med **gott** resultat agera utifrån budskap och instruktioner i innehållet. För att underlätta sin förståelse av innehållet vid reception kan eleven i **viss utsträckning** välja och använda sig av **strategier** för avläsning. Eleven kan välja teckenspråkiga texter av enkel karaktär och från olika medier, samt **på ett relevant och effektivt sätt** använda det valda materialet i sin egen produktion och interaktion.

I framställningar av olika slag kan eleven formulera sig **enkelt, relativt tydligt och relativt sammanhängande**. För att förtydliga och variera sin kommunikation bearbetar eleven och gör **enkla** förbättringar av egna framställningar. I interaktion kan eleven uttrycka sig **enkelt och tydligt med tecken, fraser och meningar samt i någon mån anpassat till syfte, mottagare och situation**. Dessutom kan eleven välja och använda sig av **flera olika strategier** som löser problem i och förbättrar interaktionen.

Eleven kommenterar **översiktligt** några företeelser i olika sammanhang där teckenspråk används, och kan då också göra enkla jämförelser med egna erfarenheter och kunskaper.

5.21 TEKNIK

Tekniska lösningar har i alla tider varit betydelsefulla för människan och för samhällets utveckling. Drivkrafterna bakom teknikutvecklingen har ofta varit en strävan att lösa problem och uppfylla mänskliga behov. I vår tid ställs allt högre krav på tekniskt kunnande i vardags- och arbetslivet och många av dagens samhällsfrågor och politiska beslut rymmer inslag av teknik. För att förstå teknikens roll för individen, samhället och miljön behöver den teknik som omger oss göras synlig och begriplig.

Syfte

Undervisningen i ämnet teknik ska syfta till att eleverna utvecklar sitt tekniska kunnande och sin tekniska medvetenhet så att de kan orientera sig och agera i en teknikintensiv värld. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar intresse för teknik och förmåga att ta sig an tekniska utmaningar på ett medvetet och innovativt sätt.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om tekniken i vardagen och förtrogenhet med ämnets specifika uttrycksformer och begrepp. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man kan lösa olika problem och uppfylla behov med hjälp av teknik. Eleverna ska även ges förutsättningar att utveckla egna tekniska idéer och lösningar.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjligheter att utveckla förståelse för att teknisk verksamhet har betydelse för, och påverkar, människan, samhället och miljön. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att utveckla tilltro till sin förmåga att bedöma tekniska lösningar och relatera dessa till frågor som rör estetik, etik, könsroller, ekonomi och hållbar utveckling.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om teknikens historiska utveckling för att de på så sätt bättre ska förstå dagens komplicerade tekniska företeelser och sammanhang och hur tekniken påverkat och påverkar samhällsutvecklingen. Undervisningen ska även bidra till elevernas förståelse för hur teknik utvecklas i samspel med andra vetenskaper och konstarter.

Genom undervisningen i ämnet teknik ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- identifiera och analysera tekniska lösningar utifrån ändamålsenlighet och funktion,
- identifiera problem och behov som kan lösas med teknik och utarbeta förslag till lösningar,
- använda teknikområdets begrepp och uttrycksformer,
- värdera konsekvenser av olika teknikval för individ, samhälle och miljö, och
- analysera drivkrafter bakom teknikutveckling och hur tekniken har förändrats över tid.

Centralt innehåll

I årskurs 1–3

Tekniska lösningar

- Några vanliga föremål där enkla mekanismer som hävstänger och länkar används för att uppnå en viss funktion, till exempel föremål på lekplatser och husgeråd av olika slag.
- Några vanliga tekniska lösningar där människan härmat naturen, till exempel den kupade handen som förebild för förvaringskärl.
- Material för eget konstruktionsarbete. Deras egenskaper och hur de kan sammanfogas.
- Några enkla ord och begrepp för att benämna och samtala om tekniska lösningar.

Arbetsätt för utveckling av tekniska lösningar

- Undersökande av hur några vardagliga föremål är uppbyggda och fungerar samt hur de är utformade och kan förbättras.
- Egna konstruktioner där man tillämpar enkla mekanismer.
- Dokumentation i form av enkla skisser, bilder och fysiska modeller.

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Några föremål i elevens vardag och hur de är anpassade efter människans behov.
- Hur föremålen i elevens vardag har förändrats över tid.
- Säkerhet vid teknikanvändning, till exempel när man hanterar elektricitet.

I årskurs 4–6

Tekniska lösningar

- Vardagliga föremål som består av rörliga delar och hur de rörliga delarna är sammanfogade med hjälp av olika mekanismer för att överföra och förstärka krafter.
- Hur vanliga hållfasta och stabila konstruktioner är uppbyggda, till exempel hus och broar.
- Tekniska lösningar som utnyttjar elkomponenter för att åstadkomma ljud, ljus eller rörelse, till exempel larm och belysning.
- Hur olika komponenter samverkar i enkla tekniska system, till exempel i ficklampor.
- Vanliga material, till exempel trä, glas och betong, och deras egenskaper samt användning i hållfasta och stabila konstruktioner.
- Ord och begrepp för att benämna och samtala om tekniska lösningar.

Arbetsätt för utveckling av tekniska lösningar

- Teknikutvecklingsarbetets olika faser: identifiering av behov, undersökning, förslag till lösningar, konstruktion och utprovning.
- Egna konstruktioner med tillämpningar av principer för hållfasta och stabila strukturer, mekanismer och elektriska kopplingar.
- Dokumentation i form av skisser med förklarande ord och begrepp, symboler och måttangivelser samt fysiska eller digitala modeller.

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Vanliga tekniska system i hemmet och samhället, till exempel trafiksystem, vatten- och avloppssystem samt system för återvinning. Några delar i systemen och hur de samverkar.
- Hur tekniska system i hemmet och samhället förändrats över tid och några orsaker till detta.
- Olika sätt att hushålla med energi i hemmet.
- Konsekvenser av teknikval, till exempel för- och nackdelar med olika tekniska lösningar.

I årskurs 7–9*Tekniska lösningar*

- Styr- och reglersystem i tekniska lösningar för överföring och kontroll av kraft och rörelse.
- Tekniska lösningar för hållfasta och stabila konstruktioner, till exempel armering och balkformer.
- Grundläggande elektronik och elektroniska komponenter, till exempel lysdioder och enkla förstärkare.
- Bearbetning av råvara till färdig produkt och hantering av avfall i någon industriell process, till exempel papperstillverkning och livsmedelstillverkning.
- Hur komponenter och delsystem samverkar i ett större system, till exempel vid produktion och distribution av elektricitet.
- Tekniska lösningar inom kommunikations- och informationsteknik för utbyte av information, till exempel datorer, internet och mobiltelefoni.
- Betydelsen av egenskaper, till exempel drag- och tryckhållfasthet, hårdhet och elasticitet vid val av material i tekniska lösningar. Egenskaper hos och tillämpningar av ett antal nya material.
- Ord och begrepp för att benämna och samtala om tekniska lösningar.

Arbetsätt för utveckling av tekniska lösningar

- Teknikutvecklingsarbetets olika faser: identifiering av behov, undersökning, förslag till lösningar, konstruktion och utprovning. Hur faserna i arbetsprocessen samverkar.
- Egna konstruktioner där man tillämpar principer för styrning och reglering med hjälp av pneumatik eller elektronik.
- Dokumentation i form av manuella och digitala skisser och ritningar med förklarande ord och begrepp, symboler och måttangivelser samt dokumentation med fysiska eller digitala modeller. Enkla, skriftliga rapporter som beskriver och sammanfattar konstruktions- och teknikutvecklingsarbete.

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Internet och andra globala tekniska system. Systemens fördelar, risker och sårbarhet.
- Samband mellan teknisk utveckling och vetenskapliga framsteg. Hur tekniken har möjliggjort vetenskapliga upptäckter och hur vetenskapen har möjliggjort tekniska innovationer.
- Återvinning och återanvändning av material i olika tillverkningsprocesser. Hur tekniska lösningar kan bidra till hållbar utveckling.
- Konsekvenser av teknikval utifrån ekologiska, ekonomiska, etiska och sociala aspekter, till exempel i fråga om utveckling och användning av biobränslen och krigsmateriel.
- Hur kulturella föreställningar om teknik påverkar kvinnors och mäns yrkesval och teknikanvändning.

Kunskapskrav

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan **beskriva och ge exempel** på enkla tekniska lösningar i vardagen och **några ingående delar** som samverkar för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Dessutom kan eleven på ett **enkelt** sätt beskriva och **ge exempel på** några hållfasta och stabila konstruktioner i vardagen, deras uppbyggnad och de material som används.

Eleven kan genomföra mycket enkla teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten genom att **pröva** möjliga idéer till lösningar samt utforma **enkla** fysiska eller digitala modeller. Under arbetsprocessen **bidrar eleven till att formulera och välja handlingsalternativ som leder framåt**. Eleven gör **enkla** dokumentationer av arbetet med skisser, modeller eller texter där intentionen i arbetet **till viss del** är synliggjord.

Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang dels kring hur några föremål eller tekniska system i samhället har förändrats över tid och dels kring tekniska lösningars fördelar och nackdelar för individ, samhälle och miljö.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 6

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan **förklara** enkla tekniska lösningar i vardagen och **hur några ingående delar samverkar** för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Dessutom kan eleven på ett **utvecklat** sätt beskriva och **visa på samband mellan** några hållfasta och stabila konstruktioner i vardagen, deras uppbyggnad och de material som används.

Eleven kan genomföra mycket enkla teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten genom att **pröva och ompröva** möjliga idéer till lösningar samt utforma **utvecklade** fysiska eller digitala modeller. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som med någon bearbetning leder framåt**. Eleven gör **utvecklade** dokumentationer av arbetet med skisser, modeller eller texter där intentionen i arbetet är **relativt väl** synliggjord.

Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang dels kring hur några föremål eller tekniska system i samhället har förändrats över tid och dels kring tekniska lösningars fördelar och nackdelar för individ, samhälle och miljö.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 6

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan **förklara** enkla tekniska lösningar i vardagen och **hur några ingående delar samverkar** för att uppnå ändamålsenlighet och funktion och **visar då på andra liknande lösningar**. Dessutom kan eleven på ett **välutvecklat** sätt beskriva och **visa på samband mellan** några hållfasta och stabila konstruktioner i vardagen, deras uppbyggnad och de material som används.

Eleven kan genomföra mycket enkla teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten genom att **systematiskt pröva och ompröva** möjliga idéer till lösningar samt utforma **välutvecklade** fysiska eller digitala modeller. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som leder framåt**. Eleven gör **välutvecklade** dokumentationer av arbetet med skisser, modeller eller texter där intentionen i arbetet är **väl** synliggjord.

Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang dels kring hur några föremål eller tekniska system i samhället har förändrats över tid och dels kring tekniska lösningars fördelar och nackdelar för individ, samhälle och miljö.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan undersöka olika tekniska lösningar i vardagen och med **viss** användning av ämnesspecifika begrepp beskriva **hur enkelt identifierbara delar samverkar** för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Dessutom för eleven **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om likheter och skillnader mellan några material och deras användning i tekniska lösningar.

Eleven kan genomföra enkla teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten genom att undersöka och **pröva** möjliga idéer till lösningar samt utforma **enkla** fysiska eller digitala modeller. Under arbetsprocessen **bidrar eleven till att formulera och välja handlingsalternativ som leder framåt**. Eleven gör **enkla** dokumentationer av arbetet med skisser, modeller, ritningar eller rapporter där intentionen i arbetet **till viss del** är synliggjord.

Eleven kan föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang kring hur några föremål och tekniska system i samhället förändras över tid och visar då på drivkrafter för teknikutvecklingen. Dessutom kan eleven föra **enkla och till viss del** underbyggda resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö.

Kunskapskrav för betyget D i slutet av årskurs 9

Betyget D innebär att kunskapskraven för betyget E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan undersöka olika tekniska lösningar i vardagen och med **relativt god** användning av ämnesspecifika begrepp beskriva **hur ingående delar samverkar** för att uppnå ändamålsenlighet och funktion. Dessutom för eleven **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om likheter och skillnader mellan några material och deras användning i tekniska lösningar.

Eleven kan genomföra enkla teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten genom att undersöka och **pröva och ompröva** möjliga idéer till lösningar samt utforma **utvecklade** fysiska eller digitala modeller. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som med någon bearbetning leder framåt**. Eleven gör **utvecklade** dokumentationer av arbetet med skisser, modeller, ritningar eller rapporter där intentionen i arbetet är **relativt väl** synliggjord.

Eleven kan föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang kring hur några föremål och tekniska system i samhället förändras över tid och visar då på drivkrafter för teknikutvecklingen. Dessutom kan eleven föra **utvecklade och relativt väl** underbyggda resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö.

Kunskapskrav för betyget B i slutet av årskurs 9

Betyget B innebär att kunskapskraven för betyget C och till övervägande del för A är uppfyllda.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan undersöka olika tekniska lösningar i vardagen och med **god** användning av ämnesspecifika begrepp beskriva **hur ingående delar samverkar** för att uppnå ändamålsenlighet och funktion och **visar då på andra liknande lösningar**. Dessutom för eleven **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om likheter och skillnader mellan några material och deras användning i tekniska lösningar.

Eleven kan genomföra enkla teknikutvecklings- och konstruktionsarbeten genom att undersöka och **systematiskt pröva och ompröva** möjliga idéer till lösningar samt utforma **välutvecklade och genomarbetade** fysiska eller digitala modeller. Under arbetsprocessen **formulerar och väljer eleven handlingsalternativ som leder framåt**. Eleven gör **välutvecklade** dokumentationer av arbetet med skisser, modeller, ritningar eller rapporter där intentionen i arbetet är **väl** synliggjord.

Eleven kan föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang kring hur några föremål och tekniska system i samhället förändras över tid och visar då på drivkrafter för teknikutvecklingen. Dessutom kan eleven föra **välutvecklade och väl** underbyggda resonemang om hur olika val av tekniska lösningar kan få olika konsekvenser för individ, samhälle och miljö.

Skolverket

www.skolverket.se

ISBN: 978-913832691-6